

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Bc. Nelly Dederová

**Sociální nerovnost jako hrozba
Sekuritizace s odkazem ke Šluknovským událostem**

**Social Inequality as a Threat
Securitization with reference to Šluknovsko Events**

Praha 2015

Vedoucí práce: PhDr. Jan Jireš, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Janu Jirešovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, PhDr. Ondřeji Slačálkovi, Ph.D. za odborné konzultace a Mgr. Kateřině Merkové za cenné rady a morální podporu. Děkuji svým rodičům, kteří mě po celou dobu podporovali a neztráceli naději. Velký dík patří Štěpánovi, Monice, Vendy a Šárce za jejich trpělivost.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. května 2015

.....

Bc. Nelly Dederová

Abstrakt

Diplomová práce *Sociální nerovnost jako hrozba - Sekuritizace s odkazem ke Šluknovským událostem* se zabývá konstrukcí „problému“ Šluknovského regionu na pozadí Šluknovských událostí (dva fyzické střety ve městech Nový Bor a Rumburk ze srpna 2011 a následující série protestů, demonstrací a shromáždění ve městech Šluknovského regionu trvajících až do roku 2012), na který nahlíží optikou teorie sekuritizace představitelů Kodaňské školy bezpečnostních studií Barryho Buzana, Ole Wævera a Jaap de Wilda. Výchozím předpokladem je, že se účastníci utvořeného politicko-bezpečnostního diskurzu odkazovali ke Šluknovským událostem za použití sekuritizačního jazyka, tj. označili určitý referenční objekt za ohrožený, navrhovali mimořádná opatření a požadovali legitimizaci jejich přijetí.

Klíčová slova

bezpečnost, hrozba, Kodaňská škola, sekuritizace, sociální nerovnost, sociální vyloučení, Šluknovský region, protest

Abstract

Master's thesis *Social inequality as a threat – Securitization with reference to Šluknovsko events* deals with construction of so called “problem” of Šluknov region in connection to Šluknovsko events (two physical clashes in towns Nový Bor and Rumburk which happened in August 2011 and following series of protests, demonstrations and rallies which were lingering in Šluknov region towns until 2012), using theory of securitization made by Barry Buzan, Ole Wæver and Jaap de Wilde, who are representatives of Copenhagen school of security studies. The fact that participants of political and security discourse were referring to Šluknovsko events using securitization language (marking specific referent object as endangered, proposing exceptional measures and demanding their legitimized adoption) represents author's underlying premise.

Keywords

Copenhagen school, protest, security, securitization, social inequality, social exclusion, Šluknov region, threat

Obsah

Úvod.....	8
1. Bezpečnost.....	13
2. Kodaňská škola.....	15
2.1. Koncept bezpečnosti podle KŠ.....	16
2.2. Teorie sekuritizace.....	16
2.3. Sekuritizace a řečový akt.....	18
2.4. Aktéři a referenční objekty.....	19
2.5. Sektory a hrozby.....	21
2.5.1. Společenský sektor vs. společenská bezpečnost.....	22
2.5.2. Politický sektor.....	23
2.6. Vybrané kritiky pojetí sekuritizace KŠ.....	25
2.7. Shrnutí.....	27
3. Koncept sociální nerovnosti.....	29
3.1. Sociální vyloučení.....	30
3.2. Sociálně vyloučené lokality.....	33
3.3. Shrnutí.....	36
4. Šluknovské události.....	37
4.1. Shrnutí.....	39
5. Metodologie práce.....	41
5.1. Výběr účastníků.....	41
5.2. Diskurz a řečový akt.....	42
5.3. Návrh výzkumu.....	43
5.4. Sběr dat a jejich analýza.....	44
6. Sekuritizace s odkazem ke Šluknovským událostem.....	46
6.1. „Nepřízpůsobiví“ a nepokoje.....	47
6.1.1. My, občané.....	48
6.1.2. Starostové za všechny slušné občany.....	49
6.1.3. Zákony kraje pro všechny (slušné) občany.....	57
6.1.4. Za Kraj!.....	59
6.1.5. Shrnutí.....	61
6.2. Chudoba a populismus.....	63
6.2.1. Shrnutí.....	67
Závěr.....	69
Seznam pramenů a literatury.....	74

Seznam zkratek

APSZ – Agentura pro sociální začleňování

BS – Bezpečnostní studia

COPRI - The Copenhagen Peace Research Institute

ČR – Česká republika

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická

EU – Evropská unie

HNHRM - Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst

KBS – Kritická bezpečnostní studia

KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy

KŠ – Kodaňská škola

LEV 21 – Národní socialisté - levice 21. Století

LIDEM – Liberální demokraté

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MV – Ministerstvo vnitra

ODS – Občanská demokratická strana

PSP ČR – Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

SLK - Starostové pro Liberecký kraj

SRŠ - Sdružení pro rozvoj Šluknovska

TMV – Teorie mezinárodních vztahů

VV – Věci veřejné

„Dlouholetý, na všech úrovních odsunovaný a nedostatečně řešený problém, dnes graduje a přivádí nespokojené lidi do ulic. Proti sobě stojí lidé, kteří by při stanovení a přijetí normálních životních zásad mohli žít vedle sebe jako sousedé. Chtějí slyšet, jak budou zítra vyřešeny problémy, které se neřeší řadu let. Nespokojenosti zoufalých občanů mohou zneužívat radikální skupiny k vyvolání dalších nepokojů mezi majoritou a minoritou naší společnosti, nepokojů, které směřují k osočování a k násilí. S tímto způsobem řešení problémů vedení města nesouhlasí a odmítá jej. Zároveň vnímá oprávněnou nespokojenost občanů, kteří chtějí klidně a bezpečně žít. Vystoupení těchto lidí je vlastně zvýrazněným požadavkem na zajištění tohoto základního práva.“

(Stanovisko Rady města Varnsdorf, 4. 9. 2011¹)

Úvod

V severních Čechách, konkrétně ve městech Nový Bor a Rumburk, se v srpnu 2011 odehrály dva násilné fyzické střety. Oba incidenty spojuje vzniklý mediální obraz, ve kterém se dominantním prvkem stala brutalita útočníků a jejich romská příslušnost. Ať už to bylo mediální interpretací nebo tamním společenským naladěním, proběhlo v reakci na tyto střety v následujících měsících několik demonstrací a protestů odehrávajících se právě ve městech Šluknovského regionu² obecně označovaných jako „sociální nepokoje“ (v této práci je nazýváme jako Šluknovské události). Namířené byly proti romským obyvatelům i proti místní a centrální vládě. Samotné střety byly artikulovány jako doklad neřešeného „problému“ Šluknovska, kvůli kterému „jdou lidé do ulic“. Sociální nepokoje vedle toho dokládaly stupňující se společenské „napětí“ a s odstupem času se staly „hrozbou“ opakovaného propuknutí.

Na „problém“ Šluknovského regionu můžeme nahlížet z několika perspektiv. Jednou z nich může být představa o Šluknovsku jako o chudém regionu. Interpretace statistických údajů o počtu nezaměstnaných, průměrném výdělku nebo např. počtu trestných činů a přestupků nás přivádí ke konceptům, jako jsou sociální nerovnost a sociální vyloučení.

Jadwiga Šanderová³ ukazuje, že sociální nerovnost může mít své kořeny v ekonomické oblasti (vycházející z příjmu, rozdílu majetku a příležitostí) nebo oblasti kulturní

1 Stanovisko Rady města Varnsdorf k současným událostem. *Varnsdorf.cz* [on-line], 4. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.varnsdorf.cz/cz/seznamy_zprav/aktualni_informace/stanovisko-rady-mesta-varnsdorf-k-soucasnym-udalostem.html, [cit. 23. dubna 2015].

2 Šluknovský region, označovaný v práci také jako „Šluknovsko“, se nachází v severním cípu České republiky a představuje severní část okresu Děčín a severovýchodní část Ústeckého kraje. Tento region také představuje nejsevernější část České republiky. Zpravodaj Šluknovska do něj řadí následující města – Rumburk, Varnsdorf, Šluknov, která představují obce s více než 5 000 obyvateli, dále Dolní Poustevnu, Jiřikov, Jiřetín pod Jedlovou, Dolní Podluží, Lipovou, Velký Šenov, Mikulášovice, Doubice, Chříbská, Rybníště, Krásná Lípa, Staré Křečany a Horní Podluží. Agentura pro sociální začleňování zařazuje do Šluknovska navíc Krásnou Lípu a Českou Kamenici. Souhrnně zde žije 40 000 obyvatel.

3 Šanderová, Jadwiga: *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. 2000.

(vycházející z rasy, etnika a pohlaví). Pavel Machonin⁴ odkazuje na rozdíly ve společnosti, které jsou vertikální (postavení vyšší, nižší, lepší nebo horší, významnější nebo méně významné) nebo horizontální (uvnitř, vně) a souvisí např. se stupněm vzdělání, se zaměstnáním, postavením na mocenském žebříčku, úrovni příjmu, kulturnosti či sociálních kontaktech.

Pro interpretaci vybraného problému je však podle nás vhodnější koncept sociálního vyloučení, který pracuje jak s ekonomickými, tak s kulturními nerovnostmi, a jenž se odkazuje na nerovnosti horizontální.⁵ Jeho prostorovým vyjádřením jsou sociálně vyloučené lokality, jež jsou charakteristické zvýšenou koncentrací sociálně vyloučených osob. Petr Mareš, Markéta Horáková a Miroslava Rákoczyová⁶ určují problémy spojené s těmito lokalitami (jmenujme např. nevýhodný trh, chudoba, zvýšená kriminalita, alkoholismus) a zároveň definují hranice (fyzické, mentální i symbolické), podél kterých se mohou odehrávat konflikty s většinovou společností. Sociálně vyloučené lokality jsou v českém veřejném, mediálním i politickém diskursu spojované (ať přímo nebo nepřímo)⁷ s romským etnikem (podle zprávy GAC z roku 2006⁸ a 2009⁹ se ve Šluknovském regionu vyskytují nebo se mohou v budoucnosti vyskytnout lokality ve městech Šluknov, Jiříkov, Česká Kamenice, Varnsdorf, Krásná Lípa, Rumburk). Problém Šluknovského regionu tak můžeme interpretovat v souvislosti s konflikty, které mají základ v sociální nerovnosti, respektive v sociálním vyloučení.

4 Machonin, Pavel: Co jsou sociální nerovnosti. In Tuček, Milan et al.: *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. 2003. s. 205-208.

5 Mareš, Petr – Sirovátka, Tomáš: Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda, *Sociologický časopis* [on-line], vol. 44 (2008), no. 2, s. 273. Dostupné z WWW: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_socialni_zaclenovani_inkluze.pdf, [cit. 23. března 2015].

6 Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 2008, s. 24-25.

7 Srov. Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 2008; Růžička, Michal: Wacquant v romském ghettu: poznámky k procesu ghettoizace v českých městech. In Temelová, Jana – Pospíšilová, Lucie – Ouředníček, Martin: *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. 2012, s. 20-45; Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispůsobiví Rómovia a slušná většina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323.

8 Mapa sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit v ČR představuje jeden z výstupů projektu z roku 2006 „Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“, který byl zadán Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a realizován společností GAC spol. s r. o. Mapa je dostupná online na http://www.esfcr.cz/mapa/int_ust.html, kompletní zpráva na http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf, [cit. 21. března 2015].

9 GAC: *Šluknovsko, Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – české lokality*. Praha: Gabal Analysis & Consulting [on-line], 2009. Dostupné z WWW: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-sluknovsko/sluknovsko-dlouhodobý-monitoring-situace-romských-lokalit-ceske-lok-gac-spol-s-r-o-2009/download>, [cit. 21. března 2015].

Druhou perspektivu „problému“ Šluknovska nabízí analýza jeho mediální interpretace. Michal Růžička¹⁰ ukazuje, jak jsou v českém prostředí sociálně vyloučené lokality spojovány s Romy. To stejné platí i pro negativní jevy, které tyto lokality doprovázejí, z čehož může vyplývat spojování takových jevů s romskou menšinou a její následná stigmatizace. Alena Kluknavská a Lenka Zagibová¹¹ analýzou diskursu menšin zkoumají, jakým způsobem vybraná média referovala o dvou fyzických střetech v Novém Boru a Rumburku. Jejich závěry ukazují, že ve zkoumaném období média synonymně spojovala kriminalitu a násilné chování s romským etnikem. Se stejnými závěry přichází i Martina Křížková¹², která provedla obsahovou analýzu mediálního zobrazování Romů od července 2011 do května 2012. Ondřej Slačálek¹³ se ve své disertační práci vycházející z konceptu morální paniky zabývá Šluknovskými událostmi hlouběji. Analyzuje zobrazování Romů v médiích z pohledu konstrukce obrazu nepřítele či jinak řečeno *těch druhých*. Společné závěry výše zmíněných studií představují pojetí „problému“ Šluknovska, které lze sloučit do souhrnného označení - „nepřizpůsobiví“. Ti stojí za zvýšenou kriminalitou, zhoršenou bezpečnostní situací regionu a ohrožují místní obyvatele, kteří se kvůli nim necítí v bezpečí.¹⁴ Vzniklý obraz působí natolik kompaktně, že to vypadá, jako kdyby s takovým označením souhlasili jak místní obyvatelé, tak i politici na všech úrovních.

Předmětem tohoto výzkumu je perspektiva zprostředkovaná konkrétními účastníky a jejich konstrukcí „problému“ Šluknovska s odkazem ke Šluknovským událostem. Vzhledem k tomu, že jsou tyto události prezentovány v pojmech bezpečnosti, poslouží nám k teoretickému uchopení rámec představený teoretiky bezpečnostních studií Barry Buzanem, Ole Wæverem a Jaap de Wildem, kteří jsou souhrnně označováni jako zástupci Kodaňské školy (dále v textu „Autoři KŠ“). Autoři KŠ zasazují bezpečnost do dvojdimenzionálního modelu.¹⁵ Pohybují se na dvou osách – vertikální, ose referenčních objektů (ohrožených entit)

10 Růžička, Michal: Wacquant v romském ghettu: poznámky k procesu ghettoizace v českých městech. In Temelová, Jana – Pospíšilová, Lucie – Ouředníček, Martin: *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. 2012, s. 20-45.

11 Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispůsobiví Rómovia a slušná většina? Spravodajský diskurz po násilných událostech na severu České republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323.

12 Křížková, Martina: *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. [on-line] 2013, dostupné z WWW: www.romea.cz/dokumenty/med_an_FINAL.doc, [cit. 21. března 2015].

13 Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014.

14 Srov. Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispůsobiví Rómovia a slušná většina? Spravodajský diskurz po násilných událostech na severu České republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323; Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014.

15 Waisová, Šárka: Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu, *Mezinárodní vztahy*, vol. 39 (2004),

a horizontální, ose hrozeb (zdroje hrozeb podle autorů vycházejí z jednotlivých sektorů – vojenského, politického, ekonomického, společenského, enviromentálního). Přes význam státu jako referenčního objektu není z hlediska sektorového rozdělení objektem jediným. Právě v souvislosti s jednotlivými sektory přichází do centra zájmu i odlišné referenční objekty, jako například nestátní aktéři, společenská identita nebo politický řád.

Klíčovým nástrojem Kodaňské školy ke studiu bezpečnosti je teorie sekuritizace.¹⁶ Problém se stává bezpečnostním tehdy, pokud mu toto označení někdo (aktér sekuritizace) přiřadí. Důraz je kladen na naléhavost řešení, neboť vybrané téma je označené za hrozbu pro daný referenční objekt a jeho další existenci. Téma je však úspěšně sekuritizováno až v momentě, kdy tuto skutečnost přijme adresované publikum. Utvořený politicko-bezpečnostní diskurz¹⁷, který je reprezentován příslušným jazykem a praktikami a kterým se aktér o sekuritizaci snaží, je považován za sekuritizační krok. Zároveň hovoří Autoři KŠ o bezpečnostní konstelaci specifických vztahů, které se okolo artikulovaných hrozeb utvořily.

Ralf Emmers souhrnně hovoří o dvou stádiích sekuritizace: (1) Označení hrozby a navržení opatření; (2) Podvolení publika.¹⁸

Záměrem této práce je analýza prvního stádia s přesahem do stádia druhého. V centru našeho zájmu je však aktér sekuritizace. Výzkum provedený v rámci této diplomové práce může však posloužit jako východisko pro další bádání, které by mělo potenciál navázat zejména na naše závěry popisující sekuritizaci aktérů a analyzovat její úspěšnost. Problematika Šluknovských událostí nabízí nepřeborný empirický materiál k dalším analýzám, a to s odkazem na řadu dosud neakcentovaných témat uchopitelných různými disciplínami a optikami.

V naší práci jsme si položili následující výzkumnou otázku: **Sekuritizovali identifikovaní účastníci politicko-bezpečnostního diskurzu s odkazem ke Šluknovským událostem?**

Na základě předporozumění zkoumaného tématu předpokládáme, že se účastníci utvořeného politicko-bezpečnostního diskurzu odkazovali ke Šluknovským událostem za použití sekuritizačního jazyka, tj. označili určitý referenční objekt za ohrožený, navrhovali

no. 3, s. 72.

16 Srov. Wæver, Ole: Securitization and Desecuritization. In Lipschutz, Ronnie (eds.): *On Security*. 1995, s. 46–86; Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 31–56.

17 Bezpečnostní je v případě úspěšné sekuritizace.

18 Emmers, Ralf: Securitization. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. 2010, s. 139.

mimořádná opatření a požadovali legitimizaci jejich přijetí. Přestože se na první pohled jednotně odkazovali na konflikty vyplývající z důsledků sociální nerovnosti (respektive sociálního vyloučení), ve skutečnosti se (přinejmenším do určité míry) lišili v artikulaci hrozeb a v určení referenčního objektu, v navrhovaných opatřeních a nakonec i v publiku, po kterém požadovali jejich legitimizaci.

V návaznosti na tyto předpoklady jsme formulovali následující podotázky:

1. Kdo, jak a co sekuritizoval (podnikl krok k sekuritizaci) s odkazem ke Šluknovským událostem?
2. Jaké vztahy se okolo argumentované hrozby vytvořily?
3. Můžeme nalézt spojení argumentované hrozby s důsledky sociální nerovnosti?

Tato diplomová práce je členěna do šesti kapitol. V teoretické části (kapitola první a druhá) představíme analytický rámec Kodaňské školy, s důrazem na teorii sekuritizace. Autory KŠ však nejdříve zasadíme do širšího kontextu bezpečnostních studií a neopomeneme také kritiky, které nám v závěru poslouží k samotnému zhodnocení vhodnosti aplikovaného rámce.

Vzhledem k tomu, že předpokládáme původ „problémů“ Šluknovska jako konflikt vyplývající z důsledků sociální nerovnosti, poslouží nám pro jeho teoretické uchopení koncept sociální nerovnosti a sociálního vyloučení (kapitola třetí) představený českými autory Jadwigou Šanderovou, Pavlem Machoninem, Ladislavem Rabušicem, Petrem Marešem a Tomášem Sirovátkou, společně Petrem Marešem, Markétou Horákovou a Miroslavou Rákoczyovou a nakonec Michalem Růžičkou.

Prezentace hlavních tezí Aleny Kluknavské a Lenky Zagibové a Ondřeje Slačálka bude obsahem kapitoly čtvrté, neboť právě tyto studie poslouží zároveň k identifikaci mluvčích angažovaných v politicko-bezpečnostním diskurzu a připraví nám tak půdu pro vlastní analýzu.

V empirické části představíme v kapitole páté, věnované metodologii, východiska našeho výzkumu, který je založený na analýze politicko-bezpečnostního diskurzu za pomoci teorie sekuritizace. Jádro našeho výzkumu, tedy interpretace výsledků naší analýzy, představíme v kapitole šesté.

1. Bezpečnost

Studium bezpečnosti¹⁹ je od začátku 20. století spojené s oborem teorií mezinárodních vztahů²⁰ (TMV) a souvisejícím podoborem bezpečnostních studií²¹ (BS). Pokud zobecníme v souladu s McSweeneyem původní teoretická východiska BS, tak v základu stojí dvě ideje bezpečnosti – bezpečnost jako stav mezinárodní komunity vycházející ze spolupráce označovaná jako *common security*²² a bezpečnost jako majetek státu vycházející z rovnováhy moci a zároveň stav každého státu s označením *national security*²³. V rámci konceptu národní bezpečnosti, který dominuje BS po druhé světové válce a souvisí především s mocenským uspořádáním v období rané studené války, je bezpečnost hlavním cílem každého státu dosažitelná jakýmkoliv prostředky. Snahou je zajistit jeho přežití, které je definované v pojmech vojenské moci státu. Teoretici operují ve svých analýzách s hrozbami vojenského charakteru, které by mohly vést ke zničení státu²⁴. V souvislosti s proměnou mezinárodního prostředí v 70. a 80. letech 20. století vnímali teoretici BS nedostatky konceptu národní bezpečnosti. K uchopení takových hrozeb jako je ekonomická krize, enviromentální problémy nebo chudoba už tento koncept spojený s vojenskou optikou nestačil.²⁵ V 80. letech

-
- 19 Vývoj významu bezpečnosti (*security*) z hlediska jazyka shrnuje Bill McSweeney nebo Juha A. Vuori. McSweeney hovoří o tom, že původně termín *security* znamenal *bezstarostnost* – v *eng. careless*, či *svobodu od starostí*. Takovéto chápání bezpečnosti je odlišné oproti současnému, ze kterého vyplývá spíše *opatrnost* – *eng. careful*. Odvozené sloveso *zabezpečit* se původně vztahovalo k ochraně objektu, postupně se však začíná odkazovat k ochraně osob. Nástrojem této ochrany jsou zbraně, které jakožto prostředek, ochraňují určitý objekt (půdu, majetek, instituce) a tím zabezpečují osoby. Centrum pozornosti se postupně přesouvá na stát, který je prostředkem k dosažení hodnot jako svoboda, pořádek či solidarita. Celý tento proces proměny referenta bezpečnosti zasazuje McSweeney do 18. století (srov. Rothschild, Emma: *What is Security*, *Daedalus* [on-line], vol. 124 (1995), no. 3, s. 53-98. Dostupné z WWW: http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Rothschild_What-is-security.pdf, [cit. 7. května 2015]). Až po druhé světové válce dochází k dalšímu posunu významu bezpečnosti od ochrany osob a jejich svobod, k bezpečnosti samotné jako k objektu. Osoby jsou stejně, jako ozbrojené síly, nástrojem bezpečnosti, viz McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*.1999, s. 21.
- 20 McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*.1999, s. 25. Důvodem, proč je studium bezpečnosti spojené s TMV je fakt, že bezpečnost byla v angloamerické tradici spojena se státem, a tak pro teoretiky nacházela na mezinárodní úrovni, viz tamtéž, s. 25.
- 21 Podrobně se historií bezpečnostních studií věnuje např. Vuori, Juha: *HOW TO DO SECURITY WITH WORDS, A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. 2011, s. 93-105; Waisová, Šárka: Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu, *Mezinárodní vztahy*, vol. 39 (2004), no. 3.
- 22 Common security chápe bezpečnost jako multidisciplinární a multidimenzionální problém, který vyžaduje aplikaci mezinárodního práva, mezinárodních organizací a politické teorie k podpoře demokracie, mezinárodních institucí a odzbrojení, viz McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*.1999, s. 31.
- 23 McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*.1999, s. 28.
- 24 Tamtéž, s. 36.
- 25 Baldwin, A. David: *Security Studies and The End of The Cold War*, *World Politics* [on-line], vol. 48 (1995), s. 124. Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281995%29%20Security%20Studi>

se tedy zintenzivňují diskuse o potřebě interdisciplinárního přístupu, který by teoretikům BS nabídl nové možnosti analýzy bezpečnosti v návaznosti na změny prostředí²⁶.

Zásadním mezníkem byl konec studené války, který představuje pro autory BS hlavní impuls k rekonceptualizaci bezpečnosti. BS se v tomto období rozděluje do několika proudů.²⁷ David Mutimer hovoří o dvou základních, které proměnu bezpečnostního prostředí reflektují – první proud označuje za *Kritická bezpečnostní studia* (KBS); výchozí pozice druhého proudu (Mutimer jej nechává bez označení) představují tradiční bezpečnostní studia, která se následně rozcházejí do různých směrů (do jednoho z nich Mutimer řadí i Kodaňskou školu).²⁸ Tito autoři společně zpochybňují referenční objekt bezpečnosti, kterým již není pouze stát. KBS však jdou ještě dál, neboť podrobují normativní kritice i samotnou úlohu BS, která pro ně v souladu s konceptem národní bezpečnosti doposud poskytovala svými výzkumy intelektuální i morální podporu státu a jeho politice²⁹.

[es%20and%20the%20End%20of%20the%20Cold%20War.pdf](#), [cit. 21. ledna 2015].

26 Příkladem rekonceptualizace z 80. let 20. století je práce Barryho Buzana (1983[91]). Buzan kategorizuje i hrozby nevojenského charakteru. Představuje sektorovou analýzu, do které původ hrozeb umísťuje. V centru nadále stojí stát, jakožto hlavní aktér, je však rozdělen na jednotlivé sektory. Hrozby tak mohou vycházet z oblasti politické, ekonomické, společenské a enviromentální. Stát ale nemusí být nutně jediným aktérem. V Buzanově pojetí se otevírá prostor i pro další referenční objekt, a to pro sociální skupiny, viz Waisová, Šárka: Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu, *Mezinárodní vztahy*, vol. 39 (2004), no. 3, s. 66.

27 Což neznamená, že v období do 90. let představovala BS jeden koherentní proud. Tato práce však vychází z myšlenkové školy etablované na konci 90. let 20. století, proto klademe důraz právě na toto období (srov. např. Baldwin, A. David: *Security Studies and The End of The Cold War*, *World Politics* [on-line], vol. 48 (1995), s. 124. Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281995%29%20Security%20Studies%20and%20the%20End%20of%20the%20Cold%20War.pdf>, [cit. 21. ledna 2015]).

28 Mutimer, David: *Critical Security Studies: A Schismatic History*. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. 2010, s. 87.

29 Tamtéž, s. 87.

2. Kodaňská škola

Jednu z nejvýznamnějších a nejucelenějších rekonceptualizací bezpečnosti představili teoretici z ústavu COPRI (The Copenhagen Peace Research Institute) na kodaňské univerzitě (Buzan, de Wilde, Wæver, také Pierre Lemaitre, Morten Kelstrup). Označováni souhrnně jako Kodaňská škola (KŠ) představují kromě nového konceptu bezpečnosti také ucelený analytický rámec pro jeho studium.

KŠ propojuje (neo)realistický přístup (především vlivem Buzana) s radikálně konstruktivistickým (vliv Wævera). Konstruktivismus se projevuje v konceptualizaci bezpečnosti jako „čistě politické konstrukci“³⁰, tedy v jejich ontologické pozici³¹. Bezpečnost pro KŠ představuje svébytný druh společenského jednání, kdy „bezpečnostní“ se téma stává prostřednictvím aktu sekuritizace³² (tedy označení něčeho za hrozbu pro daný referenční objekt a snahy získat podporu pro užití mimořádných opatření). Bezpečnost je tak vlastností, jíž aktéři svým sekuritizačním jednáním obdařují vybraná témata.³³ Realistický přístup následně určuje samotnou analýzu, neboť definičním jádrem BS (mějme na paměti jejich primární analýzu na úrovni mezinárodního systému) stanovují přežití kolektivních jednotek (nadále zůstává jako primární objekt stát) a principů.

V centru rekonceptualizace KŠ stojí proměna samotného zaměření BS, neboť ta by se měla zabývat „politik(ou) existenčních hrozeb“³⁴. Na základě takového předpokladu KŠ aplikuje bezpečnostní analýzu i na jiné zdroje hrozeb, aniž by se vytrácela podstata konceptu bezpečnosti. Autoři se v souladu s konstruktivistickou pozicí nesnaží rozpoznat „skutečnou bezpečnost“. Přístup KŠ je spjat s existujícími aktéry a jejich *modem operandi*, přičemž v závěru výzkumu stojí porozumění konstelaci bezpečnostních vztahů.³⁵

Podívejme se nyní na pilíře analytického rámce KŠ, kterými je koncept bezpečnosti, teorie sekuritizace, teorie řečových aktů a pojetí sektorů. Z důvodu omezeného rozsahu této diplomové práce necháme stranou, i přes jeho zajímavost, koncept bezpečnostních komplexů, jelikož nemá spojitost s naším výzkumným záměrem.

30 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 47-48.

31 Tamtéž, s. 234.

32 Jako první původně ekonomický termín sekuritizace v TMV užívá Ole Wæver ve své práci z roku 1989 s názvem *Conflict of Vision: Visions of Conflict in European polyphony: Perspectives beyond East-West confrontation*, viz Balzacq, Thierry: A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 1.

33 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 234.

34 Tamtéž, s. 38.

35 Tamtéž, s. 47-48.

2.1. Koncept bezpečnosti podle KŠ

Buzan, de Wilde a Wæver hovoří o bezpečnosti v klasickém (národně-bezpečnostním) pojetí jako o přežití či zachování existence tváří tvář určité hrozbě. Autoři KŠ se odvracejí od předpokladu, že je bezpečnost objektivní kategorií a pokládají si otázku, jakým způsobem je tato bezpečnost utvářena. Předpokládají, že se vytváří mezi jednotkami v procesu konstrukce sdílených významů, které určují, co má být považováno za hrozbu pro daný referenční objekt a co následně žádá kolektivní odpověď.³⁶

Autoři KŠ hovoří o samotném pojmu bezpečnost jako nekonzistentním a nejednoznačným.³⁷ Řešením je pro ně určení logiky bezpečnosti, prostřednictvím které ji aktéři sami definují.³⁸ Bezpečnost se tak utváří při aktu sekuritizace mezi jejími aktéry a není objektivní, ale intersubjektivní povahy. Logika bezpečnosti tkví v následujícím tvrzení: „klíčem k porozumění některým druhům jednání je právě rozsah a hloubka společně sdíleného intersubjektivního chápání bezpečnosti, což se týká jak vztahů mezi aktéry, tak jejich vnitřního uspořádání a fungování (...) smysluplnějším cílem (je) pochopit dynamiku sekuritizace a s ní spojené procesy (...)“³⁹. Bezpečnost je „společenským produktem, součástí diskurzivního, sociálně konstruovaného a intersubjektivního světa“⁴⁰.

V základu konceptu bezpečnosti KŠ tak stojí radikálně konstruktivistické pojetí, neboť je považována za sociální konstrukt vznikající prostřednictvím sekuritizace. Není tak ani stavem, ani objektivní kategorií.

2.2. Teorie sekuritizace

Teorie sekuritizace představuje základní pilíř rámce KŠ, neboť slouží k analýze

36 Tamtéž, s. 37.

37 Srov. např. s Baldwinem, který se zaměřuje na podstatu konceptu bezpečnosti, neboť podle něj s ním řada autorů pracuje, avšak jej blíže nespecifikuje. Bezpečnost považuje v duchu Williama B. Gallieho za sporný koncept (*essentially contested concept*), u kterého se nelze shodnout na jednotné definici vzhledem k tomu, že je daný koncept hodnotově zatížený, viz Baldwin, A. David: The concept of security, *Review of International studies* <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281997%29%20The%20Concept%20of%20Security.pdf> [on-line], vol. 23 (1997), s. 8. Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281997%29%20The%20Concept%20of%20Security.pdf> [cit. 21. ledna 2015].

38 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 38.

39 Tamtéž, s. 42-43.

40 Tamtéž, s. 42.

konstrukce bezpečnosti. Pro sekuritizaci platí, že „*aktér sekuritizace (...) téma musí vyhodnotit jako existenční hrozbu pro daný referenční objekt (...) dále získává podporu pro krizová opatření, která se vymykají za normálních okolností závazným pravidlům*“⁴¹, dále „*(...) sekuritizace (...) má signalizovat, že dané téma je nanejvýš naléhavé a týká se samotné existence subjektu (...) bezpečnostní problém má být pochopen jako natolik závažný, že by měl být vyjmut z běžného procesu politického dohadování a hledání kompromisů*“⁴², neboť „*zvláštní podoba hrozeb ospravedlňuje použití mimořádných prostředků k jejich zvládnutí*“⁴³. Téma, které aktér sekuritizace prezentuje jako existenční hrozbu pro daný referenční objekt, je následně aktem sekuritizace přemístěno ze sféry nepolitické, či politické do bezpečnostní.⁴⁴ Bezpečnostní sféra však neznamená nepolitická, jde o to, že se politika dostane mimo zavedená pravidla. Téma zde může být rámováno jako zvláštní druh politiky, či jako záležitost stojící nad politickým jednáním.⁴⁵ Sekuritizace je tak radikálnější verzí politizace, kde je dané téma (prezentované jako hrozba) natolik závažné, že o něm ani o jeho řešeních neprobíhá diskuze podle standardních politických pravidel. Jako příklady jednání mimo zavedený politický rámec autoři uvádějí tajná jednání, vymáhání zvláštních daní, nestandardní brannou povinnost, omezení práv nebo nasměrování společenských sil a zdrojů ke konkrétnímu cíli.⁴⁶

Sekuritizace se skládá z jednotlivých fází (autoři KŠ hovoří o tzv. sekuritizačních krocích), které zároveň představují její kritéria:

- 1) označení určitého tématu, či problému, za existenční hrozbu pro daný referenční objekt, tj. řečový akt;
- 2) určení mimořádných opatření;
- 3) aktér přesvědčí příslušné publikum (může tím být veřejnost, političtí reprezentanti, vojenští velitelé, jiné elity), že je referenční objekt existenčně ohrožen a na základě toho publikum neklade odpor přijetí mimořádných opatření.⁴⁷

Proto, aby mohl být akt sekuritizace považován za úspěšný, musí být splněn především třetí bod, tj. publikum musí přijmout, či neprotestovat proti tomu, že je referenční objekt ohrožen a že mimořádná opatření představují jediný způsob, jak zabránit jeho zničení.

41 Tamtéž, s. 14.

42 Tamtéž, s. 40.

43 Tamtéž, s. 31.

44 Emmers, Ralf: Securitization. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. 2010, s. 139.

45 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 34.

46 Tamtéž, s. 14.

47 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 3. Srov. s Ralfem Emmersem, který hovoří o dvou stádiích sekuritizace, první stádium odpovídá 1) a 2), druhé potom 3), viz Emmers, Ralf: Securitization. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. 2010, s. 139.

Nesmíme si však zaměňovat úspěšnou sekuritizaci za samotné přijetí těchto opatření. Úspěch totiž spočívá v podvolení se publika.⁴⁸ Úspěšná sekuritizace tak představuje krajní polohu na škále depolitizace-politizace-sekuritizace.⁴⁹

2.3. Sekuritizace a řečový akt

Úspěšná sekuritizace stojí na schopnosti aktéra argumentovat. Argumentovat přítomnost hrozby a argumentovat nutnost přijmout mimořádná opatření. Podstatu teorie tak tvoří bezpečnostní diskurz⁵⁰, který úspěšnou sekuritizaci sice nevytváří (neboť tou je finální přesvědčení či podvolení publika), ale je sám o sobě součástí sekuritizace, představuje tzv. sekuritizační pohyb, či jinak krok.⁵¹ Autoři KŠ umisťují sekuritizaci do kategorie řečových aktů a vycházejí tak z teorie jazyka Johna Austina.⁵² Řečový akt definují jako reprezentaci určitého tématu jako existenční hrozby, kdy se sama tato diskurzivní výpověď stává aktem, neboť „(...) něco se děje díky tomu, že někdo něco řekne (...)“⁵³.

S teorií sekuritizace jako první pracuje Ole Wæver a ve svém článku z roku 1989 *Security, the speech act* představuje sekuritizaci jako „ilokuční akt ve vztahu k bezpečnosti“⁵⁴. Podle Austina totiž věty, které buď něco popisují (*konstantivy*), nebo naopak něco dělají (*performativy*), mohou znamenat tři typy aktů – lokuční, ilokuční a perlokuční. Lokuční akt⁵⁵ odkazuje k našemu konvenčnímu porozumění mluvení jako aktu, kdy něco říkáme (*act of saying something*, viděno jako pravdivé, nepravdivé nebo nesmyslné). Řečník vypoví (*utter*) určitý zvuk, který artikuluje smysl a dává odkaz uvnitř jistého slovníku a gramatiky. Ilokuční akt⁵⁶ oproti tomu odkazuje na akt vykonaný v lokuci, tedy akt při říkání něčeho a v souladu s určitou konvencí (*act in saying something*, vykonaný hned, jak je věta vyřčena). Tím, že např. vyřkne státní představitel „bezpečnost“, může deklarovat stav nouze. Perlokuční akt⁵⁷

48 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 35.

49 Opačným aktem je desekuritizace, která znamená vyjmutí tématu ze sféry bezpečnostní do politické, či nepolitické, viz. Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 41.

50 Bezpečnostní diskurz vyplývá z úspěšné sekuritizace. Vzhledem k tomu, že dosažení úspěšné sekuritizace považujeme za krajní typ, označujeme diskurz na straně kontinua politizace-sekuritizace za politicko-bezpečnostní.

51 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 35.

52 Tamtéž, s. 37.

53 Tamtéž, s. 38.

54 In Stritzel, Holger: *Security, the translation, Security Dialogue*, vol. 42 (2011), no. 4-5, s. 349.

55 Austin, John: *Jak udělat něco slovy*. 2000, s. 101.

56 Tamtéž, s. 105 a s. 109.

57 Tamtéž, s. 113.

nakonec odkazuje k důsledkům nebo dopadům výroku, jako příklady uvádí Austin přesvědčování, přemlouvání, odstrašování, vyvolání překvapení (*act by saying something*). Tímto aktér donutí někoho jiného, v případě sekuritizace publikum, udělat něco, kvůli danému výroku (publikum je přesvědčeno mluvčím k tomu, aby něco podniklo⁵⁸).

Vzhledem k tomu, že takové akty nelze posuzovat podle pravdivosti, stanovují Autoři KŠ v souladu s Austinovým konceptem zdařilých podmínek⁵⁹ (*felicity conditions*) pro bezpečnostní řečové akty usnadňující podmínky (*facilitating conditions*), které napomáhají legitimizaci referenčního objektu jako ohrožené entity. Jsou to takové podmínky, za kterých řečový akt splňuje svůj úkol, tj. sekuritizuje dané téma.

Autoři KŠ v souladu s Austinem určují dvě podmínky úspěšného řečového aktu: (1) vnitřní, tj. lingvisticko-gramatické; a (2) vnější, tj. kontextuální a sociální, které se týkají společenského postavení, které argumentaci umožňuje.⁶⁰

Vnitřní podmínku řečového aktu představuje dodržení bezpečnostní formy jazyka, resp. gramatiky bezpečnosti; v případě vnějších podmínek hovoří o společenských podmínkách, které určují vztah mezi aktérem sekuritizace a jeho publikem, a tedy ukazují na pravděpodobnost, že publikum bezpečnostní argumenty přijme. Jedná se tak o sociální kapitál aktéra (nemusí se nutně jednat o státní autoritu). Mezi vnější podmínky řadí autoři KŠ navíc vlastnost artikulované hrozby⁶¹. „(...) (B) bezpečnostní akt je obvykle prováděn jménem určitého kolektivního tělesa a s odkazem na jeho situaci (...)“,⁶² Wæver tyto podmínky později shrnuje do třech bodů: 1) dodržení gramatiky bezpečnosti, 2) sociální kapitál mluvčího, resp. silná role sekuritizujícího aktéra, 3) historická citlivost k prezentované hrozbě.⁶³

2.4. Aktéři a referenční objekty

58 Stritzel, Holger: Security, the translation, *Security Dialogue*, vol. 42 (2011), no. 4-5, s. 349.

59 Konstantivy hodnotíme podle pravdivosti, oproti tomu performativy podle jeho zdařilosti, viz Austin, John: *Jak udělat něco slovy*. 2000, s. 30.

60 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 44-45. Austin o zdařilých podmínkách hovoří následovně: „Musí existovat přijatá konvenční procedura, která má konvenční účinek“, Austin pokračuje, že „jednotlivé osoby a okolnosti musí být v daném případě přiměřené k tomu, aby se oné speciální procedury, která má být použita, mohlo použít“, nakonec uvádí „procedura musí být provedena všemi účastníky správně a zároveň“, viz Austin, John: *Jak udělat něco slovy*. 2000, s. 31.

61 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 45.

62 Tamtéž, s. 49.

63 Wæver, Ole: The EU as a security actor: reflections from a pessimistic constructivist on post-sovereign security orders. In Williams, Michael C. - Kelstrup, Morten (eds.): *International relations theory and the politics of European integration: power, security, and community*. 2000, s. 253.

Přístup KŠ je spjatý s existujícími aktéry bezpečnosti. Pro analýzu bezpečnosti určují následující typy jednotek: 1) referenční objekty; 2) aktéry sekuritizace; 3) funkcionální aktéry.

Referenční objekt představuje entitu, která je existenčně ohrožena a může si nárokovat právo na přežití. Autoři KŠ zdůrazňují „legitimní nárok“ referenčního objektu⁶⁴, neboť právě legitimita pro užití mimořádných opatření s vypořádáním se s hrozbou představuje to, co činí sekuritizaci úspěšnou.

„Aktér sekuritizace může být osoba nebo skupina, která realizuje řečový akt“.⁶⁵ Může se tak jednat např. o politické představitele, byrokratické aparáty, vlády. Autoři KŠ dodávají také lobbystické či nátlakové skupiny. Upozorňují však na to, že označení takového aktéra představuje problematický moment. Může jim být respektive kdokoliv, klíčem je však podle Autorů KŠ fakt, zdali se nacházejí ve „vyhraněných sociálních rolích“, a tím ho lze vnímat jakožto mluvčího daného referenčního objektu.⁶⁶ Nejde tedy o sebeidentifikaci aktéra jakožto samozvaného mluvčího. Autoři se znovu obrací k logice bezpečnosti, neboť právě logika, která vede jednání aktéra sekuritizace i ve vztahu k ostatním aktérům (individuální nebo kolektivní – komu připisují ostatní aktéři odpovědnost, jednotlivcům nebo skupině, kterou aktér zastupuje) určuje, zdali opravdu můžeme hovořit o aktérovi sekuritizace. Tuto logiku definují autoři KŠ prostřednictvím diskurzivních pravidel, která musí mít aktér na paměti. Jde o to, v jakých pojmech se daný aktér vyjadřuje v souvislosti s vybraným referenčním objektem.⁶⁷ V případě, že chceme určit aktéra sekuritizace, musíme tedy také podle autorů KŠ ukázat na to, jakým diskurzivním pravidlům se musí podřizovat.⁶⁸

Autoři KŠ upozorňují na rozdíl mezi referenčním objektem a aktérem sekuritizace. Aktér sekuritizace prohlašuje určitý referenční objekt za ohrožený, je to právě on, kdo je podle slov autorů KŠ *hybatelem* sekuritizace. Za legitimní objekt bezpečnostního zájmu může prohlásit „téměř cokoliv“.⁶⁹ Referenční objekt na druhé straně představuje interpretativní společenství založené na společné identitě, společném *my*.⁷⁰

Poslední jednotkou analýzy je funkcionální aktér, který působí na dynamiku

64 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 48.

65 Tamtéž, s. 54.

66 Tamtéž, s. 54.

67 Jako příklad uvádějí fakt, že pokud hovoří aktér o ohroženém národu, měl by se vyjadřovat v pojmech identity, logika totiž vychází z pojmu národ, viz Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 54.

68 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 54.

69 Tamtéž, s. 49.

70 Identita je pro autory KŠ sociálním konstruktem vytvářeným v konkurenčním boji s ostatními jednotkami podobného typu, viz Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 49.

bezpečnostních vztahů v daném sektoru. Není však ani aktérem sekuritizace, ani referenčním objektem. Přesto může významně ovlivnit politická rozhodnutí.⁷¹

Autoři KŠ umisťují východisko své analýzy na systémovou úroveň.⁷² Bezpečnostní diskurz tak zkoumají na úrovni mezinárodního systému. V souladu s metodologickým kolektivismem⁷³ však v našem výzkumu aplikujeme teorii sekuritizace na úroveň jednotky (Šluknovského regionu).

2.5. Sektory a hrozby

Teorie sekuritizace umožňuje analýzu bezpečnosti mimo tradiční vojensko-politický rámec. Autoři KŠ z tradičního rámce vystupují a operují s tzv. sektory, se kterými přichází již Buzan (1983[91])⁷⁴.

Autoři KŠ v díle *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* (dále jen Nový rámec) dodávají, že sektory jsou pro ně „*náhledy na (...) systém, které staví do popředí jeden konkrétní aspekt vztahů a interakcí mezi veškerými jednotkami*“⁷⁵, sektory se tak odlišují právě podle typů interakcí. Bezpečnost je pro autory KŠ obecným termínem, který však díky rozmanitosti hrozeb a z toho plynoucích odlišných referenčních objektů v jednotlivých sektorech, nabývá různých forem.

Sektory jsou pro naši práci klíčovým epistemologickým náhledem, neboť nám umožní zkoumat sekuritizaci zvoleného tématu na úrovni jednotky.

71 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 48.

72 Autoři KŠ představují koncept analytických rovin v kapitole úvodní, chápou jej v „*prostorovém smyslu od mikroúrovně pro makroúroveň*“ jako „*jednoduše ontologickými označeními oblastí, kde se zkoumané události odehrávají*“, viz Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 10 a s. 14, definují následující úrovně – mezinárodní systém, mezinárodní subsystémy, rovina jednotek, rovina podjednotek, rovina jedinců.

73 Stejně jako autoři budeme vnímat „*kolektivní tělesa nikoliv jako součet jejich členů, ale jako svébytné součásti sociální reality*“, viz Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 54.

74 Buzan, který sice na jedné straně primárně používá sektory (1983[91]) v souladu s konceptem národní bezpečnosti (centrálním referenčním objektem je stát), představuje na straně druhé vlastní rozšíření konceptu ve smyslu možných hrozeb, které vycházejí z následujících sektorů - vojenského, politického, ekonomického a ekologického, viz Buzan, Barry: *People, states and fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. 1991, s. 75. V druhém vydání knihy z roku 1991 přidává sektor společenský.

75 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 38.

2.5.1. Společenský sektor vs. společenská bezpečnost

I když autoři *Nového rámce* představují komplexní analytický přístup k bezpečnosti, vrátíme se nyní k práci Wævera, Buzana, Kelstrupa a Lemaitreho (1993, dále jen *Identita a Migrace*). Zmínili jsme, že v *Novém rámci*, chápou bezpečnost jako intersubjektivní proces označení hrozby pro daný referenční objekt a následně určují jednotlivé sektory (mezi nimi i společenský), ze kterých tyto hrozby vycházejí. S tímto přístupem původně přichází i Buzan (1983[91]), který ale sektory vztahuje ke státu jako jedinému referenčnímu objektu a hovoří tedy o státní bezpečnosti. V knize *Identita a Migrace* však sama společnost představuje referenční objekt, který nemusí být nutně spjatý se státem. S tím následně souvisí i odlišné druhy reakcí aktérů sekuritizace. Společnost definují autoři *Identity a Migrace* prostřednictvím její identity, která představuje pro společnost totéž, co představuje suverenita pro stát. Bez identity společnost neexistuje, a tak právě na ni hrozby směřují. Identita se skrývá za oním *my*. Odlišuje se velikostí skupiny, intenzitou, kterou pociťujeme a zdůvodněním, jež vytváří vzájemné spojení s ostatními.⁷⁶ Hrozba tak může směřovat i na sociální soudržnost daného společenství, která společnou identitu upevňuje.

Označují-li autoři *Identity a Migrace* společenskou bezpečnost za samostatný koncept vedle bezpečnosti státní, v *Novém rámci* v reakci na kritiku nedomyšleného pojetí identity (např. ze strany McSweeneyho, jež si ukážeme blíže v části věnované kritickému zhodnocení KŠ) rozkládají bezpečnost do jednotlivých sektorů a začleňují společenskou bezpečnost do společenského sektoru. Přídavné jméno *společenský* tak spíše upřesňuje pro analytické účely oblast zkoumání, a tedy určení referenčních objektů, aktérů sekuritizace a funkcionálních aktérů. Z původního konceptu společenské bezpečnosti zůstává v *Novém rámci* klíčovým předpokladem ohrožení identity určitého společenství, resp. když toto společenství považuje určitý vývoj událostí za hrozbu pro svou další existenci.⁷⁷ Autoři se zde vztahují ke kolektivům, kterým nemusí být pouze národ vycházející ze státu (který stojí v základu konceptu z roku 1993), ale i náboženské skupiny či etnika. Jde o to, jakým způsobem je konstruováno *my* a s tím tedy související konstrukce toho, co *nás* ohrožuje. Často, jak autoři uvádějí, přispívá hrozba k samotné konstrukci a reprodukci naší identity.⁷⁸

Hrozby vycházející ze společenského sektoru jsou podle autorů KŠ následující –

76 Buzan, Barry – Kelstrup, Morten – Lemaitre, Pierre – Wæver, Ole: *Identity, migration and the new security agenda in Europe*. 1993, s. 17.

77 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 140.

78 Tamtéž, s. 140.

migrace, horizontální soupeření a vertikální soupeření. Nezaměstnanost a kriminalita přicházejí v úvahu pouze tehdy, mají-li dopad na stabilitu společnosti jako celku.⁷⁹ Společnost potom může těmto hrozbám čelit například tím, že se snaží prosadit téma do agendy státu (tj. přesunout jej do politického či finálně vojenského sektoru). V souladu s hrozbami potom referenčním objektem může být jakákoliv větší skupina, jejíž podřízené subjekty jsou loajální. Původně tomu bylo podle autorů KŠ vesnice, klany, regiony, městské státy a např. za komunistického režimu třídní identita. V současnosti jsou tím klany, národy, náboženské skupiny, rasy.⁸⁰ V základu však stojí, jakým způsobem je konstruovaná identita, protože potom lze pochopit logiku hrozeb a tím pádem sekuritizaci vycházející z toho sektoru. Identita se totiž přirozeně rozvíjí a proměňuje. Vnější a vnitřní vývoje trendy (autoři jako příklad uvádějí otázku imigrantů) potom mohou vyvolat pocit narušení řádu a zdroj těchto trendů může být označen za hrozbu.⁸¹

Zajímavostí je, že v tomto sektoru autoři KŠ přisuzují významnou roli médiím, neboť to jsou právě ona, která mohou na základě svého uchopení tématu (a hlavně jeho zjednodušení) přispět k samotné konstrukci identity. „*Etnické a náboženské kategorie jsou velmi často produktem mediálního zjednodušování*“⁸².

V souvislosti se společenským sektorem autoři zároveň upozorňují, že existuje úzká hranice mezi ním a politickým sektorem. Podívejme se nyní proto na sektor politický.

2.5.2. Politický sektor

Jestliže se identita vztahovala ke společnosti a představovala základní referenční objekt ohrožený ve společenském sektoru, tak v případě politického hovoří autoři KŠ v *Novém rámci* o ohrožení politického řádu. Právě pojetí „politického“ však představuje častou oblast kritiky KŠ. Autoři KŠ vnímají politiku jako „*ovlivňování lidského chování za*

79 Tamtéž, s. 142.

80 Tamtéž, s. 144.

81 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 33. O hrozbách ve společenském sektoru detailněji definuje také Iulian Chifu. Chifu nabízí rámec, ve kterém určuje hrozby pro **identitu společenství** (hrozby jako práva menšin, extremismus/nacionalismus, kulturní identita, náboženská identita, historické pozadí, jazyk) a **pro sociální kohezi** (hrozby demografických změn, separatismu, regionalismu, anarchie, chudoby a ekonomický status, migrace, vzorce rodiny a domácnosti), viz Chifu, Iulian: *Societal Security, An Agenda for the Eastern Europe*. Nedatováno [on-line], s. 5. Dostupné z WWW: http://www.cpc-ew.ro/pdfs/societal_security.pdf, [cit. 21. ledna 2015].

82 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 145.

účelem vládnutí velkým skupinám lidí“⁸³. Politika, která je „*snahou o ustanovení řádu a o stabilizaci určitého politického uspořádání s cílem vytvořit rámec pro permanentní politické střetávání*“⁸⁴, se týká politických struktur, procesů a institucí sdružující samostatné jednotky do politického celku. Politická bezpečnost je tak založena na organizační stabilitě celku, kdy v důsledku může být ohrožena vlastní legitimita celku, jeho samostatných jednotek nebo základních modelů vztahů mezi těmito jednotkami (jako jsou právě struktury, procesy, instituce). Wæver ve svém článku z roku 2011 reaguje na kritiky, které směřovaly právě na toto pojetí politiky. Například Michael C. Williams hovoří o pojetí KŠ jako Schmittovském redukcijním politiku na vztah přítele a nepřítele.⁸⁵ Wæver však reaguje, že pojetí politiky KŠ vychází z pozice Hannah Arendtové, kdy „*politika je produktivní a nezjednodušitelná (...) a odehrává se mezi lidmi jako nepředvídatelný řetězec událostí (...) je vždy o jednání, které závisí na jednání ostatních předtím, než vytvoří výsledek, a tak určitý akt není nikdy znám dopředu, ale pouze jako vyprávěná historie*“⁸⁶.

Hlavním referenčním objektem v politickém sektoru je teritoriálně definovaný stát, kvazisuperstáty, jako např. Evropská unie, samostatně organizované společenské skupiny bez vlastního státu - kmeny, etnické menšiny, klany (podmínkou je pro autory KŠ jejich uznání mezinárodním společenstvím).⁸⁷ Základní charakteristikou všech těchto skupin je, že mají vysoký stupeň donucovací moci a dostatečnou míru institucionalizace. Na základě toho je tak aktérem sekuritizace převážně politická reprezentace⁸⁸, resp. ti, kdo zastávají pozici mluvčího.

Autoři KŠ ilustrují logiku hrozeb na státu. Ten se pro ně sestává ze tří druhů složek – ideje státu, jeho fyzické základny a institucí.⁸⁹ Vzhledem k tomu, že základním předpokladem oddělení politického od vojenského sektoru je rozdíl mezi nevojenským a vojenským charakterem hrozeb, vylučují autoři fyzickou základnu státu (ta je totiž pro ohrožena především vojensky). Pokud je tedy ohrožena idea státu stejně jako jeho instituce (existující vládní struktura, územní integrita), je ohrožen především politický řád.⁹⁰ Sami autoři uznávají, že otázka politické bezpečnosti je problematická především z hlediska samotného aktéra. Ten totiž může využít stát jako zástupný referenční objekt, i když přitom může být ohrožena existence samotného aktéra (např. pozice vlády, která rétoricky odkazuje na stát, aby

83 Tamtéž, s. 167.

84 Tamtéž, s. 169.

85 Williams, C. Michael: Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics, *International Studies Quarterly*, vol. 47 (2003), no. 4, s. 516.

86 Wæver, Ole: Politics, Security, theory, *Security Dialogue*, vol. 42 (2011), no. 4-5, s. 467.

87 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 170.

88 Tamtéž, s. 171.

89 Tamtéž, s. 175.

90 Tamtéž, s. 176.

zakryla své vlastní ohrožení). Je tedy potřeba mít při analýze bezpečnostního diskurzu na paměti motivy jednotlivých aktérů (i ty skryté), což však platí pro všechny sektory, nejenom politický.

2.6. *Výbrané kritiky pojetí sekuritizace KŠ*

Obecně můžeme říci, že kritika KŠ směřuje na nedostatečné zohlednění kontextu, důraz na aktéra, chápání sekuritizace jako aktu nikoliv procesu, tj. staticnost teorie, nerozpracovanou roli jednak publika, jednak sekuritizace jako řečového aktu a v neposlední řadě se kritika věnuje pojetím společenské bezpečnosti především v souvislosti s konceptem identity.

Úspěšná sekuritizace KŠ stojí na třech základních předpokladech: 1) ilokucním řečovém aktu; 2) aktérovi sekuritizace schopného argumentovat ohrožení referenčního objektu a nutnosti mimořádných opatření; a 3) publiku, které takové argumenty přijme a podvolí se aktérovi. V případě prvního předpokladu definují autoři KŠ usnadňující podmínky (vnitřní a vnější), které mají přispět k úspěšnosti řečového aktu, tj. k jeho performativitě (realitu vytvořím tím, že něco řeknu). Prvotní důraz klade KŠ na aktéry a jejich výroky. Holger Stritzel označuje takový přístup k sekuritizaci jako k aktu za *internalistický*⁹¹, Thierry Balzacq zase za *filozofický*⁹², neboť se v něm autoři KŠ zaměřují na sémantickou stránku sekuritizace a opomíjí její společenské souvislosti⁹³. Počítají s publikem jako s objektivní kategorií a zároveň operují s jazykem v souladu s lingvisticko-filozofickou tradicí Austina.⁹⁴ Kritika směřuje především na určení momentu, kdy se téma stává bezpečnostním, neboť autoři KŠ tento moment určují prostřednictvím řečového aktu, aktu sekuritizace, bez zohlednění vnějších okolností.

Proti tomu stojí pojetí sekuritizace jako dlouhodobého procesu. Téma se stává bezpečnostním nejenom působením jazyka, ale také působením diskurzivního nastavení, které spoluurčuje nejenom samotné aktéry, ale i jejich vztah s publikem. Důsledkem pojetí sekuritizace jako aktu je tedy podle kritiků KŠ nedostatečné zohlednění kontextu⁹⁵, které

91 Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 359.

92 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 1.

93 Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 359.

94 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 2.

95 I když autoři KŠ zohledňují v analýze vnější podmínky, není to pro Stritzla (2007, 2012) dostatečné. V

souvisí jednak s nedostatečným rozpracováním vztahu aktéra sekuritizace a publika⁹⁶, a jednak s přílišným spolehnutím se na jazyk. Jazyk navíc nemusí být jediným prostředkem k ovlivňování veřejnosti (dalšími jsou obrazy, zvuky⁹⁷).

Stritzel pojetí sekuritizace jako procesu soustřeďuje do *externalistické* tradice⁹⁸, Balzacq do tradice *sociologické*⁹⁹. Oproti sekuritizaci jako aktu se tak důležitost rovnoměrně rozkládá mezi aktéra, publikum a jejich vztah. Logickým vyústěním je zohlednění kontextu jako klíčové proměnné¹⁰⁰, neboť v momentě, kdy je sekuritizace uchopená jako strategický proces, odehrává se uvnitř určitého nastavení okolností (kontextu, psychologicko-kulturního nastavení publika a moci jak mluvčího, tak publika).¹⁰¹ Otázkou již není pouze *kdo? co? A jak?* sekuritizuje, ale i *kde? proč? a proč nyní?*.¹⁰² Jestliže autoři KŠ identifikují sekuritizaci podle specifického diskurzu (hrozba, priorita určitého druhu jednání, odkaz k zničení referenčního objektu v případě nečinnosti), tak pro pojetí sekuritizace jako procesu takto určený diskurz nestačí. Stritzel diskurz definuje jako vzájemně související lingvistické akty, které projevují sami sebe uvnitř a napříč sociálními oblastmi jednání aktéra jako takové, které spolu vzájemně souvisí sémioticky, slovně i písemně.¹⁰³ Balzacq hovoří o diskurzu jako o praktikách a strukturách, které napomáhají utvářet obraz hrozby.¹⁰⁴ V základu obou kritických tradic (*externalistické* i *sociologické*) stojí posun od ilokuční síly řečového aktu (tedy dominantního aktéra a jeho argumentace) k perlokučnímu dopadu, tj. k přijetí publika.

základu totiž stojí důraz na sémantickou stránku artikulace řečového aktu, a to na úkor jeho sociálních souvislostí, viz Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 358. Performativní síla řečového aktu tak nadále není vázána na existující kontext.

96 Srov. Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 357-383; Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Milton Park: Routledge, 2011, s. 1-32; Vuori, Juha: *HOW TO DO SECURITY WITH WORDS, A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. 2011;

97 Srov. Williams, C. Michael: Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics, *International Studies Quarterly*, vol. 47 (2003), no. 4, s. 511-531; McDonald, Matt: Securitization and the Construction of Security, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 4, s. 563-587.

98 Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 360.

99 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 2.

100 Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 364.

101 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 1.

102 Tamtéž, s. 32.

103 Stritzel, Holger: Securitization, power, intertextuality: Discourse theory and the translations of organized crime, *Security Dialogue*, vol. 43 (2012), no. 6, s. 552.

104 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Milton Park: Routledge, 2011, s. 39.

Publikum představuje pro kritiky KŠ (např. již zmíněný Holger Stritzel, Juha Vuori, Matt McDonald, Thierry Balzacq) zásadní a především nerozpracovaný moment teorie sekuritizace. Autoři se shodují na tom, že KŠ nejasně konceptualizuje podstatu publika. Tato nejasnost souvisí i se samotným určením, kdy je téma úspěšně sekuritizováno (viz již zmíněný rozpor mezi sekuritizací jako aktem nebo procesem¹⁰⁵) a koho publikum v konečném důsledku reprezentuje. V jednom místě KŠ hovoří o publiku jako o veřejnosti¹⁰⁶, ve druhém jako o politických představitelích.¹⁰⁷ Stritzel a Vuori naopak dodávají, že publikum se odvíjí od toho, čeho chce daný aktér sekuritizací dosáhnout. Úspěšnost tak nemusí reprezentovat pouze legitimizaci budoucích kroků, ale i vznesení tématu do agendy, zastrašení, kontroly či legitimizaci kroků minulých.¹⁰⁸

Stejně jako kritizuje Balzacq a Stritzel KŠ za jejich objektivismus ve vztahu k publiku, McSweeney a Williams podrobují kritice jejich koncept společnosti a s tím související identity. Společnost je uchopena v analýze KŠ jako neměnná objektivní kategorie, což podle McSweeneyho není kompatibilní s podstatou identity. Ta není vzhledem k procesu nekonečného vyjednávání mezi lidmi a skupinami ve společnosti neměnným faktem.¹⁰⁹ Identita je pro KŠ jedinou hodnotou společnosti, což automaticky vylučuje identitu jejich představitelů a dalších mluvčích potažmo publika, kteří se na konstrukci hrozby podílejí.¹¹⁰

2.7. Shrnutí

V předchozí části jsme představili teoretická východiska KŠ a na ně odkazující kritiky. V souladu s výzkumnou otázkou této práce vycházíme v naší analýze z teorie sekuritizace představené KŠ, neboť považujeme tento rámec vzhledem k rozsahu výzkumu za dostatečný. Pojetí sekuritizace KŠ však nevnímáme pouze prostřednictvím řečového aktu (což mu vytýká právě Stritzel s Balzacqem), i když je to akt, kterým aktér bezpečnost „spolu“ konstruuje. Označení hrozby je KŠ definováno intersubjektivně a odehrává se na pozadí politicko-bezpečnostním diskurzu. Tento diskurz však necharakterizují pouze promluvy jeho mluvčích (tedy řečové akty), ale i interakce mezi jednotkami a publikem.

105 Srov. Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 357-383.

106 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 3.

107 Tamtéž, s. 46.

108 Vuori, Juha: Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 1, s. 76.

109 McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*. 1999, s. 73.

110 Tamtéž, s. 78.

Za problematický moment teorie však vnímáme nedostatečné rozpracování role publika, a tedy určení momentu úspěšnosti sekuritizace. Z rámce představeného KŠ totiž není zcela zřejmé, jakým způsobem empiricky ověřit legitimizaci aktéra sekuritizujícího vybrané téma. Stejně tak není zřejmé, koho publikum reprezentuje. Nabízí se zároveň otázka, co vlastně úspěšnost sekuritizace znamená. Autoři KŠ uvádějí, že tím nemusí být samotné přijetí mimořádných opatření, zásadní je, aby se publikum podvolilo představě o ohroženosti referenčního objektu. Autoři KŠ však neupřesňují, jakým způsobem lze toto podvolení určit.

Úspěšnost sekuritizace považujeme za krajní variantu na škále depolitizace-politizace-sekuritizace a není naší ambicí ji zhodnotit. Předmětem této práce je analyzovat politicko-bezpečnostní diskurz prostřednictvím teorie sekuritizace, která to umožňuje. Naší ambicí je identifikovat jednotky sekuritizace a vztahy, které se okolo námi zvoleného tématu utvořily a zodpovědět otázku, zdali se identifikovaní účastníci diskurzu snažili sekuritizovat pro ně závažné téma, a použili tak sekuritizačního kroku (tj. utvořili specifický diskurz) s odkazem na Šluknovské události.

Vzhledem k předpokladu, že se aktéři sekuritizace odkazují na konflikty vyplývající z důsledků sociální nerovnosti (i když odlišně argumentovaných), představíme si v následujícím její konceptualizaci vybranými autory.

3. Koncept sociální nerovnosti

Jadwiga Šanderová hovoří o sociální stratifikaci, tj společenském rozvrstvení, jako o hierarchii určitých segmentů.¹¹¹ Stratifikace je výrazem nerovného rozdělení vzácných statků – materiální a nemateriální povahy, a je jednou ze sociálních struktur společnosti.¹¹² V pozadí sociální strukturace stojí dva procesy – sociální diferenciacce, neboli uspořádání sociálních statusů (jakožto sociálního postavení na stupnici nerovností) vertikálně podle sociálních rolí (vztah statusu k jiným¹¹³) a symbolické hodnocení. Nestejná práva a povinnosti spojené s jednotlivými řídicími statusy (těmi, které nejvíc ovlivňují naše interakce a vztahy s ostatními lidmi, jsou jimi pohlaví, věk, rasa, zdroj a způsob obživy) vedou k tomu, že lidé si ve společnosti nejsou rovni. Podle Šanderové existují následně dva typy nerovností. První plynou ze sociální diferenciacce (společenské dělby práce) a jeho kořeny jsou v ekonomické oblasti, jedná se o **sociálně ekonomické nerovnosti**. Takovéto nerovnosti vycházejí z příjmu, z majetku, z příležitostí. Druhé nerovnosti vycházejí ze symbolického hodnocení, které je ukotveno v kultuře. Šanderová, která zde myšlenkově vychází z Nancy Fraserové, hovoří o **sociokulturních nerovnostech** (rasa, etnikum, pohlaví).¹¹⁴

Klasické stratifikační teorie 20. století hovoří o tom, že stratifikace je výrazem socioekonomických nerovností, přičemž sociokulturní jsou potom považovány za jeden z faktorů ovlivňujících umístění jednotlivce v socioekonomické struktuře.¹¹⁵ Druhé polovině 20. století dominovalo analytické paradigma a strukturalistický výklad, kdy předmětem teoretického i výzkumného zájmu byla tzv. *velká trojka*. Třídy a vrstvy (tedy socioekonomické nerovnosti); etnická příslušnost; rod (sociokulturní nerovnosti).¹¹⁶ Představitelem klasické teorie je pro Šanderovou G. H. Lenski, který vidí sociální stratifikaci jako distribuční nerovnost, tj. nerovné rozdělení vzácných statků (materiální blahobyt, moc a prestiž).

Oproti tomu Pavel Machonin odkazuje v případě sociálních nerovností na rozdíly ve společnosti, které jsou **vertikální** (postavení vyšší, nižší, lepší nebo horší, významnější nebo méně významné) a **horizontální** (uvnitř, vně). Za nejčastější rozdíly, které zakládají sociální

111 Šanderová, Jadwiga: *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. 2000, s. 9.

112 Tamtéž, s. 10.

113 Tamtéž, s. 13.

114 Tamtéž, s. 24. Stejně tak hovoří in Šanderová, Jadwiga: Takzvaný kulturní obrat v konceptualizaci nerovností. In Šanderová, Jadwiga – Šmídová, Olga: *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou*. 2009, s. 22.

115 Šanderová, Jadwiga: *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. 2000, s. 24.

116 Šanderová, Jadwiga: Takzvaný kulturní obrat v konceptualizaci nerovností. In Šanderová, Jadwiga – Šmídová, Olga: *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou*. 2009, s. 22.

nerovnosti, považuje Machonin: 1) stupeň vzdělání, 2) rozdíly mezi zaměstnáními a povoláními, 3) rozdíly v postavení na mocenském žebříčku, 4) rozdíly v úrovni příjmů, objemu majetku, životní úrovni, 5) rozdíly v kulturnosti a jiných vlastnostech životního stylu, 6) rozdíly v intenzitě kontaktů s jinými lidmi.¹¹⁷

V této práci považujeme sociální nerovnost jak socioekonomickou a sociokulturní (jako o ní hovoří Šanderová), tak vertikální a horizontální (podle Machonina). Jakožto analytická kategorie slouží k přesnějšímu zasazení samotného výzkumu. Pro uchopení horizontální sociální nerovnosti, která v analýze sehrává významnou roli, se podíváme na koncept sociálního vyloučení, který s touto nerovností pracuje.

3.1. Sociální vyloučení

Ladislav Rabušic ukazuje, jak se koncept sociálního vyloučení dostal do dnešního sociálně-vědního diskurzu. Jeho kořeny nachází v anglosaské tradici, ve které je spjat s konceptem chudoby a znamená izolaci a nedostatečnou participaci na běžném životě společnosti.¹¹⁸ Vedle toho se odkazuje na francouzskou školu. V jejím pojetí se za zásadní považuje chápání role společnosti v životě jednotlivce. Společnost totiž definuje svůj morální a sociální řád. Stát má povinnost zajistit, aby jeho občané byli do tohoto řádu zapojeni prostřednictvím sociální solidarity a aby na něm participovali. Sociální vyloučení představuje v tomto případě následek sociálních a ekonomických proměn moderního světa. Jeho příčinou je nezaměstnanost a prohlubuje se vznikem izolovaných prostorů, které jsou sociálně i fyzicky segregovány od zbytku společnosti.¹¹⁹

Rabušic se spolu s Petrem Marešem a Tomášem Sirovátkou shodují na tom, že v současnosti nepanuje shoda nad přesnou definicí konceptu. Mareš a Sirovátka ukazují na to, že tento koncept umožňuje politickým elitám zastírat rostoucí nerovnosti a že někteří autoři jej považují za spíše ideologický než vědecký koncept.¹²⁰ Naopak zastánci používání konceptu sociálního vyloučení vnímají za pozitivní posun od monetární dimenze chudoby

117 Machonin, Pavel: Co jsou sociální nerovnosti. In Tuček, Milan et al.: *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*, 2003. s. 206.

118 Rabušic, Ladislav: Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti. *Sociální studia* [on-line]. č. 5 (2000), s. 65. Dostupné z WWW: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095423.pdf>, [cit. 24. dubna 2015].

119 Tamtéž, s. 65.

120 Mareš, Petr – Sirovátka, Tomáš: Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda, *Sociologický časopis* [on-line], vol. 44 (2008), no. 2, s. 276. Dostupné z WWW: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_socialni_zaclenovani_inkluze.pdf, [cit. 23. března 2015].

k procesu marginalizace a izolace, který má vliv jak na jednotlivce, tak na sociální skupiny¹²¹.

Rabušic pokračuje v popisu vývoje konceptu sociálního vyloučení přijetím důležitého prvku, kterým je občanství. V 90. letech se totiž nově objevuje spojení sociálního vyloučení s občanskými právy. Příkladem je Rada Evropy, která v roce 1994 přijímá definici vyloučených osob jako „*skupiny lidí, kteří byli částečně nebo úplně vně efektivního rámce lidských práv*“, což dále rozpracovávají autoři Alan Walker a Carol Walkerová jako „*(...) odepření (nebo nerealizace) občanských, politických a sociálních práv občanství*“¹²². Rabušic poukazuje, že tento nový význam sociálního vyloučení však přispívá k tomu, že se debaty o nerovnostech změnilly na debaty o odlišnostech, které ale mohou být jakékoliv povahy (sexuální orientace, pohlaví, rasy, hodnotových preferencí).

Důležitým termínem se tak stává **symbolické vyloučení**, které znamená verbální vyloučení určitých osob či skupin jejich stigmatizací a marginalizací. Jakákoliv skupina se může stát „*jinou*“, v konečném důsledku nežádoucí a to tak, že je verbálně odmítána. „*Symbolické vyloučení se může stát platformou, navíc se formuje příslušná nesymbolická akce, akce reálného odporu doprovázena příslušnými činy*“¹²³.

Petr Mareš hovoří o symbolickém vyloučení podobně jako Rabušic. Dodává navíc, že symbolické vyloučení často zprostředkovávají masmédia, která „*ve veřejném mínění ukazují umělý obraz brutality světa vyloučených – obraz odpudivých ulic, na první pohled neprůchodných oblastí, zveličené zpodobení světa mimo morálku a bez naděje na spásu*“¹²⁴.

Mareš se Sirovátkou ukazují na to, jak diskurz, kterého je sociální vyloučení (spolu se sociálním začleněním a soudržností) součástí, představuje snahu reinterpretovat základní problémy současné Evropy jazykem, který přesouvá pozornost od vertikálních nerovností, k horizontálním. Jak autoři píší, „*i když sociální vyloučení nepochybně nadále souvisí s nerovnostmi, není to tedy jen nerovnost ve smyslu klasických stratifikačních teorií, ale jsou to nově též nerovnosti založené na genderové, etnické, kulturní či náboženské odlišnosti, které*

121 Rabušic odkazuje na Pierra Strobela a jeho článek *From poverty to exclusion: a wage earning society or society of human rights?* In Rabušic, Ladislav: *Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti. Sociální studia* [on-line]. č. 5 (2000), s. 66. Dostupné z WWW: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095423.pdf>, [cit. 24. dubna 2015].

122 In Rabušic odkazuje na Pierra Strobela a jeho článek *From poverty to exclusion: a wage earning society or society of human rights?* In Rabušic, Ladislav: *Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti. Sociální studia* [on-line]. č. 5 (2000), s. 66. Dostupné z WWW: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095423.pdf>, [cit. 24. dubna 2015].

123 Rabušic, Ladislav: *Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti. Sociální studia* [on-line]. č. 5 (2000), s. 67. Dostupné z WWW: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095423.pdf>, [cit. 24. dubna 2015].

124 Mareš, Petr: Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení, *Sociologický časopis* [on-line], Vol. 36 (2000), no. 3, s. 287. Dostupné z WWW: http://is.muni.cz/el/1423/podzim2010/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vyloucení.pdf, [cit. 24. dubna 2015].

mohou vést k sociální exkluzi“¹²⁵. V jádru konceptu vyloučení je skutečnost, že se celé sociální skupiny či jednotlivci nepodílí stejnou měrou jako ostatní nejenom na hmotných, ale též na nehmotných zdrojích společnosti.¹²⁶

Podle obhájců tohoto konceptu, umožňuje nejen akademické obci, ale i aktérům ve veřejně-politické agendě (např. sociální politiky) zachytit dynamiku procesu a rozšířit pozornost mimo oblast nedostatku finančních a materiálních zdrojů jedinců. Takový koncept potom zahrnuje „*nezaměstnanost, diskriminaci, sociální izolaci, materiální deprivaci a chudobu, sociální utrpení a mizérii všech forem*“¹²⁷. Sociální vyloučení se tak stává multidimenzionálním konceptem. Autoři tyto dimenze označují za ekonomickou, sociální, komunitní, politickou, individuální, skupinovou a prostorovou.¹²⁸

Petr Mareš, Markéta Horáková a Miroslava Rákoczyová ukazují, že většina definic sociálního vyloučení se shoduje na tom, že vyloučení implikuje nedostatečnou participaci jedinců i kolektivu v oblastech společenského života (produkce, rodinného života, politického života, komunitního života, kultury), ve kterých se to podle převládajících norem očekává.¹²⁹

Sociální vyloučení, ať už jako proces (ve vědeckém diskurzu), nebo jako sociální problém (v politickém diskurzu), lze zarámovat v duchu kodaňské školy v kontextu ČR¹³⁰ jako politizované téma. Připomeňme si, že pokud je téma politizované, znamená to, že je řešeno uvnitř politického systému, je částí veřejné politiky, vyžaduje vládní rozhodování a alokaci zdrojů.¹³¹ Jak můžeme vidět u Mareše a Sirovátky, nebo u Michala Růžičky¹³², spadá sociální vyloučení do agendy sociální politiky státu (nejenom) a je součástí programových dokumentů na evropské, národní a lokální úrovni.

Pokud však vystoupíme z diskurzu sociální politiky, tak podle Mareše stojí vedle sebe dva veřejně-politické diskurzy, které s tímto konceptem pracují. První se soustřeďuje na **sociální podmínky**, které jsou základem vyloučení jedinců z přístupu k odpovídajícím materiálním a duchovním zdrojům a právům. Spolu s tím se soustřeďuje na procesy, jejichž prostřednictvím jsou tito jedinci vylučováni ze sociálních sítí a komunit, a nakonec na životní

125 Mareš, Petr – Sirovátka, Tomáš: Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluzie) – koncepty, diskurz, agenda, *Sociologický časopis* [on-line], vol. 44 (2008), no. 2, s. 273. Dostupné z WWW: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_socialni_zaclenovani_inkluze.pdf, [cit. 23. března 2015].

126 Tamtéž, s. 278.

127 Tamtéž, s. 274.

128 Tamtéž, s. 275.

129 Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008, s. 11.

130 Tato práce si neklade za cíl komparovat sociální vyloučení napříč státy.

131 Emmers, Ralf: Securitization. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. 2010, s. 139.

132 Růžička, Michal: Wacquant v romském ghettu: poznámky k procesu ghettoizace v českých městech. In Temelová, Jana – Pospíšilová, Lucie – Ouředníček, Martin: *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. 2012, s. 20-45.

situaci a šance vyloučených¹³³.

Na druhé straně je sociální vyloučení pojato **ve smyslu polarizace společnosti**, tj. sociální dezintegrace ve smyslu důsledků pro širší společenství. Vyloučení tak nepředstavuje riziko pouze pro osoby vyloučené, ale i pro majoritní společnost.¹³⁴

Paralelně s konceptem sociálního vyloučení je součástí politického diskurzu koncept sociálního začleňování¹³⁵, který můžeme vnímat spíše jako zvolenou strategii. Země Evropské unie (EU) od roku 2000 přijímají dvouleté akční plány (ČR je přijímá od roku 2004) ve snaze koordinovat sociální politiky EU v této oblasti, a to převážně v souvislosti s rostoucí migrací a ve snaze se vypořádat se sociálním vyloučením ve svých státech za pomoci společného postupu na půdě unijních institucí. Díky tomu se tak sociální vyloučení prostřednictvím strategie sociálního začleňování přesouvá do centra veřejně-politického diskurzu a pozornosti veřejné politiky.¹³⁶ Za přínos této politizace považují autoři jednak poskytnutí jazykových kódů, pomocí kterých se problémy spojené se sociálním vyloučením mohou vyjádřit, a jednak samotnou legitimizaci konceptu v rámci politického diskurzu, neboť tento koncept politikům umožňuje zabývat se a řešit pro ně politicky citlivá témata.¹³⁷

Vraťme se nyní zpět k sociálnímu vyloučení, resp. k jeho prostorové dimenzi. *Sociálně vyloučené lokality* totiž představují termín, který se v českém veřejně-politickém diskurzu neoddělitelně pojí ke konceptu sociálního vyloučení.

3.2. *Sociálně vyloučené lokality*

Obecně je sociálně-prostorová diferenciací sídel a regionů odrazem odlišení společnosti podle socioekonomických, etnických, kulturních a dalších charakteristik obyvatelstva, jak tvrdí Jana Temelová a Luděk Sýkora.¹³⁸ Tato diferenciací se následně vyznačuje rezidenční segregací¹³⁹, ať už **dobrovolnou** (např. ve formě uzavřených komunit,

133 Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008, s. 11.

134 Tamtéž, s. 11-12.

135 Srov. Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008.

136 Mareš, Petr – Sirovátka, Tomáš: Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluzí) – koncepty, diskurz, agenda, *Sociologický časopis* [on-line], vol. 44 (2008), no. 2, s. 285. Dostupné z WWW: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_socialni_zaclenovani_inkluze.pdf, [cit. 23. března 2015].

137 Tamtéž, s. 285.

138 Temelová, Jana – Sýkorá, Luděk: Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In: *Prevence prostorové segregace* [on-line]. 2005, s. 10. Dostupné z WWW: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/novyurrlab/user/documents/jajinek/Jana/Prevence%20prostorove%20segregace.pdf>, [cit. 24. března 2015].

139 Segregaci chápeme v souladu s definicí Temelové a Sýkory jako nerovnoměrné rozmístění různorodých skupin obyvatelstva v území, a to podle místa jejich bydliště, viz Temelová, Jana – Sýkorá, Luděk:

enkláv, citadel), či **nedobrovolnou** (formou ghett, slumů, v případě ČR sociálně vyloučených lokalit), která je vyjádřením výše zmíněných rozdílů a s tím spojených nerovností v dané společnosti. Mareš, Horáková a Rákoczyová podotýkají, že prostorová segregace je obvykle dána působením strukturálních faktorů, jako např. vytlačování chudých z určitých lokalit růstem cen bytů, nájemného, praxí samospráv či státní správy, ekonomickými faktory (soustředování tzv. *neplatičů* nájemného či tzv. *nepřízpusobivých* do ubytoven či holobytů), nakonec i přirozeně příchodem příbuzenstva nebo dalších osob spřízněných s místními obyvateli.¹⁴⁰ Souhrnně však platí, že nedobrovolná segregace není důsledkem pouze transformačních a privatizačních procesů, jak je často obhajovaná, ale i politikou místních samospráv a politických zájmů na komunální úrovni.¹⁴¹

Mareš, Horáková a Rákoczyová určují problémy spojené s koncentrací vyloučených osob na určitém území. Jsou jimi 1) nevýhodné trhy práce v kombinaci s malou „zaměstnavatelností“ velké části obyvatel, 2) chudoba a nízká životní šance obyvatel spojená se ztíženým přístupem ke kvalitnímu či vzdělání vůbec, 3) zvýšená kriminalita, alkoholismus, závislost na návykových látkách, obyvatelé se stávají obětmi lichvy, 4) kolaps základních sociálních institucí jako rodiny, církve, politických stran či legálního trhu práce nebo systému vzdělávání, úpadek autority státní moci a samosprávy, nakonec 5) sociální izolace, neboť obyvatelé vyloučených lokalit jsou stigmatizováni nejenom samotnými občany, ale i politickou praxí, čemuž napomáhají etablované termíny politického diskursu, jako např. „holobyty, sociální byty“.¹⁴²

Cílem této práce je analýza sekuritizace takových témat, které souvisejí se sociálním vyloučením a jejichž aktéři se současně odkazují ke Šluknovským událostem.¹⁴³ Pro identifikaci sekuritizace nám však nestačí pouze zaměření se na vnitřní problémy, které jsou s těmito lokalitami spojovány, klíčový je vztah těchto lokalit s okolním prostředím. Mareš,

Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In: *Prevence prostorové segregace* [on-line]. 2005, s. 5. Dostupné z WWW:

<https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/novyurrlab/user/documents/jajinek/Jana/Prevence%20prostorove%20segregace.pdf>, [cit. 24. března 2015].

140 Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008, s. 18.

141 Tamtéž, s. 18. Postoj státní správy k sociálně vyloučeným lokalitám spojený s příslušnou strategií určuje Mareš, Horáková a Rákoczyová buď jako negativní (samosprávy vědomě koncentrují osoby v určité lokalitě do holobytů, ubytoven či devastovaných bytů, extrémem je vymístění obyvatel z města), nebo pozitivní (za pomoci sociálních intervencí prostřednictvím komunální politiky, neziskových organizací, místních občanských hnutí, viz tamtéž, s. 29-30).

142 Tamtéž, s. 21-22.

143 Ze zprávy GAC z roku 2006 vyplývá, že se v Ústeckém kraji vyskytuje 63 sociálně vyloučených lokalit (explicitně označovaných jako romské lokality), ve kterých žije přibližně 20 000 tis obyvatel. V Šluknovském regionu se z těchto 63 lokalit vyskytují 4 v Jiřikově, 3 ve Šluknově, 1 v Krásné Lípě, 3 ve Varnsdorfu a 1 v České Kamenici. Zpráva je doplněná výzkumem z roku 2009, ve kterém přidávají Rumburk.

Horáková a Rákoczyová určují hranice vyloučených lokalit jako fyzické (např. železniční tratě, skládky, nezastavěný prostor), sociální (např. působením charitativních organizací), mentální (např. představa o nebezpečné oblasti, „tam nechodíme“) a symbolické (kdy sami obyvatelé vyloučených lokalit mohou vymezit hranice).¹⁴⁴ Podél těchto hranic následně mohou probíhat konflikty mezi těmi *jinými* uvnitř a mezi většinovou společností *námi* (resp. jsou jako takové rámovány).

V českém veřejně-politickém i mediálním diskurzu dochází ke spojení sociálně vyloučených lokalit s romským etnikem.¹⁴⁵ Tuto tendenci potvrzují studie¹⁴⁶, jejichž závěry dokládají stigmatizaci Romů v souvislosti s jevy považovanými pro účastníky diskurzu za charakteristické pro sociálně vyloučené lokality (vysoká nezaměstnanost a zvýšená kriminalita). Obyvatelé těchto lokalit jsou v tomto diskurzu nálepkováni jako „nepřizpůsobiví“. Stát se na úrovni diskurzivních praxí, rétorik a deklarací snaží tuto problematiku řešit (prostřednictvím nástrojů sociálního začleňování), jak ale ukazuje Michal Růžička, v rovině realizovaných, integračních praxí je stát spíše pasivní. Jestliže je národní úroveň charakteristická pasivitou, lokální úroveň je naopak aktivní, a to především řízenou segregací.¹⁴⁷

Růžička ukazuje, že termín sociálně vyloučené lokality „v rámci českého sociálně politického a státně administrativního diskurzu definitivně etablovala zpráva GAC (z roku 2006, pozn. autorky)“¹⁴⁸.

Tato zpráva definuje sociální vyloučení jako „proces, v jehož rámci je jedinci, skupině jedinců či komunitě výrazně znesnadňován či zcela zamezován přístup ke zdrojům, pozicím a příležitostem, které umožňují zapojení do sociálních, ekonomických a politických aktivit majoritní společnosti“¹⁴⁹. Sociální vyloučení je podle zprávy prostorové, symbolické,

144 Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008, s. 24–25.

145 Identifikace romství je buď přímá, tedy sám sebe považují za Roma, nebo nepřímá, za Roma mě označuje okolí.

146 Srov. Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispůsobiví Rómovia a slušná většina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323; Křížková, Martina: *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. [on-line] 2013, dostupné z WWW: www.romea.cz/dokumenty/med_an_FINAL.doc, [cit. 21. března 2015]; Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014.

147 Růžička, Michal: Wacquant v romském ghettu: poznámky k procesu ghettoizace v českých městech. In Temelová, Jana – Pospíšilová, Lucie – Ouředníček, Martin: *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. 2012, s. 29.

148 Tamtéž, s. 22.

149 GAC: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [on-line]. 2006, s. 9. Dostupné z WWW:

http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf?langSEO=dokument&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf.

způsobené nízkou mírou vzdělanosti, životním stylem, vycházející z ekonomické situace či způsobené sníženou sociokulturní kompetencí (jazyk, neznalost vlastních práv). Zpráva následně identifikuje ohrožené skupiny, mezi kterými je i romské etnikum a spolu s tím se blíže věnuje sociálně vyloučeným romským lokalitám. Jak zpráva uvádí, romská populace v oblasti nemusí tvořit ani statistickou většinu, stejně je označena jako romská.¹⁵⁰

3.3. *Shrnutí*

Do konceptu sociálního vyloučení se promítají dva druhy nerovností. Jsou to jednak socioekonomické nerovnosti vycházející z nerovného příjmu, majetku a příležitostí, jednak sociokulturní, které vznikají na základě nerovnosti rasy, etnika a pohlaví. Sociální vyloučení se prohlubuje stigmatizací a marginalizací vyloučených osob, tedy vyloučením symbolickým.

V rámci veřejně-politického diskurzu se sociální vyloučení používá dvěma způsoby. Prvním je jeho spojení s podmínkami a procesy, které ho způsobují; druhý diskurz naopak využívá jeho důsledků. Účastníci zde pracují s polarizací společnosti a rizikem sociálně vyloučených pro společnost. Prostorovým výrazem sociálního vyloučení jsou sociálně vyloučené lokality. Nevznikají však pouze v důsledku vnějších vlivů (v případě ČR např. privatizací bytových fondů), ale i samotnou strategií místních samospráv, které sociálně vyloučené sestěhovávají na jedno místo, nejlépe za hranice obce.

Ve Šluknovském regionu (naše jednotka analýzy) určila studie GAC z roku 2006 přítomnost několika sociálně vyloučených lokalit. Jak náš výzkum dokládá, protesty a demonstrace organizované v roce 2011 a 2012 (ve výzkumu označované za Šluknovské události) byly směřované organizátory právě na obyvatele těchto lokalit, převážně Romy. Obsahem následující kapitoly bude za pomoci sekundární literatury rozkrýt, jak jsou tito obyvatelé v mediálním a veřejně-politickém diskurzu v souvislosti se Šluknovskými událostmi zobrazováni. Závěry dvou studií zabývajících se analýzou diskurzu menšin autorek Kluknavské a Zagibové a analýzou veřejně-politického a zpravodajského diskurzu s důrazem na zobrazování a symboly Slačálka poslouží jako východisko pro naši analýzu.

[cit. 21. března 2015].

150 Zpráva GAC operovala s 310 sociálně vyloučenými lokalitami, viz GAC: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti* [on-line]. 2006, s. 23. Dostupné z WWW:

http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf,

[cit. 21. března 2015].

4. Šluknovské události

Začátek Šluknovských událostí datujeme do 7. srpna roku 2011, kdy došlo ve městě Nový Bor ke sporu mezi servírkou místního baru a dvěma muži. Potom, co se na stranu servírky postavili ostatní návštěvníci baru, mladíci podnik opustili a vrátili se s dalšími a hosty fyzicky napadli.¹⁵¹ Za několik týdnů po této události (21. srpna) následoval další fyzický střet, a to mezi dvěma skupinkami mužů ve městě Rumburk. Násilné střety nejsou v ČR žádnou výjimkou, přesto se však těmto dvěma dostalo širokého mediálního pokrytí, přičemž v základu stály dvě klíčové charakteristiky těchto událostí – útočníci byli Romové, resp. byli za Romy označeni, a zdůrazněna byla brutalita útoků.

Alena Kluknavská a Lenka Zagibová se v zásadě věnují tomu, jak o těchto událostech informovala média. Autorky přicházejí s diskurzivní analýzou referování ve třech českých denících – Mladé fronty DNES, Práva a Blesku, nejenom v souvislosti se střety v Novém Boru a Rumburku (prezentované v médiích jako spouštěč napětí a nepokojů¹⁵²), ale i s následnými demonstracemi, časově ohraničenými do 8. 9. 2011. Vzhledem k tomu, že obvinění pachatelé dvou násilných střetů byli Romové (resp. byli jako taková označeni), předpokládaly autorky spojení násilného jednání s romskou menšinou.¹⁵³ Zároveň uvažují zobrazování společnosti rozdělené na většinu a menšinu, přičemž akcentováno je napětí mezi těmito dvěma skupinami.¹⁵⁴

Autorky vycházejí z předpokladu, že média představují jednu z nejdůležitějších arén, ve které dochází ke konstruování sociálních a politických identit, a poskytují velkou část informací, které slouží k vytvoření obrazu o okolním světě. Tento obraz je však kvůli selekci informací zkreslený.¹⁵⁵ Za pomoci závěrů studií (autorky pracují mimo jiné s analýzou Martiny Křížkové z roku 2012¹⁵⁶) mediální prezentace menšin autorky ukazují, že média

151 Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispôsobiví Rómovia a slušná väčšina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300.

152 Tamtéž, s. 306.

153 Tamtéž, s. 302.

154 Tamtéž, s. 306.

155 Tamtéž, s. 302. Srov. Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 145.

156 V souvislosti se střety v Novém Boru a Rumburku vznikla obsahová analýza zobrazování Romů v českých médiích zpracovaná Martinou Křížkovou v roce 2012 pro Agenturu pro sociálního začleňování, která je použita pro delší časové období a pro rozsáhlejší zkoumaný vzorek médií (zahrnuje kromě tištěných novin i internetové a také televizní a rozhlasové stanice). Práce Křížkové ukazuje, že média „využívá(jí) etnicity jako zpravodajské hodnoty, stereotypní(ho) rámování příspěvků obrazem „romské“ kriminality a (nově) zdůrazňování obav majority. A z toho vyplývající vyzdvihování hlediska bezpečnosti, důraz na represii, konstruování obrazu problematického soužití a netematizovaný rasismus, jehož nositeli jsou ve zpravodajství pro novináře pouze neonacisté. Zároveň jsou zpravodajské obsahy ve sledovaném období silně ovlivněny

zdůrazňují dělení společnosti na většinu a menšinu, *nás* a *ty druhé*, zdůrazňují kriminalitu a násilí, které připisují menšinám jako problémovým skupinám a pachatelům trestných činů. Mohou tak přispívat k předsudkům a negativním náladám většinové společnosti, přičemž mohou vytvořit příznivé diskurzivní příležitosti (diskurzivní kontext) nakloněné pravicovým extrémistům a tím v důsledku přispět k jejich úspěchu.¹⁵⁷

Výstup kritické diskurzivní analýzy Kluknavské a Zagibové potvrzuje jejich očekávání, neboť deníky zdůrazňovaly ve zkoumaném období romskou příslušnost útočníků, přičemž přenesly jejich jednání na romskou menšinu. Romy zobrazovaly jako „zdroje“ kriminality a násilí¹⁵⁸, naznačovaly také souvislost mezi zhoršující se bezpečnostní situací a vnímanou agresivitou romské menšiny.¹⁵⁹ Zároveň deníky pracovaly s vymezením většinové a menšinové společnosti. Ať už to bylo přímým odkazem na etnickou příslušnost obyvatel prezentovaných jako „místní“ versus „Romové“, či etnicky nezatíženým¹⁶⁰ označením „starousedlíci“ versus „nepřizpůsobiví“. Střety v Novém Boru a Rumburku prezentovaly deníky jako vyvrcholení dlouhodobého a stupňujícího se napětí mezi dvěma homogenními skupinami – většinou a Romy, a jako důsledek problému s kriminalitou „nepřizpůsobivých“ občanů.¹⁶¹

Pro hlubší porozumění kontextu referování o Šluknovských událostech, resp. jejich konstrukci, se nyní podíváme na disertační práci Ondřeje Slačálka z roku 2014. Autor se také věnuje Šluknovským událostem a prostřednictvím kritické diskurzivní analýzy mediálního a veřejně-politického diskurzu sleduje „způsoby utváření názoru a preferovaného čtení zpráv“.¹⁶²

Šluknovské události, prezentované médii s odkazem na sociální nepokoje v Londýně z 2011, představují vyústění „skrytého konfliktu“ mezi „pracující a produktivní většinou platící daně“¹⁶³ a „nepřizpůsobivými“ (synonymní označení pro Romy). Konflikt je tak zobrazován mezi (1) *námi*, za které mluví a jejichž zájmy obhajují lokální politici (starostové obcí,

dopadem Šluknovských událostí a jejich mediálního obrazu, jež tyto tendence zřetelně posiluje.“ Viz Křížková, Martina: *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*. [on-line] 2013, s. 131. Dostupné z WWW: www.romea.cz/dokumenty/med_an_FINAL.doc, [cit. 21. března 2015].

157 Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispůsobiví Rómovia a slušná väčšina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 303.

158 Tamtéž, s. 311-312.

159 Tamtéž, s. 317.

160 Jedná se spíše o snahu o etnicky nezatížené označení. Autorky ukazují, že pojem „nepřizpůsobivý“ se v médiích používal synonymně s Romy a přistěhovalci, způsob, jehož užívání, i přes původní etnické nezatížení kategorie, označuje přesně vymezenou skupinu lidí podle jejich barvy pleti, viz tamtéž, s. 313.

161 Tamtéž, s. 317.

162 Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014, s. 138.

163 Tamtéž, s. 145.

zastupitelé Ústeckého kraje) a aktivní poslanci ČSSD (Jaroslav Foldyna) jakožto „naši“ zastánci proti vládě neschopné problém s „nepřizpůsobivými“ řešit; a (2) těmi *druhými*, Romy. Zobrazování Romů Slačálek demonstruje prostřednictvím třech kategorií – migrace, kriminality a sociálních dávek.¹⁶⁴ Kriminalita (spojená s násilím) a pobírání sociálních dávek představují definiční rys „nepřizpůsobivých“¹⁶⁵, migrace potom „(...) umožňuje převést debatu na sociální problémy (...) a mluvit o problémech s Romy a zároveň nestavět jako problém Romy per se, ale rozehrát nově přistěhované pro starousedlíkům. (...) Diskurz o migraci Romů (...) umožňuje artikulovat rasismus (...) i vymezit se vůči němu (...). Umožňuje dostat do hry sociální a prostorové nerovnosti – a zároveň s nimi rétoricky pracovat jako s funkční náhražkou rasistického diskursu“¹⁶⁶.

Rámování (médií a politickými představiteli) Šluknovských událostí ukazuje Slačálek na jejich odkazu k londýnským nepokojům, které hrozí propuknout v ČR jako neřešený doutnající konflikt. V tomto rámci zároveň mluvčí *většiny* upozorňují (spolu s tím navrhuji i řešení, neboť centrální vláda nebyla schopna situaci řešit¹⁶⁷) na zvyšující se migraci (příchod dalších „nepřizpůsobivých“, jejichž cílem je pobírat sociální dávky a dále zatěžovat svou přítomností rozpočty místních samospráv), na zvyšující se kriminalitu (s tím spojené iracionální násilí) a v konečném důsledku i na obavu z extrémistů, kteří demonstrace „místních“ mohou využít k radikalizaci situace a představovat tak hrozbu pro *nás*, „pokojné občany“.

4.1. Shrnutí

Dva násilné střety ze srpna roku 2011 vyvolaly sérii demonstrací, shromáždění a protestů (prezentovanými jako sociální nepokoje). Média tyto události popisovala jako takové, které byly směřovány jednak proti „nepřizpůsobivým“ žijícím v místních sociálně vyloučených lokalitách, jednak proti centrální vládě a její nečinnosti.

Představené studie poskytují výchozí bod pro tento výzkum. Jejich prostřednictvím totiž identifikujeme účastníky, kteří se ve svých vyjádřeních odkazovali právě na Šluknovské události a mohli tak artikulovat jimi určený konflikt za hrozbu. Kluknavská a Zagibová a Slačálek shodně ve svých analýzách nacházejí takový konflikt mezi *námi* a *těmi druhými* –

¹⁶⁴ Tamtéž, s. 148.

¹⁶⁵ Tamtéž, s. 152.

¹⁶⁶ Tamtéž, s. 149.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 181.

„nepřizpůsobivými Romy“. Pokud se na takto prezentovaný konflikt podíváme optikou sociální nerovnosti a sociálního vyloučení, propojuje se nám tak do veřejně-politického diskurzu užívajícího sociální vyloučení s odkazem na polarizaci společnosti a jeho rizikem pro většinu¹⁶⁸ a zároveň nás odkáže v souladu s analytickým rámcem představeným KŠ na společenský sektor.

168 Srov. Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, 2008, s.11-12.

5. Metodologie práce

Šluknovské události určují oblast výzkumu a především časově a teritoriálně vymezují jeho terén. Připomeňme si nyní naše výchozí předpoklady, se kterými v empirické části pracujeme:

P1: Zvolení účastníci diskurzu odkazovali ke Šluknovským událostem za použití sekuritizačního jazyka, tj. označili určitý referenční objekt za ohrožený, navrhovali přijetí mimořádných opatření a požadovali jejich legitimizaci;

P2: Účastníci se lišili artikulací hrozeb; v pozadí se však společně odkazovali na konflikt vycházející z důsledků sociální nerovnosti (konkrétně sociálního vyloučení);

P3: Účastníci se lišili v referenčním objektu, v navrhovaných mimořádných opatřeních a nakonec v publiku, po kterém požadovali legitimizaci užití navrhovaných opatření.

5.1. Výběr účastníků

Autoři KŠ poskytují analytické nástroje pro komplexní analýzu bezpečnostní konstelace, která se utváří okolo sekuritizovaného tématu. V souladu s výzkumným záměrem je však zajímavější užití těchto nástrojů pro analýzu politicko-bezpečnostního diskurzu, respektive pro jeho identifikaci.

Jako výchozí bod analýzy jsme zvolili výběr potenciálních aktérů sekuritizace (účastníků politicko-bezpečnostního diskurzu) v návaznosti na již existující studie, které se ke Šluknovským událostem vztahují.¹⁶⁹ Klíčem byla angažovanost účastníka (prostřednictvím vyjádření) v médiích s odkazem (přímým či nepřímým) k těmto událostem. Jejich seznam se v průběhu analýzy může proměnit, a to např. vzhledem k tomu, zdali splňují jednu z podmínek představenými KŠ, tj. mají společenské postavení umožňující sekuritizaci. Při výzkumu totiž zohledňujeme proměny politické reprezentace v souvislosti s volbami na všech úrovních systému ČR¹⁷⁰, což se nutně odráží na prostoru, jaký jednotliví mluvčí v médiích

169 Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispôsobiví Rómovia a slušná väčšina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Stredoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300-323; Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014.

170 V analyzovaném období se odehrálo několik pro náš výzkum klíčových událostí, zejména volby na krajské úrovni (volby do zastupitelstva krajů v roce 2012), na komunální úrovni (volby do zastupitelstva obcí v roce 2014), na národní úrovni (volby do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013, Senátu PČR 2012 a 2014, volba prezidenta v roce 2013) a nakonec na evropské úrovni (volby do Evropského parlamentu v roce 2014). Nejenom v důsledku zmíněných voleb došlo k proměně exekutivy. V červnu roku 2013 podal demisi tehdejší premiér Petr Nečas (ODS), a skončila tak pravicová vláda ODS, TOP 09, VV (od roku 2012

dostával. Navíc počítáme s tím, že nás identifikovaní účastníci mohou odkázat ve svém vyjádření na další.

Identifikovaní účastníci politicko-bezpečnostního diskurzu:

- zástupci místních samospráv, tj. starostové vybraných obcí Šluknovského regionu¹⁷¹, zejm. Eva Džumanová (kandidátka za České nezávislé, starostka města Šluknov), Martin Louka (Hnutí nezávislých za harmonický rozvoj obcí a měst, HNHRM, starosta města Varnsdorf), Jaroslav Sykáček (kandidát za ČSSD, starosta města Rumburk), Josef Zoser (HNHRM, starosta města Jiřetín pod Jedlovou) souhrnně označování v médiích za „starosty Šluknovska“;
- poslanec Jaroslav Foldyna (ČSSD), zvolený za Ústecký kraj;
- hejtmanka Ústeckého kraje Jana Vaňhová (ČSSD) do října 2012;
- účastníci z vládní úrovně - policejní prezident Petr Lessy, ministr vnitra Jan Kubice, vláda v čele s Petrem Nečasem (ODS), Agentura pro sociální začleňování (APSZ), v čele s Martinem Šimáčkem, vládní zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková;
- extremisté, zejména pravicově extremistická politická strana Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS), v čele s Tomášem Vandasem, Josef Mašín jako předseda organizace Občanský odpor.

5.2. *Diskurz a řečový akt*

Pro analýzu sekuritizace se předmětem výzkumu stává politicko-bezpečnostní diskurz¹⁷², neboť právě jeho prostřednictvím můžeme sekuritizaci studovat přímo. Budeme uvažovat takový *diskurz*, ve kterém aktéři argumentují určité téma za existenční hrozbu pro daný objekt, čímž se snaží přesvědčit vybrané publikum o naléhavé legitimizaci přijetí mimořádných opatření. V základu diskurzu stojí podle autorů KŠ „*zachování existence* (a)

LIDEM). Prezident Miloš Zeman, zvolený v roce 2013, následně pověřil sestavením nového kabinetu Jiřího Rusnoka, jehož úřednický kabinet navzdory kvůli neudělení důvěry v demisi až do ledna 2014, kdy prezident na základě volebních výsledků jmenoval kabinet Bohuslava Sobotky (ČSSD).

171 V závorce je uvedena politická příslušnost v době kandidatury do voleb 2010. Informace dostupné online na www.volby.cz.

172 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 35.

priorita určitého druhu jednání“¹⁷³. Přídavné jméno *politicko-bezpečnostní* dále upřesňuje oblast zkoumání. Předpokladem totiž je, že se sekuritizace tématu nachází na okraji škály depolitizace/politizace, jakožto téma radikálně politizované. Pokud tedy hledáme sekuritizaci tématu, vycházíme z jeho de/politizované pozice. V této práci uvažujeme uchopení důsledků sociální nerovnosti, resp. sociálního vyloučení, jako téma politizované, neboť je jako takové přítomné ve veřejné politice, resp. v sociální politice státu.

Politický diskurz lze hledat ve veřejných diskuzích a veřejných politikách. Účastníky tohoto diskurzu mohou být jak veřejní činitelé, veřejné instituce, poradní orgány, tak i ostatní účastníci veřejné debaty (např. neziskové organizace, zástupci menšin, sociální hnutí). Všichni představují souhrnně **účastníky diskurzu**. Neznamena to však, že jsou automaticky aktéry sekuritizace. *Politicko-bezpečnostní* označení jsme tak zvolili právě pro zdůraznění podstaty samotného diskurzu v souladu s KŠ, tj. předpokladem argumentace ohrožení existence vybraného referenčního objektu aktérem sekuritizace. Proto dále v textu odlišujeme mezi účastníkem diskurzu (není aktér sekuritizace) a **aktérem sekuritizace** (který však je účastníkem diskurzu ze své podstaty). V průběhu analýzy tak hovoříme o účastnících, z nichž se v závěru pokusíme identifikovat aktéry.

Řečové akty pro potřeby této práce představují komplexní řečovou jednotku a jsou zároveň analytickou kategorií. Považujeme za ně výroky mluvené (promluva) nebo psané (vyjádření). Autoři KŠ určují v souladu s Austinovou teorií řečových aktů dvoje podmínky, které usnadňují sekuritizaci tématu, resp. jsou podmínkou její úspěšnosti (vnitřní a vnější).

Pojetí sekuritizace KŠ však nevnímáme pouze prostřednictvím řečového aktu. Označení hrozby je KŠ definováno intersubjektivně a odehrává se na pozadí politicko-bezpečnostního diskurzu. Tento diskurz však necharakterizují pouze promluvy jeho mluvčích (tedy řečové akty), ale i interakce mezi jednotkami (mezi nimi navzájem) a publikem. V analýze se však zaměřujeme primárně na samotné účastníky diskurzu a jejich vztahy, neboť naší ambicí není zhodnocení úspěšnosti sekuritizace. Výzkumným záměrem je analyzovat sekuritizační kroky aktérů v souladu s rámcem poskytnutým KŠ.

5.3. *Návrh výzkumu*

Výzkum je založený na analýze politicko-bezpečnostního diskurzu. KŠ však neomezuje výzkumníka lingvistickou diskurzivní analýzou. Poskytuje svým rámcem relativně

173 Tamtéž, s. 37.

volný prostor pro interpretaci a posuzování kroků a vyjádření identifikovaných aktérů, a tak uchopení analýzy bezpečnosti konstruované prostřednictvím sekuritizace.

V empirické části práce budeme prostřednictvím vyjádření účastníků hledat, co pro ně představuje hrozbu, k čemu se vztahují (k jakému referenčnímu objektu) a jaká navrhuji mimořádná opatření, a to v kontextu Šluknovských událostí. Pokusíme se zároveň najít charakteristické znaky sekuritizačního jazyka v souvislosti s jejich představou sociální nerovnosti. Nebudeme původně označenými účastníky omezení, neboť předpokládáme, že v průběhu analýzy můžeme nalézt nové. Zároveň identifikujeme další účastníky diskurzu, kteří mají na dynamiku sekuritizace vliv, zejména funkcionální aktéry.

5.4. *Sběr dat a jejich analýza*

Náš retrospektivní výzkum analyzuje vyjádření vybraných účastníků formou promluv nebo prohlášení, která jsou k dispozici v elektronické podobě na internetu nebo zprostředkovaná médii (za takové zprostředkování považujeme i televizní či rozhlasovou diskuzi, na které byli aktéři přítomni). Pro jejich vyhledání jsme zvolili vybraná klíčová slova, která jsme zadali do interního vyhledávače archivu zpráv¹⁷⁴ jednak samostatně, jednak v kombinaci s označením každého vybraného aktéra. Za klíčová slova jsme zvolili: Šluknovsko, Sever, Hrozba, Rom, Protest, Nepřízpůsobiví, Bor, Rumburk, Bezpečnost, Starostové, Výzva, Nepokoje, Varnsdorf, Policie ČR, Sociální nerovnost a jmenovitě každého původně zvoleného účastníka. Analyzované období jsme časově ohraničili od 7. 8. 2011 (útok v Novém Boru) do 31. 12. 2014.

Autorka práce měla k dispozici internetový archiv médií, ve kterém je možné vyhledat kompletní přepisy nejenom článků a rozhovorů, ale i televizních a rozhlasových pořadů z českých tištěných novin, časopisů, z televizních a rozhlasových kanálů, jejichž podrobný seznam obsahuje Příloha 1.

První selekcí jsme zúžili celkový výběr textů pomocí prostého čtení jejich obsahu a vyhledáváním odkazu na Šluknovské události (odkaz na dva násilné střety a následující protesty, na „situaci na Šluknovsku“ a „problém Šluknovska“, kvůli kterému protesty probíhaly). Celkově jsme tak analyzovali vyjádření účastníků v 658 článcích.

Při druhém čtení jsme empirický materiál kódovali v návaznosti na teorii sekuritizace. Zvolili jsme následující kódy: **referenční objekt, hrozba, řešení a publikum**. Vedle toho

¹⁷⁴ Za zprávu považujeme článek, rozhovor, diskuzi a jakýkoliv jiný zápis v tištěných novinách, rozhlasových nebo televizních stanicích.

jsme brali na vědomí usnadňující podmínky řečových aktů prezentované KŠ (tyto podmínky představují gramatiku bezpečnosti včetně specifického žargonu pro sektor společenský a politický) a na podmínky týkající se jednak společenského postavení aktérů, které umožňuje realizace řečového aktu (pravděpodobnosti, že publikum argumenty přijme), jednak vlastností uváděné hrozby.¹⁷⁵

175 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 45.

6. Sekuritizace s odkazem ke Šluknovským událostem

Ve sledovaném období nacházíme dvě roviny konfliktu, v rámci kterých účastníci diskurzu formují své argumenty. Okolo témat, která z těchto rovin vyvstávají, se zároveň utvářejí mezi účastníky specifické vztahy.

První rovina konfliktu je konstruována mezi samotnými obyvateli měst ve Šluknovském regionu. Obyvatelé jsou rozdělení do dvou skupin, které odlišují následující charakteristiky: chování, zaměstnání, množství a trvalé bydliště. Na jedné straně proti sobě stojí *produktivní, slušná většina* („místní lidé“), kteří chodí každé ráno do práce a přispívají do státního rozpočtu. Na straně druhé jsou *nepřizpůsobiví*¹⁷⁶, kteří žijí ze sociálních dávek, nemají žádné přiznané zaměstnání, jsou hluční, žijí v ubytovnách a především stojí za drobnou kriminalitou, která podle účastníků sužuje města Šluknovska a narušuje bezpečnost jeho obyvatel. Neměli bychom však opomenout další charakteristiku, kterou je etnická příslušnost. I když se někteří účastníci diskurzu operující v rámci této linie brání ve svých vyjádřeních spojování *nepřizpůsobivých* s romskou komunitou (a to zejména odkazem na rozdělení mezi „starousedlíky“ a „těmi novými“¹⁷⁷), dochází k tomu stejně implicitně a viditelné je to zejména v čase. Nacházíme však i takové účastníky, kteří se tomuto spojení nevyhýbají, naopak na něm staví svojí argumentaci (nejedná se pouze o zástupce z řad extremistů, ale i zástupce politických stran¹⁷⁸).

Druhá linie vychází z představy *stability* a to nejenom Šluknovského regionu, ale celé ČR. Stabilita je zdůrazňována v protikladu k *nepokojům, sociálnímu napětí a radikalizaci společnosti*. Podle účastníku diskurzu není ohrožena pouze stabilita společenská, která se vyznačuje „dobrými sousedskými vztahy“¹⁷⁹, ale i stabilita stávajícího *politického řádu*. Tato linie je na jedné straně doplňkem argumentů o konfliktu mezi *většinou a nepřizpůsobivými*,

176 V následujících kapitolách pokud budeme uvádět dále termíny v uvozovkách, považujeme je za vyřčené konkrétním účastníkem.

177 Např. vyjádření Jaroslava Sykáčka, starosty Rumburku - „*Já nechci říkat, jestli Romové, opravdu ne, já vždy říkám nepřizpůsobiví, protože mezi těmi nepřizpůsobivými se nacházejí jak Romové, tak bílí, takhle bych vám to řekl. My jsme přesvědčeni samozřejmě, že největší problém nemáme se starousedlíky, ale s nově příchozími, vyplývá to z toho, že starousedlíky už známe, známe je jak my na veřejné správě, tak je zná samozřejmě i Policie České republiky.*“ (Problémy Šluknovska s nepřizpůsobivými občany, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 - Radiožurnál, 23. 8. 2011).

178 Příkladem je senátor Jaroslav Doubrava (Severočeši.cz), který prohlásil: „*Armáda by měla být v každém případě připravena, protože to, co se začíná dít, už přesahuje veškeré meze únosnosti. Chceme, aby nám cikáni zapalovali města podobně jako v Anglii?*“ cit. in Jakubec, Libor: Policisté přijeli zahnat strach, *Blesk*, 25. 8. 2011).

179 Vyplývá z vyjádření Martina Louky (Varnsdorf) in Starostové ze Šluknovského výběžku volají po řešení potíží s problémovými občany, *Informace ze Severu, ČRo Sever*, 11. 7. 2013.

čímž ho umocňuje a zároveň ukazuje na naléhavost řešit dopady konfliktu prvního, na straně druhé však představuje jeho protiklad, neboť odkazuje k hlubším problémům v regionu. Účastníci odmítají zjednodušení problému na *my* versus *oni*, naopak upozorňují na jeho zjednodušení.

V první části této kapitoly se zaměříme na takové účastníky, kteří se odkazují k oběma konfliktním rovinám současně. V druhé části se zaměříme na ty, kteří se vyznačují argumentací vycházející pouze z linie druhé. V obou částech se vzhledem k našemu výzkumnému záměru zaměříme prostřednictvím analyzovaného politicko-bezpečnostního diskurzu na určení jednotek sekuritizace (tj. referenční objekt, aktéra sekuritizace, funkcionálního aktéra), jejich pojetí sociální nerovnosti a na publikum.

6.1. „Nepřizpůsobiví“ a nepokoje

Pro analýzu vyjádření účastníků vztahující se ke konfliktní rovině odkazující na spor mezi *slušnou a produktivní většinou, místními obyvateli a nepřizpůsobivými*, jsou zásadní dva fyzické střety v Novém Boru a Rumburku ze srpna roku 2011. Tyto střety totiž v argumentaci účastníků představují pomyslnou „poslední kapk(u)“¹⁸⁰. Jsou důkazem zhoršeného stavu bezpečnosti měst Šluknovska, a dokonce „špičkou ledovce“¹⁸¹. Tento stav charakterizuje zvýšená kriminalita právě ze strany „nepřizpůsobivých“, kteří jsou zároveň „nově příchozími“ a narušují svobodu „místních obyvatel“ regionu. Ti se obávají o svoje bezpečí, o svůj majetek a také o bezpečí svých blízkých.

Samotné střety zároveň odstartují sérii shromáždění, demonstrací a protestů, ať už organizovaných skupinou místních obyvatel (příkladem je demonstrace matek z Nového Boru ze bezpečnost 15. 8. 2011), samozvanými zástupci z lidu (např. demonstrace ve Varnsdorfu a Novém Boru organizovaná Lukášem Kohoutem 17. 9. 2011 nebo 2. 10. 2011, demonstrace organizované Petrem Heinrichem ve Varnsdorfu z března 2012), či zástupci místní buňky ČSSD Jaroslavem Foldynou a Jaroslavem Sykáčkem dne 26. 8. 2011 v Rumburku, kteří však nešťastně poskytli na demonstraci prostor Josefu Mašínovi (z extrémistické organizace Občanský odpor), přičemž se shromáždění změnilo v pochod na místní Romy. Stranou

180 Cit. Eva Džumanová (Šluknov) in Situace na Šluknovsku, Studio Česko, *Čro Rádio Česko*, 21. 9. 2011, stejně hovoří i Jaroslav Sykáček (Rumburk) v rozhovoru pro Krepindl, Martin: „Bojím se, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží“, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 9. 3. 2012.

181 Cit. z rozhovoru Jaroslava Sykáčka (Rumburk) pro Krepindl, Martin: „Bojím se, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží“, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 9. 3. 2012.

nezůstává ani pravicově extremistická politická strana DSSS v čele s Tomášem Vandasem, která organizuje demonstraci např. v Rumburku dne 10. 9. 2011.¹⁸² Nutno dodat, že pravicoví extrémisté jsou přítomni na většině demonstrací, jak dokládá monitoring MV.

Podrobněji se budeme dále věnovat „místním obyvatelům“, kteří reprezentují dominantní účastníky diskurzu, stejně jako starostům¹⁸³ a hejtmance Janě Vaňhové, kteří navíc naplňují podmínky stanovené KŠ. Jak si ukážeme dále v textu, starostové a hejtmanka, dodržují gramatiku bezpečnosti a jejich společenské postavení je po vymezenou dobu dostatečné k tomu, aby jim umožnilo sekuritizovat pro ně závažné téma.

I když se ke Šluknovským událostem vyjadřuje několik poslanců a senátorů napříč politickým spektrem a jejich vyjádření se přibližují k sekuritizačnímu jazyku, příkladem je Jiří Paroubek (LEV 21, předtím ČSSD), Radek John (VV), Ivana Řápková (ODS), či za senátory¹⁸⁴ již zmíněný Jaroslav Doubrava (Severočeši.cz), bude nás zajímat poslanec za ČSSD Jaroslav Foldyna, zvolený do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR (PSP ČR) právě za Ústecký kraj, který podporoval ve svých vyjádřeních starosty i hejtmanku, a umocnil tak jejich pozici. K vládní úrovni (reprezentující obrazně také legislativní většinu v PSP ČR) se budeme odkazovat zprostředkovaně.

Roli DSSS, jako příkladu extremistů, určujeme zejména ve vztahu k ohroženému objektu, a to zprostředkovaně skrze námi identifikované aktéry sekuritizace. I když DSSS s argumenty o konfliktu mezi *většinou* a *menšinou* také pracuje a používají dokonce podobný jazyk jako např. starostové, jejich pozice není pro sekuritizaci dostačující.

6.1.1 My, občané

Místní obyvatelé můžeme identifikovat částečně prostřednictvím petic, které jsou sepsány bezprostředně po útocích v srpnu 2011. Představují ji „*všech(ni) obyvatel(é) bez ohledu na barvu pleti*“¹⁸⁵ či ve zkratce „*občan(é)*“¹⁸⁶, kteří vyjadřují svůj „*nesouhla(s) se*

182 Seznam demonstrací z roku 2011 poskytuje zpráva MV „*Události ve Šluknovském výběžku*“, s. 11.

183 Dále v textu uvádíme jméno starosty, v závorce město.

184 Jaroslava Sykáčka, který byl senátorem od 2008 do 2014 a je zároveň starostou Rumburku s krátkou přestávkou v roce 2012, řadíme ve výzkumu do skupiny starostů.

185 Peticí občanů k situaci ve Varnsdorfu a dalších obcích Šluknovského výběžku 2011, 14. 9. 2011. *Petice.net* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.petice.net/petice/340/tisk.pdf>, [cit. 23. dubna 2015].

186 Peticí vládě na zvýšení ochrany bezpečí obyvatel v Novém Boru a okolí 2011 [on-line]. In Deník/Šimr, Petr: Novoborští podepisují petici. *Českolipský deník*, 17. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/novoborsti-podepisuji-petici20110916.html, [cit. 23. dubna 2015].

stavem ochrany bezpečí“¹⁸⁷. K identifikaci této skupiny dochází také prostřednictvím řečníků na demonstracích (citace Josefa Mašína „*J sme normální občané, kteří chtějí jen pořádek a podmínky ke slušnému životu*“¹⁸⁸), nebo jejich vyjádřeních v médiích, která jim poskytují značný prostor. Příkladem je Petr Heinrich, organizátor protestu ve Varnsdorfu ze dne 31. 3. 2012, současně autor otevřeného dopisu Vládě ČR „*Nechceme ve Varnsdorfu vznikající ghetta*“¹⁸⁹, který dostává prostor jak ve varnsdorfském listu Hlasu Severu (21. 9. 2011), tj. v době bezprostředně po útocích, tak i v diskuzním pořadu Máte slovo (2. 2. 2012). Na zástupcích této skupiny můžeme také identifikovat synonymní spojení „nepřizpůsobivých“ s romskou příslušností.

Jestliže v září 2011 Petr Heinrich spojuje problémy města explicitně s Romy a hovoří o „*cikánské otázce*“, či „*nechutnostech ze strany cikánských přistěhovalců, ale i některých starousedlíků*“¹⁹⁰, tak v pořadu Máte slovo hovoří o „*vagabundech*“, „*migrantech*“, „*skupinkách lidí (s) pocit(em) absolutní beztrestnosti*“¹⁹¹. Domnělý argumentační obrat nakonec dokládá jeho dopis vládě, kde se v úvodu od rasismu distancuje. Problémy Šluknovska jsou spojeny s místy, ve kterých „*žije alarmující množství nepřizpůsobivých občanů, s nimiž je velmi těžké soužít*“. O pár dní později však znovu hovoří o „*nepřizpůsobivých Romech, kteří nemají práci a nedbají na zákony a nelámou si hlavu s pravidly slušného chování*“¹⁹².

Již na této úrovni můžeme vysledovat, že pokud zástupci hovoří o „všech občanech“, „obyvatelích“, vylučuje to automaticky „nepřizpůsobivé“ (Romy). Označení „občané“ tak dále v textu představuje právě takto definovanou skupinu.

Co je však pro náš výzkum určující, je uchopení této skupiny samotnými politiky, zejména na úrovni místní a krajské. Ti představují arbitra, který rozhoduje, kdo do skupiny všech občanů patří a kdo ne, a zároveň se k této skupině odkazují.

6.1.2. Starostové za všechny slušné občany

187 Tamtéž.

188 Cit. Josefa Mašína in Viktora, Antonín: Protest se zvrhl. „Pryč s Cikány“, křičeli na severu, *Mladá fronta DNES*, 27. 8. 2011

189 Heinrich, Petr: ...otevřený dopis Vládě ČR..., „Nechceme ve Varnsdorfu vznikající ghetta“ [on-line], 31. 3. 2012. Dostupné z WWW: <https://www.facebook.com/events/187667484680248/>. [cit. 23. dubna 2015]

190 Heinrich, Petr: Pomáhat a chránit naruby?, *Hlas Severu*, 21. 9. 2011.

191 Cit. Petra Heinricha in Ústřední registr přestupků, Máte Slovo, *ČTI*, 2. 2. 2012.

192 Cit. Petra Heinricha in Otcovský, Karel: Šluknovsko: na zvláštní policejní jednotku nejsou peníze, *Právo*, 24. 3. 2012.

Na pozici starostů¹⁹³ můžeme nahlížet z několika úhlů. Jsou to ti, kteří hovoří směrem k občanům a poskytují platformu pro diskuzi (příkladem je diskuze v kině Panorama ve Varnsdorfu v září 2011). Ospravedlňují na nich vlastní nekompetentnost řešit vyostřenou situaci¹⁹⁴ a zdůrazňují, že tak ani nemohou učinit, neboť k tomu nemají dostatečné nástroje. Vyzdvihují navíc, že již na to „dávno upozorňovali“ odpovědné politiky národní úrovně.

Roli, do které se starostové stylizovali, označujeme za *zprostředkovatele nálad*, o které referují nadřazenějším orgánům státní správy. O občanech hovoří jako o „naš(ich) obyvatel(ích)“¹⁹⁵, „*nespokojen(ých) občan(ech)*“¹⁹⁶, „*slušn(ých) občan(ech)*“¹⁹⁷, kteří svým „(...) *vystoupení(m) (...) potřebují (...) poslat svůj vzkaz o svých pocitech, o svých obavách, o svém strachu, o své potřebě klidného a bezpečného života, tedy klidného a bezpečného soužití*“¹⁹⁸).

Tito občané jsou pracovití, slušní a dodržují zákony, zároveň se ale obávají o svoje bezpečí, které jim starostové nemohou zaručit. Romy do této identifikace zahrnují pouze tehdy, pokud odkazují na „starousedlíky“, a to zejména pokud jsou dotázáni ze strany novinářů na vztah „nepřizpůsobivých“ a Romů. Příkladem je vyjádření Jaroslava Sykáčka (Rumburk):

dotaz novináře: „*Jak se díváte na rovnici nepřizpůsobivý = Romové?*“

Jaroslav Sykáček: „*Chtěl bych zdůraznit, že v žádném případě v tom nekladu rovnítko. Musím ale říct, že skutečně část Romů v Rumburku patří mezi ty takzvané nepřizpůsobivé. Uvědomuji si, že i samotným Romům, zejména starousedlíkům to pak ztrpčuje život, protože je spousta lidí hází do jednoho pytle. Máme tu čtyři pět vážených romských rodin, což může být až tři sta osob, kde není jediný problém. Chodí do práce, vydělávají, žijí slušně a posílají děti do škol.*“¹⁹⁹

(zvýrazněno autorkou)

193 Pokud výslovně nezdůrazníme jinak, budeme hovořit dále o těchto starostech – Evě Džumanové (Šluknov), Martinu Loukovi (Varnsdorf), Jaroslavu Sykáčkovi (Rumburk), Josefu Zoserovi (Jiřetín pod Jedlovou).

194 Tato situace je podle starostů charakteristická zvýšenou nespokojeností obyvatel měst a jejich obavou o bezpečnost ze strany „nepřizpůsobivých“.

195 Cit. Martin Louka (Varnsdorf) in Policejní posily na Šluknovsku, Zprávy Brno, ČT 1, 24. 8. 2011.

196 Cit. Martin Louka (Varnsdorf) in V Nejsevernějším výběžku tika nebezpečná sociální bomba, Ozvěny dne, ČRo 1 – Radiožurnál, 19. 8. 2011.

197 Cit. Eva Džumanaová (Šluknov) in Situace na Šluknovsku, Studio Česko, ČRo Rádio Česko, 21. 9. 2011.

198 Cit. Martin Louka (Varnsdorf) k vyjádření k neohlášenému protestu ze dne 9. 9. 2011 in Ve Varnsdorfu se opět demonstrovalo proti nepřizpůsobivým občanům, Stalo se dnes, ČRo 1 - Radiožurnál, 9. 9. 2011; Cit. Jaroslava Sykáčka: „(...) *pokojné obyvatelstvo, které chce žít v klidu, v klidu a míru*“ in Města ve Šluknovském výběžku řeší napětí mezi sociálně slabými a ostatními obyvateli, Rozhovor na aktuální téma, ČRo Rádio Česko, 25. 8. 2011.

199 Cit. Jaroslav Sykáček (Rumburk) z rozhovoru pro Krepindl, Martin: „Bojím se, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží“, Mladá fronta DNES, Severní Čechy, 9. 3. 2012.

K pocitům občanů jsou starostové empatičtí a současně předávají realitu Šluknovska nejen do vyšších pater pražské politiky, ale i do médií. Zvýšená empatie, která se vztahuje nejenom k občanům vlastního města, se projevuje například po demonstracích organizovaných extremisty v září 2011, ke kterým se občané přidávají.

Eva Džumanová (Šluknov) uvádí:

*„(...) bohužel v tom Varnsdorfu opravdu ta kriminalita a to, ty násilné trestné činy a obtěžování dorostlo do takové míry, že **ti občané se skutečně cítili ohroženi a skutečně měli potřebu vyjádřit svojí nespokojenost tímto děním**, co se týče pochodů s neonacisty, já jsem upozorňovala na to, že i **slušní občané** se těchto pochodů zúčastní, ne snad proto, že by měli nacionalistické smýšlení, ale **skutečně** chtějí tu situaci řešit a my bohužel radnice okamžitě jsme neměli nástroje k řešení té situace, takže oni to určitě vidí jako jeden ze způsobů, to, k čemu tam potom dochází v té davové psychóze, provolávání hesel, to samozřejmě není správné, s tím nesouhlasím, **ale chápu, chápu** to rozčarování lidí z té mnoha, z těch mnohaletých problémů, které vykulminovaly, **chápu**.“²⁰⁰*

(zvýrazněno autorkou)

Empatii demonstruje i Martin Louka (Varnsdorf):

*„(...) Já jsem se zatím tady nesetkal přímo s tou kriminalitou, s nějakým tím, ale předpokládám, že ostatní ano, mají malé děti, bojí se o ně a já **tento jejich strach vnímám a myslím si, že je opodstatněný**.“²⁰¹*

(zvýrazněno autorkou)

Výše popsaná identifikace občanů přetrvává po celé zkoumané období. Vyjádření o „našich občanech“, „slušných a pracovitých lidech“, „starousedlících“, kteří jsou ohrožováni „nepřizpůsobivými“ (migranty z jiných krajů) a jejich kriminálním chováním, nacházíme stejně jako v 2011 i v roce 2012, ale také i v 2013 a 2014. Pevní v tomto označení jsou zejména Eva Džumanová (Šluknov), Martin Louka (Varnsdorf) a Josef Zoser (Jiřetín pod Jedlovou). Analýzu argumentů usnadňuje fakt, že se volby do místních zastupitelstev konaly až v říjnu 2014 (tedy téměř na konci zkoumaného období). Účastníci diskurzu vykazují po celou dobu stejné společenské postavení. Navíc ze čtyř starostů, kteří se v diskurzu projevovali nejdominantněji, svou pozici neobhájil ve volbách 2014 pouze jeden, Martin Louka (Varnsdorf).

Proměnou však prochází referování o „situaci“, respektive o „problémech“, které

200 Cit. z rozhovoru s Evou Džumanovou (Šluknov) in Situace na Šluknovsku, Studio Česko, ČRo Rádio Česko, 21. 9. 2011.

201 Cit. z diskuze v kině Panorama ve Varnsdorfu in Řešení problémů ve Šluknovském výběžku, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 27. 9. 2011.

Šluknovsko sužují. V prvních dnech bezprostředně po útocích v Novém Boru a Rumburku tuto situaci ztělesňuje strach občanů a jejich obava o bezpečnost, současně obava starostů z možné agresivity samotných občanů.²⁰² Starostové požadují po státu zajištění ochrany a zvýšené nasazení policistů v boji proti kriminalitě „nepřízpůsobivých“ a pro obnovení pořádku. Již 17. 8. 2011²⁰³ se koná jednání Sdružení pro rozvoj Šluknovska (občanské sdružení pro jednání všech starostů Šluknovského regionu, dále jen SRŠ) o bezpečnostní situaci, na kterém je přítomno několik hostů, mezi nimi i vedení Policie ČR za Ústecký kraj, či František Bublan jako předseda Výboru pro bezpečnost PSP ČR. Dne 25. 8. 2011 se koná mimořádné zasedání starostů s ministrem vnitra Janem Kubíkem a policejním prezidentem Petrem Lessym v Rumburku. Nasazení zvýšeného počtu policejních jednotek, které je zásadní pro uklidnění situace, se však starostům od začátku jeví samo o sobě jako nedostatečné.

Vzhledem k tomu, že sami starostové postrádají nástroje k řešení problémů s „nepřízpůsobivými“, vydávají Jaroslav Sykáček, Martin Louka, Jaroslav Zoser a Eva Džumanová jménem Sdružení dne 2. 9. 2011 „*Desatero Šluknovského výběžku*“. Dokument představuje takové požadavky, díky kterým budou mít starostové (nejenom šluknovští) dostatečné nástroje k „*řešení problematiky nejen Šluknovského výběžku, ale i dalších měst a obcí celé České republiky*“²⁰⁴. Šest z deseti bodů obsahují přídavná jména jako „*rychlý*“, „*důrazný*“ a „*efektivní*“, či požadavky na „*schválení*“, „*vydání*“ nebo „*řešení*“ vyhlášek a zákonů²⁰⁵. V osmi bodech se požadavky týkají samotných „nepřízpůsobivých“, které charakterizuje nejenom drobná (krádeže kovů), ale i drogová kriminalita, dále závislost na hazardu, na druhou stranu však také jejich pocit beztrestnosti, fakt, že jsou to migranti z jiných koutů republiky a nakonec jejich zneužívání sociálních dávek.

Funkce tohoto dokumentu se nám jeví jako dvojí. Starostové se Desaterem na jedné straně zbavují odpovědnosti, na straně druhé ukazují, ve kterých oblastech nemají pravomoc

202 „*Regionu hrozí bezpečnostní a sociální kolaps. Lidé toho mají opravdu už plné zuby. A já se obávám, že vytáhnou tyče a dojde k lynčování.*“ cit. Jaroslava Sykáčka in Starostové o napětí ve Šluknovském výběžku, Zprávy, ČT 24, 17. 8. 2011.

203 Chronologický seznam jednání starostů k bezpečnostní situaci až do října 2012 vydává radnice města Šluknov in Džumanová, Eva: Bezpečnostní situace ve Šluknovském výběžku a ve Šluknově - informace starostky pro občany města. *Město Šluknov* [on-line]. Dostupné z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_2986.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

204 Desatero Šluknovského výběžku. *Sdružení pro rozvoj Šluknovska* [on-line], pdf dokument vytvořen 16. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_2996.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

205 Shrnutí jednotlivých požadavků: 1. posílení, zachování počtu policistů; 2. změna rozpočtového určení daní ve prospěch všech měst a obcí České republiky na úkor čtyř největších měst (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň); 3. schválení novely loterijního zákona; 4. vydání prováděcí vyhlášky k Zákonu o odpadech; 5. zavedení Centrálního rejstříku přestupků; 6. řešení kriminality; 7. nastavení hygienických norem, které stanoví maximální počet lidí na m²; 8. důraz na vymáhání trestu; 9. změna rozdělování sociálních dávek; 10. řešení nezaměstnanosti.

zasáhnout, a úkolují tak stát k urychlenému řešení. Na základě textu můžeme také vyvodit, v čem tkví příčiny problému nejenom Šluknovska, ale i celé České republiky. Pro jeho autory to je kombinace *kriminality, nezaměstnanosti a migrace*. Naplněním požadavků tak vláda může podle starostů přispět ke zlepšení situace občanů celé České republiky, „nás všech“.

Předávají-li starostové pocity občanů na národní úroveň, umocňují vážnost situace odkazem na „napětí“ či „nejistotu“ a podtrhují tak naléhavost situaci řešit. Zároveň argumentují eskalací napětí, které může nastat jako důsledek nedostatečného naplňování požadavků Desatera a nezájmu vlády²⁰⁶ proti „nepřízpůsobivým“ zakročit.

Starostové po premiérovi požadují v dopise ze dne 12. 9. 2011:

*„(...) řešit problémy regionu se vzrůstající kriminalitou a násilím, způsobeným skupinami nepřizpůsobivých osob, jejichž jediným zdrojem obživy, kromě sociálních dávek, jsou krádeže, loupeže a přepadávání lidí, a to i za bílého dne. (...) Šluknovský výběžek (se) zmítá ve vlnách násilí a značné sociální a společenské nejistoty, která se pomalu vymyká veškeré kontrole. (...) V tuto chvíli zde na Vás čeká 60 tisíc občanů, zoufalých ze současné situace (...).“*²⁰⁷

(zvýrazněno autorkou)

Nasazení policejního dohledu²⁰⁸ situaci zklidňuje, občané si přítomnost podle vyjádření starostů dokonce pochvalují. O to více však přetrvává nespokojenost starostů s naplňováním ostatních požadavků. „Nepřízpůsobiví“ v obcích zůstávají a spolu s nimi i drobná kriminalita²⁰⁹, která i přes přítomnost policie zůstává a s nadcházejícími teplými měsíci jara 2012 bude podle odhadů nadále pokračovat.²¹⁰

S každým dalším medializovaným útokem na Šluknovsku (např. útok ve Varnsdorfu na Nový rok 2012) roste „rozhořčení“ nejenom občanů, kteří pokračují v demonstracích v

206 Starostové v Desateru zároveň vyzývají premiéra Petra Nečase k návštěvě Šluknovska. Ten se dostavil až 19. 9. 2011.

207 Dopis adresovaný premiérovi in Zoser, Josef – Louka, Martin – Džumanová, Eva: Sdružení pro rozvoj Šluknovska. *Hlas Severu*, č. 17 (2011).

208 „*Tady v podstatě vznikla od 1. listopadu pořádková jednotka o padesáti lidech.*“ Cit. Jana Kubiceho in Pelikán, Aleš: Pořádkové jednotky na Šluknovsku až za rok, *Právo*, 9. 11. 2011.

209 „*Nepovedlo se ale snížit drobnou kriminalitu, stále přetrvává vykrádání zahrádek, chatek i poklopů od kanálů,*“ Cit. Jana Kubiceho tamtéž.

210 „*I přesto, že situace je zde skutečně zklidněná, ale míra té drobné kriminality majetkové nepoklesla, spíš naopak, protože je jaro a samozřejmě sociální situace je taková, jaká je.*“ cit. Evy Džumanové (Šluknov) in Otcovský, Karel: Šluknovsko: na zvláštní policejní jednotku nejsou peníze, *Právo*, 24. 3. 2012.

Jaroslav Sykáček uvádí: „*Ted' se nic zvláštního neděje. Ale situace zde jednoznačně není dořešená. Obávám se toho, že hned, jak se oteplí, tak vzroste i počet krádeží. Navíc máme avízo, že se na jaře bude masivně propouštět z věznic a že se k nám do výběžku vrátí někteří recidivisté, jejichž trestní rejstřík by vydal i na několik románů. A to situaci v regionu rozhodně nezlepší.*“ cit. z rozhovoru in Krepindl, Martin: „Bojím se toho, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 9. 3. 2012.

březnu a dubnu 2012, současně i samotných starostů.

Navrhovaná řešení vlády, obsažená v dokumentu zpracovaném APSZ pro léta 2012-2015, jsou pro starosty nedostatečná. Tato opatření naopak napětí ve městech ještě prohlubují, neboť vyvolávají v občanech pocit „*diskriminace naruby*“²¹¹. K samotné APSZ se dostaneme v druhé části kapitoly, co je však podstatnější pro pochopení pozice starostů, jsou jejich výroky na stranu APSZ.

Martin Louka na stranu APSZ:

„Se zastupiteli města a zástupci občanů jsme došli k tomu, že hlavní příčinou vzájemného problematického soužití je už skutečně rasová nesnášenlivost mezi majoritou a minoritou. Ten devadesátistránkový materiál tomu věnuje maličký odstavec. Nevěnuje se smíru mezi oběma znesvářenými stranami. Je lidmi vnímán především jako materiál, který finančně upřednostňuje Romy.“

(...)

*„Ten materiál ale nemůže být adresován pouze Romům. V našem regionu je vysoká nezaměstnanost a většinová společnost vnímá **nespravedlnost**. Proč mají chudí Romové dostat školné, a chudí lidé z majority ne? Pokud Varnsdorftí neuslyší, že se bude pomáhat všem sociálně slabým, tak to bude **jen prohlubovat etnickou nesnášenlivost a neřeší se problém, který zde dlouhodobě máme**. Musí se říct a aplikovat, že tuto možnost mají všichni.“*²¹²

(zvýrazněno autorkou)

Kritiku postoje vlády k situaci na Šluknovsku si sdělují i starostové mezi sebou, konkrétně na březnovém a červnovém zasedání Sdružení (2012). Vláda neplní své sliby (vycházející ze Šluknovského desatera) a APSZ konkrétní řešení nepřináší, jak uvádí přítomná Eva Džumanová.²¹³ Řešení integrační povahy nabízená APSZ nesplňují představu o „rychlém“ a „důrazném“ vypořádání se se situací, stejně tak do té doby nedošlo k přijetí žádného z požadovaných zákonů. Možný odchod navýšené policejní jednotky znovu nastoluje obavu z návratu nepokojů 2011.²¹⁴

Pozice starostů a tím i charakteristika problému Šluknovska se začíná v druhé polovině roku 2012 proměňovat a jako taková přetrvává až do roku 2014. Starostové se totiž nově nachází v pozici prostředníků mezi občany a vládou nikoliv pouze proto, aby předávali

211 Cit. Evy Džumanové in Situace na Šluknovsku, Studio Česko, ČRo Rádio Česko, 21. 9. 2011.

212 Cit. z rozhovoru s Martinem Loukou (Varnsdorf) in Krepindl, Martin: „Vrcholoví politici přes luxusní stoly nevidí na venkov“, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 5. 3. 2012.

213 Zápis z jednání SPRŠ dne 23. března 2012 v novém sále Restaurace Radnice ve Chřibské. *Sdružení pro rozvoj rozvoj Šluknovska* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://sprs.sluknovsko.cz/zapisy/zapis03-12.htm>, [cit. 23. dubna 2015].

214 Cit. Martin Louka (Varnsdorf), tamtéž.

náladu místních směřem do centra, ale také aby před občany obhajovali svou pozici vzhledem k vládním krokům. Dokladem toho je uspořádaná demonstrace ve Šluknově samotnými starosty v červenci 2012 „*proti nečinnosti vlády ČR při řešení sociálních a bezpečnostních problémů na Šluknovsku*“²¹⁵, na které adresují svá vystoupení právě občanům.

Eva Džumanová (Varnsdorf) hovoří:

„Obracejte se na nás se svými problémy a žádáte nás o efektivní řešení situace. Nám nezbyvá než popravdě říci, více už dělat nemůžeme, zákony nám to neumožňují. Nabyli jsme dojmu, že zákony jsou na straně těch, kteří jsou zdrojem problémů,“ (...) *“Pro někoho je ovšem rok krátkou dobou, pro nás ale dlouhou. Aby se věci pohnuly kupředu, je třeba aktivní činnosti vlády,“*²¹⁶

(zvýrazněno autorkou)

Pro starosty není tak podstatné, jestli politici o způsobu řešení jednají mezi sebou na půdě PSP ČR (tj. dohadují znění jednotlivých zákonů), význam pro ně má reálné, nejlépe okamžité, naplňování slibů ze září 2011.²¹⁷ Jestliže k řešení nedochází ihned, používají starostové Šluknovské události jako kartu, kterou vytahují pokaždé, když radnici spílají rozhořčení občané nebo když extremisté organizují v regionu protiromské pochody. Příkladem je Výzva starostům 2013, reagující na Duchcovské události²¹⁸ nebo dopis adresovaný premiérovi Bohuslavu Sobotkovi (ČSSD) dne 23. 4. 2014.

„Skutečně budeme potřebná účinná a radikálnější řešení odkládat do doby vzplanutí problému obdobného rázu, jako nám přinesla metanolová aféra anebo události podobné těm na konci léta 2011 u nás, či následně v dalších místech České republiky?!“ (...) Domníváme se, že problémy Šluknovska

215 Zoser, Josef – Kořínek, Milan: Demonstrace starostů Šluknovska, Tisková zpráva (Šluknovský výběžek; 9. 7. 2012). *Mikulasovice.cz* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.mikulasovice.cz/demonstrace-starostu-sluknovska.html?detail=2>, [cit. 23. dubna 2015].

216 Cit. in Szaban, Oldřich: Naštvaní starostové: Kde je slibovaná pomoc, Nečas a Kubice?, *parlamentnilisty.cz*, 19. 7. 2012.

217 Premiér Petr Nečas říká: „(...) Tyto problémy jsou dlouhodobé, dlouhodobé záležitosti. Všichni víme, že nejenom u nás, ale že i ve vyspělé západní Evropě podobné lokality, kde jsou jisté sociální nebo etnické problémy, tak že tyto problémy nejdou vyřešit během krátké doby. Vyžadují dlouhodobé řešení. Na místě působí Agentura pro sociální začleňování, což je pilotní projekt, kterým chceme právě se pokusit podobné problémy v podobných lokalitách řešit. Zajistili jsme veřejný pořádek, to znamená policejními posilami. A tyto samozřejmě vyžaduje dlouhodobé řešení, které musí být postaveno na takových třech základních pilířích. První pilíř je, že děti patří do školy, to znamená skutečně mít jasnou vazbu mezi sociálními dávkami a mezi opatřeními, které budou demotivovat k tomu neposílat děti do školy. Druhá, druhý pilíř je, lidé musí pochopit i v těchto lokalitách, například Romové, že mezi sociální dávkou a jistou pracovní činností pro společnost v podobě třeba veřejně prospěšných prací nebo veřejné služby je přímá vazba, že prostě bez práce ty dávky nejsou. A třetí oblast je samozřejmě, že musí platit stejná pravidla pro všechny bez ohledu na jejich etnický původ, že musí platit tak, že žádná privilegia, ale také žádná diskriminace.“ cit. in Neklidná situace ve Šluknovském výběžku, *Partie, Prima TV*, 4. 9. 2011.

218 Napadení páru skupinou Romů v Duchcově v květnu 2013, které se v podobě video nahrávky dostalo na internet a spustilo ve městě protiromské demonstrace. Výzva 2013 in Bártová, Jitka – Fábera, Milan – Džumanová, Eva – Louka, Martin: Výzva starostům 2013. *Smocr.cz* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/socialni-zaclenovani/vyzva-starostum-2013.aspx>, [cit. 23. dubna 2015].

jsou z podstatné části obecnější tady u nás však umocněny sociálně ekonomickým prostředím, složením obyvatelstva, dlouhodobou migrací, sestěhováváním nepřizpůsobivých osob (...) **Naléhavě potřebujeme velmi nutně, aby se výše popsané problémy začaly konečně urychleně řešit.**“²¹⁹

Píše osmnáct starostů Šluknovského regionu.

(zvýrazněno autorkou)

Události nejsou však připomínkou pouze přetrvávajícího „sociálního napětí“, ale i radikalizace občanů, kteří svoji naštvanost ventilují podporou extremistických skupin (příkladem je zisk ve volbách do zastupitelstva obcí v Duchcově 2014). V konečném důsledku je to tak „stabilita“ regionu a celé České republiky, která je ohrožena vládní lhostejností k žádostem starostů. Starostové svou kritiku (2011, 2012 a 2013) umocňují odkazem na dopady vládních reforem (Drábkova sociální reforma, vládní škrty v rozpočtu), po celou dobu také na zvyšující se nezaměstnanost v regionu především mezi samotnými občany („nepřizpůsobiví“ již nezaměstnaní jsou). K obnovení debat o situaci na Šluknovsku dochází s novou vládou Bohuslava Sobotky, a to právě v souvislosti s výše zmíněným dopisem z dubna 2014.²²⁰

Starostové však nejsou v řešení situace pasivní. Magickou formulí se stává „nulová tolerance“. Tento postup vůči „nepřizpůsobivým“ zavádí radnice v Litvínově po nepokojích z roku 2009²²¹ a ve zkratce spočívá v „důsledném“ postihu porušování zákonů a městských vyhlášek²²², které se vztahují např. na rušení nočního klidu nebo záboru veřejného prostranství. Postup je charakterizován jako kombinace represivních a preventivních opatření

219 Dopis Šluknovska premiérovi ČR Bohuslavu Sobotkovi. *Sdružení pro rozvoj Šluknovska* [on-line], 23. dubna. 2014. Dostupný z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_4752.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

220 Vyjádření Josefa Zosera (Jiřetín pod Jedlovou): „*Tak jak jste správně řekla, před 3 lety jsme upozornili v našem, takzvaném Šluknovském desateru na zhruba 10 vážných problémů, které potřebujeme legislativně řešit. A musím, a konstatovali jsme v průběhu těch 3 let, že vláda k řešení těchto problémů přistupuje liknavě a za ty 3 roky podle nás se podařilo vyřešit nebo podařily vyřešit 2 problémy, a to je novelizací nebo novelizace loterijního zákona a pak rychlé a efektivní řešení zaměstnanosti ve formě veřejné služby. To si myslíme, že nám velmi pomohlo, z části můžeme říci, že se vyřešil a zastavil se klesající počet počtu míst policistů ve Šluknovském výběžku.*“ in *Ministři jedou na Šluknovsko, Ozvěny dne – publicistika, Čro Radiožurnál*, 12. 5. 2014.

221 Radní zastupitelstva Ústeckého kraje zvolený za Litvínov Martin Klika k nulové toleranci: „*Vyhlásili jsme nulovou toleranci a systém cukru a biče. Důsledně jsme začali dbát na vymáhání práva a pořádku. Na dodržování vyhlášek. Na to, aby za přestupek následoval trest. Aby pokuty platili i lidé sociálně slabí. Důsledně jsme potírali zneužívání sociálního systému. Zavedli jsme tehdy výplatu sociálních dávek poukázkami – za dávku pouze potraviny a věci nezbytně nutné pro život. Posílili jsme městskou policii a dbali na spolupráci mezi ní a státní policií. Zapojili jsme sociální pracovníky. A potřebným jsme podali pomocnou ruku. Zavedli jsme prostupné bydlení, terénní sociální pracovníky jsme poslali do ulic Janova. S velkým nasazením to šlo. Dařilo se situaci změnit. Dnes nulová tolerance v Litvínově pokračuje. Vzhledem ke změnám především v sociálním systému, kdy většina pravomocí přešla z měst na Úřad práce ČR, ale už není nulová tolerance tak úderná jako dřív.*“ cit. in *Zrno, Matyáš: Ve své obci máme Romy. A jde to ...*, *Lidové noviny*, 13. 7. 2013.

222 Obecně závazná vyhláška č. 3/2011, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a estetického vzhledu města. *Město Varnsdorf* [on-line]. Dostupné z WWW: http://www.varnsdorf.cz/files/ozv_3_2011.pdf, [cit. 23. dubna 2015]; Obecně závazná vyhláška č. 2/2012, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a estetického vzhledu města. *Město Varnsdorf* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.varnsdorf.cz/files/ozv2-12schvalena.pdf>, [cit. 23. dubna 2015].

nutných „k zajištění veřejného pořádku“ a „poklidného soužití“ mezi obyvateli města.²²³

6.1.3. Zákony kraje pro všechny (slušné) občany

Představují-li starostové zástupce občanů Šluknovského regionu, tak vedení Ústeckého kraje v čele s hejtmankou Janou Vaňhovou [(po volbách v roce 2012 náměstkyní nového hejtmána Oldřicha Bubeníčka (KSČM)] hovoří jménem starostů a jejich občanů. Jana Vaňhová je v této pozici účastníkem diskurzu v roce 2011 a 2012, v dalších letech ji nahrazuje Oldřich Bubeníček. S novým hejtmánem se pozice kraje proměňuje, respektive ztrácí na své síle.²²⁴

Ústecký kraj vymezujeme v souvislosti s navrhovaným řešením „situace“ tehdejší hejtmankou Janou Vaňhovou. Jestliže starostové chtějí, aby vláda naplnila jejich požadavky, tak kraj rovnou využívá své zákonodárné iniciativy a předkládá vypracované zákony souhrnně označované jako „*Ústecký legislativní balíček*“²²⁵ (dále jen „Balíček“).

Spor je vnímán stejně jako u starostů mezi „*slušnou a produktivní většinou*“, která žije v „*neustálém strachu, nepořádku a hluku*“ a „*neproduktivní a nepřízřusobivou menšinou*“²²⁶. Ta se sdružuje v sociálně vyloučených lokalitách, které však neobývají pouze nepřízřusobiví, ale i sociálně vyloučení jednotlivci. Lokality sužuje „*vysoká nezaměstnanost, drogy, kriminalita, lichváři a podnikavci parazitující na již tak svízelné situaci sociálně slabých*“.²²⁷ Stejně jako starostové, vidí i hejtmanka spojení rostoucí kriminality s „*imigrací sociálně*

223 Jaroslav Sykáček v rozhovoru říká: „*Situaci nevidím nijak růžově a nejsem rozhodně sám, stačí se zeptat ostatních starostů na Šluknovsku. Budeme se samozřejmě snažit prosazovat nulovou toleranci, podílet se i na prevenci a snažit se naše lidi chránit.*“ Krepindl, Martin: „Bojím se toho, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží“, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 9. 3. 2012.

K nulové toleranci se vyjadřuje i Martin Louka: „*Pravidla budou mnohem přísnější, k přestupkům bude nulová tolerance. Kdo to nechce chápat, bude mít problém.*“ in Radnice přitvrdí, zakáže satelity i vysedávání na ulici, *Mladá fronta DNES*, 19. 9. 2011.

224 Na sledovaném vzorku vyjádření se ke Šluknovským událostem Bubeníček odkazuje zanedbatelně.

225 Podrobně k jednotlivým návrhům viz Hanáčková, Magdalena: Návrhy změn zákonů. Odpověď pro Janniho Vorlíčka, Ústecký deník, z 25. srpna 2011. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 2. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1662279&n=navrhy-zmen-zakonu&query=%C3%Basteck%C3%BD+legislativn%C3%AD+bal%C3%AD%C4%8Dek, [cit. 1. května 2015].

Dále také přednes Jany Vaňhové na 32. schůzi PSP ČR viz Stenografický zápis 46. schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [on-line], 25. 9. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/046schuz/s046187.htm>, [cit. 23. dubna 2015].

226 Vaňhová, Jana: Šluknovská bomba stále tiká, *cssd.cz* [on-line], 12. 1. 2012. Dostupné z WWW: www.cssd.cz/aktualne/blogy/sluknovska-bomba-stale-tika, [cit. 21. března 2015].

227 „Ústecký balíček“ legislativních změn čeká na schválení zákonodárci. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 13. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/ustecky-balicek-legislativnich-zmen-ceka-na-schvaleni-zakonodarci/d-1662822>, [cit. 21. března 2015].

nepřízpůsobivých občanů“²²⁸. Prioritou je „zajistit bezpečnost slušných občanů proti nepřízpůsobivé menšině“²²⁹, což ale není pro hejtmanku kompetencí kraje, natož obcí. V argumentech klade hejtmanka důraz na to, že Balíček neslouží k posílení pravomocí samospráv pouze obcí Šluknovska, ale obcí z celé ČR.

Ani kraji však nestačí pouhé posílení policejních jednotek, které slibuje premiér Petr Nečas a ministr vnitra Jan Kubice v září 2011. Po celý zbytek roku 2011 a 2012 Vaňhová setrvává v kampani za schválení Balíčku v Parlamentu ČR. Kampaň směřuje jak k občanům, tak na příslušné poslance a senátory.

Oproti Šluknovskému desateru, představuje Balíček konkrétní návrhy na legislativní změny zapracované do znění zákona. Nejenom, že kraj přichází s receptem, jak řešit „dlouhodobě přehlížené a neřešené problémy v sociálně vyloučených lokalitách“²³⁰, zároveň své návrhy představuje jako „jedinou naděj(i) a skutečné východisk(o) pro řešení sociálně napjaté situace“²³¹. Společným rysem argumentů hejtmanky je po celý rok 2012 zdůraznění „napjaté“ situace, „stupňujícího se sociálního napětí“, kterého mohou využít extremistické skupiny. Když Poslanecká sněmovna PČR odkládá několikrát po sobě projednávání Balíčku²³², obrací se hejtmanka k občanům se svým znepokojením a kritikou nezájmu vlády „řešit každodenní problémy a starosti slušných občanů“²³³. „Hrozbu“²³⁴ zhoršení situace připodobňuje „k tikající bombě“²³⁵, která bouchne, pokud vláda nezakročí nebo bude nadále

228 Cit. z článku Jany Vaňhové in Vaňhová, Jana: Ministři se chovají jako by Šluknovsko bylo na Jupiteru, *parlamentnilisty.cz*, 25. 2. 2012.

229 „Ústecký balíček“ legislativních změn čeká na schválení zákonodárci. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 13. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/ustecky-balicek-legislativnich-zmen-ceka-na-schvaleni-zakonodarci/d-1662822>, [cit. 21. března 2015].

230 Stenografický zápis 32. schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [on-line], 13. prosince 2011. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032156.htm#r10>, [cit. 1. května 2015].

231 Cit. In Vaňhová, Jana: Šluknovská bomba stále tiká, *cssd.cz* [on-line], 12. 1. 2012. Dostupné z WWW: www.cssd.cz/aktualne/blogy/sluknovska-bomba-stale-tika, [cit. 21. března 2015].

232 O každém návrhu novely zákonů obsaženém v balíčku se rozhodovalo samostatně, nejdále došel loterijní zákon, který prošel až do třetího čtení, kde byl však 3. 4. 2013 zamítnut. 13. 12. 2011 projednávání odročeno, 7. 2. 2012 projednávání odročeno, 25. 9. 2012 návrh zákona zamítnut.

233 Ústecký balíček opět odložen, poslance asi nezajímají problémy obyčejných lidí. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 13. 6. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/ustecky-balicek-opet-odlozen-poslance-asi-nezajimaji-problemy-obycejnych-lidi/d-1667763>, [cit. 1. května 2015].

234 Na otázku Aleše Pelikána, zdali se situace na Šluknovsku může v roce 2012 zhoršit, odpovídá Vaňhová: „Ta hrozba je skutečně reálná a jde o důsledek nezájmu všech pravicových i levicových vlád za posledních deset let se touto problematikou zabývat. Upřímně řečeno mě šokoval nezájem vládních poslanců, když jsem v polovině prosince představovala ve Sněmovně Ústecký balíček, který je v tuto chvíli jedinou možností, jak situaci nejenom na Šluknovsku řešit. Poslanci o něm budou hlasovat sice až v lednu, ale již nyní je patrné, že vláda si nepřeje jeho schválení, ačkoli by citelně pomohl slušným lidem. Naším občanům však mohu slíbit, že se Ústecký kraj bude i nadále aktivně zapojovat do legislativního procesu, který povede k rychlému řešení.“ in Pelikán, Aleš: Hrozba zhoršení situace na Šluknovsku je reálná, *Právo*, Severovýchodní Čechy, 2. 1. 2012.

235 Cit. In Vaňhová, Jana: Šluknovská bomba stále tiká, *www.cssd.cz*, 12. 1. 2012, dostupné online na www.cssd.cz/aktualne/blogy/sluknovska-bomba-stale-tika. [cit. 21. března 2015]

pokračovat ve svých reformách.

6.1.4. Za Kraj!

Řetězec prostředníků však nekončí. Na půdě PSP ČR a v médiích aktivně (2011, 2012, částečně 2013) zastupuje Ústecký kraj, starosty a občany poslanec Jaroslav Foldyna (ČSSD).²³⁶ Ten svou argumentací přesouvá důraz na „příčinu“ Šluknovských událostí, i když do nich zahrnuje i starosty a hejtmankou zdůrazňovanou „situaci“ (tedy konflikt s „nepřízpůsobivými“).

Foldyna popisuje v rozhovorech pro média problém Šluknovska jako sociální v protikladu k etnickému, který vychází z hospodářské (ne)stability regionu. Protikladem je z toho důvodu, že má sám o sobě dopad „na místní etnikum, Romy“²³⁷. Jinde hovoří o „sociální a hospodářské nestabilitě“²³⁸. Zároveň můžeme pozorovat částečnou argumentační snahu o odklon označování sociálně vyloučených za „nepřízpůsobivé“. I když tento výraz sám Foldyna užívá i na zasedání PSP ČR ač jej „zjemňuje“ přídavkem „takzvaní“²³⁹, spojuje zvýšenou kriminalitu s chudobou regionu, jejich obyvatel a nově příchozích, kteří jsou do měst sestěhováváni. Přesto se vůči tomuto označení skupiny obyvatel Šluknovska na půdě PSP ČR nijak nevymezuje. Za „napětím“²⁴⁰, které vzniká kombinací chudoby a zvýšené kriminality, potom stojí „přehlížení“²⁴¹ ze strany „pražské vlády“²⁴², která nikoliv pouze pod vedením Nečase, ale již Topolánka (2007-2009) nebyla schopná zastavit růst nezaměstnanosti a odchod schopných a kvalifikovaných lidí z regionu²⁴³. Obcím a městům scházejí finanční prostředky, které by mohly investovat do zaměstnávání (prostřednictvím veřejně prospěšných

236 Vyjádření Jaroslava Foldyny při prvním projednávání Baličku na 32. schůzi PSP ČR dne 13. 12. 2011: „(...) Ale domnívám se, že jsou to právě potřeby starostů měst a obcí z Ústeckého kraje, které jsou vyjádřeny v tomto návrhu. (...)“ In Stenografický zápis 32. schůze. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [on-line], 13. prosince 2011. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032156.htm#r10>, [cit. 1. května 2015]. Při projednávání Baličku se na stranu kraje a starostů staví další poslanci z ČSSD jako Jaromír Tejc (tehdejší předseda poslaneckého klubu ČSSD).

237 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Situace na Šluknovsku, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 12. 9. 2011.

238 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Sociální napětí na Severu, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 26. 1. 2012.

239 Stenografický zápis 46. schůze. Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky [on-line], 25. 9. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/046schuz/s046187.htm>, [cit. 23. dubna 2015].

240 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Situace na Šluknovsku, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 12. 9. 2011.

241 Tamtéž.

242 Tamtéž.

243 Tamtéž.

prací) „*osob s nízkou kvalifikací*“²⁴⁴, jinde označených jako „*pracovně nezařaditelní*“²⁴⁵, stejně jako obcím chybí nástroje pro snižování tohoto „napětí“ ve společnosti.

Řešením však není integrace (prosazovaná APSZ), která může naopak ve společnosti vyvolat „*pocit xenofobie a rasismu*“, neboť opomíjí ostatní „*chudé obyvatele*“ (např. matky samoživitelky)²⁴⁶, čímž Jaroslav Foldyna podporuje argumenty starostů o pozitivní diskriminaci. Úkolem vlády je prosadit krajský Balíček, a posílit tak pravomoce měst a obcí. Stejně podpory se návrhům dostává od předsedy ČSSD Bohuslava Sobotky, který jako Jaroslav Foldyna argumentuje zvyšujícím se „*napětím*“²⁴⁷ z důvodu chudoby regionu a dlouhodobé nezaměstnanosti.²⁴⁸ Sobotka hovoří o „*vážn(ém) konfliktu*“²⁴⁹, jehož nezvládnutí ze strany vlády využívají extremistické skupiny. Společně tak v konečném důsledku kritizují vládní politiku a staví se do role „jediných“ posluchačů starostů severských měst a obcí.

Stejný jazyk jako starostové a hejtmanka však Jaroslav Foldyna používá směrem k obyvatelům Šluknovska. Na veřejných shromážděních zdůrazňuje „*neslušné vychování nově příchozích*“²⁵⁰ nebo emotivněji odkazuje na příchozí jako na něco odhozeného a nežádoucího, když říká, že se města Šluknovska stávají „*odpadákem republiky*“²⁵¹. Bezprostředně po útocích v Rumburku navíc sepisuje dne 23. 8. 2011 spolu s Jaroslavem Sykáčkem (Rumburk) dopis adresovaný ministru vnitra Janu Kubíčkovi publikovaný v regionálních novinách města Děčín, ve kterém explicitně spojuje problémy měst s „nepřízpůsobivými Romy“, kteří ohrožují „*slušné a pracující občany*“. „*Násilí, které na Šluknovsku eskaluje je výsledkem dlouhodobého přehlížení problematiky romské komunity a komunity nepřízpůsobivých obyvatel ze strany státu*“²⁵², autoři dopisu ukazují na viníka situace, kterým nejsou „nepřízpůsobiví“ sami o sobě, je jím také stát, který občanům Šluknovska není schopen zajistit bezpečí. I zde autoři dopisu kritizují APSZ, jejichž nástroje pro řešení podle nich nestačí. Jaroslav Foldyna s Jaroslavem Sykáčkem situaci na Šluknovsku připodobňují

244 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Sociální napětí na Severu, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 26. 1. 2012

245 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Kudrnovská, Marie: Stát hazarduje se životy statisíců lidí, *Haló noviny*, 12. 3. 2013.

246 Cit. Jaroslava Foldyny z rozhovoru in Sociální napětí na Severu, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 26. 1. 2012.

247 Cit. Bohuslava Sobotky, in Neklidná situace ve Šluknovském výběžku, *Partie, Prima TV*, 4. 9. 2011; stejně se cit. in Otcovský, Karel: Sobotka na Šluknovsku: Změňme zákony, *Zpravodajství, Právo*, 17. 9. 2011.

248 Tamtéž.

249 Cit. Bohuslava Sobotky in Neklidná situace ve Šluknovském výběžku, *Partie, Prima TV*, 4. 9. 2011.

250 Cit. z vyjádření Jaroslava Foldyny na demonstraci v Rumburku in Dav v Rumburku dal najevo nespokojenost s chováním nepřízpůsobivých, *Krimi zprávy, Prima TV*, 27. 8. 2011.

251 Tamtéž.

252 Dopis in Pech, Karel: Řešte problémy na Šluknovsku, vyzývají politici, *decinsky.denik.cz* [on-line], 23. 8. 2011. Dostupné z WWW: http://decinsky.denik.cz/zpravy_region/reste-problemy-na-sluknovsku-vyzyvaji-politici-.html, [cit. 1. dubna 2015].

dokonce k válce, ve které není čas a prostor na integraci: „Dnes již na Šluknovsku nežijeme v době míru, v němž bychom si mohli dovolit přemýšlet o tom, jak začlenit sociálně slabé a nepřizpůsobivé do většinové společnosti. Dnes se Šluknovsko potýká s vlnou násilí.“²⁵³

6.1.5. Shrnutí

Aplikujeme-li teorii sekuritizace na vyjádření starostů a hejtmanky Vaňhové, můžeme identifikovat referenční objekt a současně označit aktéry sekuritizace.

Pokud budeme nahlížet na uchopení Šluknovských událostí optikou společenského sektoru, představuje referenční objekt *nás všechny Čechy* s identitou založenou na slušnosti, pracovitosti a poklidném životě bez násilí a sousedských sporů. Obraz poklidného života beze strachu však narušují *ti druzí, nepřizpůsobiví* (Romové) ze sociálně vyloučených lokalit, kteří přicházejí z různých koutů republiky. Jejich jediným cílem je krást a užívat si hlučného života z „našich peněz“, aniž by museli za celý život pracovat. Hrozbou však nejsou sami o sobě. To právě nebezpečí představuje chování státu a pravicová vláda pod vedením Petra Nečase, která svou ignorancí řešit problémy (kriminalitu, migraci, nezaměstnanost) umocněné chováním *nepřizpůsobivých* přispívá k eskalaci *napětí*, a to nejenom ve Šluknovském regionu, ale v celé ČR. V důsledku nedostatečného řešení ze strany státu tak dochází k ohrožení dalšího referenčního objektu, *politického řádu České republiky*. Šluknovské události jsou připomínkou a zároveň výhrůžkou do budoucna. Jak málo stačí, aby se zoufalí občané přidali na stranu extremistických skupin, kteří nabízejí jednoduchá a rázná řešení. Odkazem k oběma referenčním objektům společně starostové i hejtmanka kraje Jana Vaňhová varují před vážností situace a sami současně navrhuji mimořádná opatření, která jim umožní se s ní efektivně a hlavně urychleně vypořádat.

Společenský sektor se s politickým dále propojuje, když se na stranu starostů a hejtmanky přidávají opoziční sociální demokraté, kteří zastupují stát z jiného úhlu než vláda. V důsledku hospodářské a sociální *nestability* způsobené neřešením dlouhodobé nezaměstnanosti a zaváděním reforem vlády Petra Nečase vzrůstá i u opozičních poslanců obava z podpory extrémistů. Kritizují tak tímto v konečném důsledku pravicovou politiku vlády, protože z chudých lidí dělá ještě chudší, a sama o sobě navíc ohrožuje stát.

V průběhu analýzy jsme narazili na otázku, k jakému publiku vlastně aktéři sekuritizace hovoří. Autoři KŠ stanovují jako publikum veřejnost, na druhé straně mu však

253 Tamtéž.

určují funkci, kterou je legitimizace užití aktérem sekuritizace navrhovaných opatření. Na základě analyzovaných výroků se shodneme na tom, že aktéři splňují podmínky k vytvoření politicko-bezpečnostního diskurzu (bezpečnostní sám o sobě by byl pouze tehdy, pokud by se ukázalo, že je sekuritizace úspěšná), ve kterém se snaží o přesunutí problému (konfliktu my vs. oni, konfliktu vycházejícím z hospodářské a sociální nestability) do oblasti politiky paniky.²⁵⁴ Můžeme tak o diskurzu hovořit jako o sekuritizačním kroku těchto aktérů. Navrhovaná mimořádná opatření však aktéři nechtějí aplikovat mimo standardní politický proces, naopak je do tohoto procesu chtějí dostat (ať už naplněním požadavků ze strany starostů nebo návrhy konkrétních zákonů ze strany hejtmanky Vaňhové). Dostáváme se tak k samotné motivaci aktérů. Při vědomí škály depolitizace-politizace-sekuritizace může být samotné ovládnutí diskurzu jakožto sekuritizačního kroku dostatečné vzhledem k tomu, že se aktéři zasazují o prosazení změn ve sféře politické. Pokud přistoupíme na tuto kombinaci politizace a sekuritizace, můžeme jako publikum určit Parlament ČR, resp. PSP ČR. Na druhé straně, pokud se podíváme na pozici aktérů sekuritizace (zejména starostů) jako prostředníka stojícího mezi vládou a občany měst, nabízí k interpretaci jejich motivace obrana vlastních pozic. Nemají totiž dostatečné nástroje, aby mohli „problémy“ řešit. Jako publikum by se tak mohli jevit právě občané. Starostové však po nich nepožadují žádné schválení mimořádných opatření. Jakoby se najednou sami stali referenčním objektem a zároveň svým vlastním mluvčím.

Jako funkcionální aktér, který působí na dynamiku sekuritizace, se nám zejména v roce 2011 a 2012 ukázala Policie ČR. Navýšení počtu policejních jednotek představuje první požadavek starostů na zklidnění situace ve Šluknovském regionu a zároveň obava z jejich odchodu může z jejich pohledu přispět k rostoucímu napětí.

Tím, že jsme určili na základě analyzovaných vyjádření aktéry sekuritizace, můžeme navíc přesněji zaznamenat její průběh, respektive ji časově vymezit. I když jsme si výzkum časově ohraničili až do 31. 12. 2014, ke Šluknovským událostem se starostové, kraj i ČSSD intenzivně vyjadřovali v roce 2011, 2012 a částečně v roce 2013²⁵⁵. K obnovení diskuze o řešení „situace“ Šluknovského regionu tak, jak je nastolili starostové a tehdejší hejtmanka,

254 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 47.

255 Jedním z důvodů utlumení diskuzí o situaci ve Šluknovském regionu se jeví změna vedení Ústeckého kraje po volbách v roce 2012, dále vládní krize v roce 2013 a nástup úřednické vlády Jiřího Rusnoka. Nutno poznamenat, že návrhy zákonů navržené krajem v Balíčku nebyly takto schváleny. Poslední zákon se projednával na půdě PSP ČR v roce 2013 (loterijní zákon). K obnovení diskuzí o těchto návrzích dochází až v roce 2014 např. u zavedení centrálních registru přestupků. Zákon prošel prvním čtením 21. ledna 2015 viz Sněmovní tisk 368, Novela zákona o přestupcích, [psp.cz](http://www.psp.cz) [on-line], 10. 5. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=368>, [cit. 1. dubna 2015].

došlo znovu v květnu 2014²⁵⁶.

6.2. *Chudoba a populismus*

K označení konfliktu ohrožujícího *politický řád* přistupují také další účastníci diskurzu, které jsme však záměrně nezařadili mezi účastníky definované v předchozí části této práce. Je tomu tak z důvodu, že nepřistupují na konflikt mezi *místními občany* a *nepřizpůsobivými* tak, jak jej vymezili starostové spolu s hejtmankou Ústeckého kraje Janou Vaňhovou, naopak se vůči němu (byť nepřímě) vymezují.

Dominantním účastníkem je v tomto případě APSZ zastoupená Martinem Šimáčkem, kterého doplňuje v období od 2011-2013 vládní zmocněnkyně pro lidská práva Monika Šimůnková. Pozice Martina Šimáčka a Moniky Šimůnkové zároveň představuje alternativní pohled na úlohu vládní úrovně v naší analýze. Alternativní je z toho důvodu, že představuje zástupce konkrétního nástroje pro řešení problematiky sociálního vyloučení.

Nejintenzivněji se účastníci projevují v první polovině analyzovaného období, tedy v roce 2011 a 2012, a to vzhledem bezprostřednosti Šluknovských událostí. Nespokojenost obyvatel regionu je pro oba spojená se sociálně vyloučenými lokalitami. Tyto lokality, natož samotní obyvatelé (starosty označovaní jako „nepřizpůsobiví“), však nejsou podstatou „problému“ regionu.

Společným problémem je chudoba, vycházející z dlouhodobé nezaměstnanosti na jedné straně, na straně druhé s nízkým finančním ohodnocením zaměstnanců. Martin Šimáček tento problém nazývá „*konkurenc(i) o zdroje*“²⁵⁷. Stejně jako předchozí účastníci i tito užívají napětí jako označení atmosféry mezi obyvateli Šluknovského regionu. Sociální napětí, vyvěrající v případě Šluknovska v demonstrace (protiromské) roku 2011 (a tedy proměňující se v napětí etnické), vzniká právě mezi těmi dlouhodobě sociálně vyloučenými (nejenom Romy, i když jich je podle Šimáčka většina) a většinovou populací, která má stejně „*hluboko do kapsy*“²⁵⁸. Toto napětí však vzniká jako důsledek dlouhodobě neřešených jevů spojených s příslušnými lokalitami (chudoba, zadluženost, kriminalita, lichva).²⁵⁹

Sociálně vyloučení, kteří tyto lokality obývají, však sami hrozbu nepředstavují ani

256 Starostové zasílají dopis premiéru Bohuslavu Sobotkovi, ve kterém opět hrozí nepokoji a odkazují na zvyšující se napětí v regionu.

257 Cit. Martin Šimáček in Řešení problémů ve Šluknovském výběžku, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 27. 9. 2011.

258 Tamtéž.

259 Cit. Moniky Šimůnkové in Pelikán, Aleš: Ve Šluknově dají příležitost nezaměstnaným, *Právo*, Severozápadní Čechy, 12. 4. 2012.

nestojí za původem napětí. Naopak se APSZ (ze své podstaty) staví na jejich obranu.²⁶⁰ Šluknovské události však reprezentují obavu z podobného vývoje v dalších částech republiky, které jsou touto sociální situací charakteristické²⁶¹, a nedochází zde, stejně jako na Šluknovsku, k řešení jevů spojených se sociálně vyloučenými lokalitami.

Martin Šimáček uvádí:

*„(...) já musím říci, že se do značné míry, že se do značné míry obávám toho, aby situace, která je třeba sociálně neuspokojivá v některých okrajových částech České republiky, aby se **nezvrtla do podobných nepokojů**. A ta vysoká nezaměstnanost, řekněme vysoká konkurence o zdroje, je **problém**, který prostě trápí celou řadu území v České republice. A pokud v nějakém regionu je, **řekněme hlouběji do kapsy** a zároveň tam jsou místa, v kterých jsou koncentrováni dlouhodobě sociálně vyloučení lidé, často Romové, pak může celý ten problém vzniknout jako napětí mezi tou vyloučenou populací a většinou, protože ten problém té konkurence o zdroje je velký.“*

(zvýrazněno autorkou)

V průběhu analyzovaného období se proměňuje vztah APSZ a samotných obcí, a to především v souvislosti s navrhovaným řešením. Pro Martina Šimáčka jsou to totiž právě obce, které mají možnost napětí snižovat a nepotřebují k tomu změny v zákonech²⁶² (odkazuje se tím k Šluknovskému Desateru). V počátku všeho sice stojí podpora zaměstnanosti (jedná se tak o spolupráci státu), jsou to ale i podpůrné integrační projekty (např. volnočasová centra pro děti a mládež, terénní práce v místě sociálně vyloučených lokalit), které mohou obce za pomoci APSZ zrealizovat, a tak zmírnit konflikty mezi jejich obyvateli. V roce 2011 se Martin Šimáček se starosty schází, připravuje budoucí spolupráci a zároveň se svými

260 V roce 2011 se zastává Romů a upozorňuje na nebezpečí spojování pachatelů trestných činů s jejich etnickou příslušností. Např. vyjádření Moniky Šimůnkové in Situace na Šluknovsku, Rozhovor na aktuální téma, ČRo Rádio Česko, 16. 9. 2011 - „Já jsem samozřejmě konfrontována s tím, že Romové, bydlící v těchto oblastech, se velmi bojí. Myslím samozřejmě **všechny Romy** a znovu bych všechny ráda upozornila na to a důsledně vyzvala k tomu, **že nelze uplatňovat kolektivní vinu Romů**. Prostě je tady ta skupina těch sociálně slabších, kteří jsou ano odpovědní za páčání té trestné činnosti, ale nelze to vztáhnout na všechny. Takže prosím všechny obyvatele těch oblastí, aby se nad tímto zamysleli“.

Stejně hovoří Martin Šimáček v rozhovoru pro Český rozhlas in Vyhrocené problémy na severu Čech, Studio Česko, ČRo Rádio Česko, 22. 9. 2011; stejně tak v rozhovoru in Práce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo Radiožurnál, 1. 2. 2012: „(...) My si prostě nemůžeme myslet, že ta situace sociálně vyloučených lidí umožňuje, aby se **sami o sebe postarali a tu situaci zvládli samostatně. Kdyby to uměli, tak by v té situaci nebyli.**“

V roce 2012 Monika Šimůnková i Martin Šimáček navíc zdůrazňují, že APSZ navrhovaná opatření nezvýhodňují Romy na úkor ostatních, neboť jsou zaměřena na všechny sociálně vyloučené. Reagují tím na kritiku ze strany starostů pozitivní diskriminace a vyvolávání rasistických nálad ze strany většiny – viz vyjádření Džumanové v předchozí části. Příkladem vyjádření je cit. Moniky Šimůnkové v rozhovoru in Krepindl, Martin: Romy vzdělání nezajímá, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 8. 3. 2012.

261 Cit. in Řešení problémů ve Šluknovském regionu, Dvacet minut Radiožurnálu, ČRo 1 – Radiožurnál, 27. 9. 2011.

262 Vyplyvá z vyjádření in Co radí vláda, Události, ČT 1, 8. 10. 2011.

argumenty snaží napětí deeskalovat. V roce 2012 však dochází k obratu (viz dříve zmíněná kritika přijaté Strategie pro sociální začleňování ze strany starostů), neboť pro některé obce (Šluknov, Varnsdorf, Jiřetín pod Jedlovou) jsou navrhovaná opatření dle jejich vyjádření nedostatečná.

Martin Šimáček i Monika Šimůnková pracují shodně se dvěma typy řešení – „*represivní(m)*“ (nasazení policie, podpora MV k zabezpečení obyvatelstva, řešení zdůrazňované po útocích 2011²⁶³) a „*preventivní(m)*“ (dlouhodobé projekty ve spolupráci s Agenturou)²⁶⁴. Jestliže v roce 2011 podporují jejich kombinaci v Šluknovském regionu a postupné snižování represe, v roce 2012 a 2013 jsou to preventivní opatření, která mohou napětí zklidnit.²⁶⁵ V případě, že obce s APSZ nespolupracují, resp. tuto spolupráci odmítají, mohou tak samy stát za eskalací napětí.

Rétoriku starostů (užívanou např. na uspořádané demonstraci v červenci 2012) označují za „populistickou“. Preventivní řešení se totiž projeví až v dlouhodobém horizontu, což je pro starosty, kteří se potřebují prokázat jasnými výsledky nejlépe okamžitě (obzvláště před volbami, kterými byly např. volby do zastupitelstva krajů 2012), nevyhovující.

Obce jsou tak z pohledu APSZ dvojího typu. Takové, které spolupracují (v roce 2014 hovoří Martin Šimáček o Rumburku), na druhé straně obce, které poradenské činnosti APSZ nevyužily (příkladem je Varnsdorf²⁶⁶).

Nejsou to tedy pouze extremisté²⁶⁷ (DSSS), kteří napětí (vyvěrající v protiromskou

263 Např. Vyjádření Moniky Šimůnkové in Kvůli situaci na Šluknovsku vznikne speciální policejní jednotka, Stalo se dnes, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 30. 8. 2011 nebo in Ve Varnsdorfu se znovu demonstrovalo, *Ozvěny dne, ČRo 1 – Radiožurnál*, 12. 9. 2011.

264 Vyjádření Moniky Šimůnkové: „*Mluví se tedy o dvou přístupech. My jsme s panem ředitelem o tom i mluvili, jsou tedy dva přístupy. Jeden právě ten represivní a druhý takový ten dlouhodobější preventivní. (...) A jediné, dle mého názoru, jediné kombinace obou dvou a možná postupná, postupné ubírání té represe a právě posilování, teď myslím co se týče času, posilování té dlouhodobější preventivní práce, je jediné možné řešení. Víte, ono to i dokládá, dokládá postup vlastně vlády v těch posledních měsících nebo týdnech na Šluknovsku. Ono v tom prvním sledu bylo nutno v podstatě posílit tu represivní složku. To znamená v okamžiku, kdy tam vypukly ty nepokoje, tak se posílila policejní složka a poslaly se tam navíc tedy policejní složky, navýšil se počet policistů a ukázalo se, že to bylo to jediné možné, jednoduché rychlé řešení, kterých samozřejmě není nazbyt a neexistují. Ale poté se ukázalo, že to není ta možnost, jak řešit tu situaci, že se musí postupovat dále, dlouhodobě, preventivně. A v tom okamžiku přišla, bylo to velmi dobře, na vládu strategie boje proti sociálnímu vyloučení.“ in O víkendu se už tradičně demonstrovalo ve Šluknově, *Studio Česko, ČRo Rádio Česko*, 17. 10. 2011.*

265 Vyplyvá z rozhovoru s Monikou Šimůnkovou in Pelikán, Aleš: Kritikou ze Šluknovska jsem nemile překvapená, *Právo*, 28. 1. 2012.

266 Jestliže 21. 9. 2011 Martin Šimáček hovoří o tom, jak společná jednání s Varnsdorfem a Rumburkem mohou přispět ke zklidnění situace (in Situace na Šluknovsku, *Studio Česko, ČRo Rádio Česko*, 21. 9. 2011), tak v roce 2014 říká: „*Ta situace je v každém tom městě úplně jiná, a zároveň nejzajímavější je sledovat kontrast mezi Varnsdorfem a Rumburkem. Vlastně ten Varnsdorf neudělal žádný krok od toho roku 2011. Tam se nezměnilo nic k lepšímu, vlastně to jde k horšímu a ten Rumburk se vydal na opačnou stranu. Rumburk dneska má mnoho sociálních služeb a to pro všechny lidi, nejen pro nějakou minoritu, protidluhové poradenství, vytvořil perfektní koncepci pro bydlení v tom městě.*“, zvláště autorkou. Cit. z rozhovoru in O štěnicích a ghettu, *Reportéři ČT, ČT 1*, 15. 9. 2014.

267 Obava z DSSS ve vyjádření Moniky Šimůnkové in Ve Varnsdorfu se znovu demonstrovalo, *Ozvěny dne*,

náladu) v regionu zneužívají nebo přímo vyvolávají, ale i místní politici.

Monika Šimůnková i Martin Šimáček se společně navíc také vyjadřují k roli médií. Oproti starostům, kterým podle vyjádření média napomohla k zviditelnění problémů Šluknovského regionu, představují pro tyto účastníky jednoho z možných hybatelů událostí. Jejich (dez)interpretace událostí totiž napomáhá k prohlubování stereotypizace romského etnika („nepřizpůsobiví“, kteří kradou).²⁶⁸

Martin Šimáček uvádí:

*„A zdaleka bychom v tomto smyslu neměli přehlížet, že jiskra nevzniká sama o sobě. Někdo je tím, kdo tuto jiskru, událost, jako první musí protiromsky interpretovat. A buď jsou to média, která konkrétní událost komentují přibarveně, přikrášleně, dramaticky nebo nepřesně, nebo to jsou **politici, místní autority**. Pokud místní politik označí Romy za nepřizpůsobivé, za někoho, kdo žije na úkor většiny, může také spustit nepokoje. A důležitý je také kontext: to, že konkrétní radnice dlouhodobě ignoruje řešení sociálních problémů ve městě a lidé jsou pak přirozeně nespokojeni a slyší na tu interpretaci samozřejmě citlivěji.“*²⁶⁹

(zvýrazněno autorkou)

Pozici APSZ v roce 2011 doplňují na sledovaném vzorku argumentačně dva členové Rady vlády ČR pro záležitosti romské menšiny²⁷⁰, Cyril Koky a David Beňák. Společně se odkazují na příčinu Šluknovských událostí, kterou není kriminalita Romů (i když k nepokojům přispívá), ale ekonomická situace regionu. Dlouhodobá nezaměstnanost spolu s dezinterpretací médií (která způsobuje paušalizaci Romů jako pachatelů kriminality) vztahy mezi většinou a romskou menšinou ještě více přiosťují.²⁷¹ Beňák popisuje napětí jako „tikající sociální bomb(u)“, k jehož podněcování naopak přispívají „populistická vyjádření“²⁷². Řešením nejsou pouze preventivní opatření navrhovaná APSZ, Cyril Koky dodává, že zapojit by se měli vedle místních politiků i představitelé romské komunity²⁷³. Stejně jako David Beňák používá k podtrhnutí napjatosti situace ve Šluknovském regionu

ČRo 1 – Radiožurnál, 12. 9. 2011. Stejně hovoří i Martin Šimáček in Protiromské a protipolicejní pochody a shromáždění, Dvacítka radiožurnálu, ČRo Radiožurnál, 26. 8. 2013.

268 Vyplyvá z rozhovoru in Stav lidských práv v Česku, Stalo se dnes, ČRo 1 – Radiožurnál, 29. 6. 2012.

269 Cit. z rozhovoru pro Českou pozici in Houda, Přemysl: Na sídlišti Máj důvod k protiromským demonstracím neexistuje, *ceskapozice.cz*, 12. 7. 2013.

270 Vznik 2010 jako nástupce Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity.

271 Cit. Davida Beňáka z rozhovoru in Veselý, Jan: Je tu sociální bomba. Může její roznětku típnout romská elita?, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 1. 9. 2011.

272 Tamtéž.

273 Cit. Cyrila Koky z rozhovoru s Danielou Drtinovou in Vyostřená situace na severu Čech, *Události, komentáře, ČT 24*, 26. 8. 2011.

přirovnání „bomby“, která „vybouchne“ v případě, že se situace dlouhodobě neřeší.²⁷⁴

6.2.1. Shrnutí

Účastníci diskurzu, které jsme identifikovali na zkoumaném vzorku vyjádření, nazírají na Šluknovské události jinou perspektivou. S aktéry sekuritizace identifikovanými v předchozí části se shodnou na *napětí*, které převládá mezi obyvateli regionu. Odlišují se však v jeho původu i charakteristice. Toto napětí převládající mezi obyvateli regionu (většinou a sociálně vyloučenými, ve společnosti spojovanými s Romy), vzniká z důvodu zhoršené hospodářské situace regionu a v neřešení jevů spojených se sociálně vyloučenými lokalitami. V základu všeho však stojí samotné obce reprezentované místními politiky. Ti totiž mohou svým přičiněním spolu s podporou APSZ napětí buď snižovat, nebo naopak zvyšovat. *Populismus* představuje pro APSZ právě zneužívání napětí, které sami místní politici nakonec interpretují protiromsky, čímž proměňují jeho původ (z konfliktu sociálního vytvářejí etnický). V důsledku se tak vytváří prostor pro extremistické skupiny či strany (DSSS), které toho využívají a vyvolávají samy další eskalaci napětí. Za vším stojí samotné radnice obcí, které drží v ruce klíč ke změně k lepšímu, a to pomocí aktivních a preventivních opatření podporujících integraci sociálně vyloučených.

Interpretujeme-li výše popsané v souladu s teorií sekuritizace, docházíme k závěru, že právě *společenská a politická stabilita regionu* představuje referenční objekt, ke kterému se aktéři sekuritizace, APSZ zastoupená Martinem Šimáčkem spolu s Monikou Šimůnkovou, odvolávají. Tato *stabilita* však není v konečném důsledku ohrožena konfliktem odehrávajícím se mezi obyvateli regionu, neboť ten je řešitelný. *Stabilita* je ohrožena *populismem* místních politiků (odmítajících přijetí preventivních opatření navrhovaných APSZ) umocněným radikalizací samotných obyvatel, kteří se mohou v důsledku prohlubování konfliktu přidávat na stranu extremistů. Aktérem sekuritizace se tak Martin Šimáček i Monika Šimůnková stávají tehdy, když obce nechtějí přistoupit na jimi navrhovaná opatření.

Stejně jako v předchozí části kapitoly i zde narážíme na otázku, kdo je publikum. Klíč nacházíme opět v samotném politicko-bezpečnostním diskurzu. Tito aktéři dodržují v souladu s KŠ gramatiku bezpečnosti, neboť označují něco za ohrožené a navrhují přijetí (mimořádných) opatření k vypořádání se s hrozbou. Zde však opatření nejsou mimořádná ve smyslu toho, že by stála nad standardním politickým procesem. Mimořádná jsou tím, že je

274 Tamtéž.

potřeba je urychleně zavést. Pokud bychom za hrozbu označili konflikt mezi obyvateli regionu, tak k jeho odvrácení dojde právě zavedením APSZ navrhovaných opatření. V tomto případě však jazyk APSZ slouží spíše k deeskalaci *napětí* a v sekuritizační se proměňuje v závislosti na reakci samotných obcí. Hrozbu tak v konečném důsledku představuje *populismus* místních politiků, kteří konflikt takto nechtějí řešit a navíc se staví kriticky k samotné APSZ. Akteři sekuritizace tak využívají sekuritizačního kroku, tj. ovládnutí politicko-bezpečnostního diskurzu, k obhájení vlastní existence (správnost řešení dokládají dobrými příklady spolupráce) a k varování před budoucím vývojem.

Závěr

Diplomová práce vychází z analytického rámce Kodaňské školy pro studium bezpečnosti. V základu konceptu stojí konstruktivistické pojetí. Na bezpečnost nahlíží jako na sociální konstrukt, který se utváří prostřednictvím sekuritizace. Téma, které aktér sekuritizace prezentuje jako existenční hrozbu pro daný referenční objekt a zároveň navrhuje mimořádná opatření k jejímu odvrácení, je aktem sekuritizace přerámováno ze sféry nepolitické, či politické do bezpečnostní. Sekuritizace tak představuje radikálnější verzi politizace a podle Ralfa Emmerse ji charakterizují dvě stádia: první představuje označení hrozby a navržení mimořádných opatření aktérem sekuritizace; druhé zahrnuje legitimizaci navrhovaných mimořádných opatření ze strany publika, což reprezentuje podle Kodaňské školy úspěšnost sekuritizace. Specifický politicko-bezpečnostní diskurz²⁷⁵ představuje sekuritizační krok. V této práci jsme se z hlediska zmíněné teorie zaměřili právě na stranu aktéra a jeho sekuritizaci prostřednictvím analýzy tohoto diskurzu.

Výzkumný terén představují Šluknovské události - násilné střety v Novém Boru a Rumburku ze srpna 2011 a následné demonstrace a protesty odehrávající se ve městech Šluknovského regionu trvající až do roku 2012. Studie Aleny Kluknavské a Lenky Zagibové²⁷⁶ a Ondřeje Slačálka²⁷⁷, ve kterých autoři také pracují s kontextem Šluknovských událostí, nabídly výchozí bod pro náš výzkum. Umožnily nám identifikovat takové účastníky diskurzu, kteří se ve svých vyjádřeních odkazovali právě na Šluknovské události.

Na základě těchto studií jsme zároveň předpokládali, že zvolení účastníci použili sekuritizační jazyk (spočívající v označení hrozby, navržení přijetí mimořádných opatření a v požadavku o legitimizaci těchto opatření). Studie ukázaly na konflikt mezi obyvateli regionu prezentovaný v pojmech *my*, *většina* versus *nepřizpůsobiví ze sociálně vyloučených lokalit*. Uvažovali jsme tak možný původ hrozby vycházející z důsledků sociální nerovnosti, respektive sociálního vyloučení, i když se účastníci mohli lišit v jejím označení.

V souladu s výzkumným záměrem tak obsahem teoretické části diplomové práce byla také konceptualizace sociální nerovnosti a sociálního vyloučení vybranými českými autory. Samotný koncept však není předmětem této práce. Důvodem, proč jsme jej využili, byla potřeba uchopit artikulované „problémy“ Šluknovska. Vzhledem k tomu, že se jedná o region,

275 Definovaný z pohledu artikulace hrozby, charakteristický prioritou určitého druhu jednání, argumentací o zničení referenčního objektu v případě nečinnosti, utvářející se interakcí jeho účastníků.

276 Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprizpůsobiví Rómovia a slušná väčšina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323.

277 Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. 2014.

který zpráva GAC (2006, 2009) charakterizuje nízkými příjmy, vysokou mírou nezaměstnanosti, nízkým stupněm dosaženého vzdělání mezi jeho obyvateli a zároveň přítomností několika sociálně vyloučených lokalit, umožnil koncept sociálního vyloučení jakožto projev sociální nerovnosti zasadit analyzovaná vyjádření do společenského sektoru.

Připomeňme si nyní výzkumnou otázku a související podotázky:

Sekuritizovali identifikovaní účastníci politicko-bezpečnostního diskurzu s odkazem ke Šluknovským událostem?

Pokud ano, tak kdo, jak a co sekuritizoval (podnikl krok) s odkazem ke Šluknovským událostem?

Jaké vztahy mezi účastníky se okolo argumentované hrozby utvořily?

Můžeme nalézt spojení argumentované hrozby s důsledky vycházejícími ze sociální nerovnosti?

Vzhledem ke kvalitativní výzkumné strategii jsme neověřovali žádné hypotézy. Vycházeli jsme však z určitých předpokladů. A sice, že se účastníci utvořeného politicko-bezpečnostního diskurzu odkazovali ke Šluknovským událostem za použití sekuritizačního jazyka, tj. označili určitý referenční objekt za ohrožený, navrhovali mimořádná opatření a požadovali legitimizaci jejich přijetí. Přestože se na první pohled jednotně odkazovali na konflikty vyplývající z důsledků sociální nerovnosti (respektive sociálního vyloučení), ve skutečnosti se (přinejmenším do určité míry) lišili v artikulaci hrozeb a v určení referenčního objektu, v navrhovaných opatřeních a nakonec i v publiku, po kterém požadovali jejich legitimizaci. Právě porovnání závěrů naší analýzy s těmito předpoklady nám umožnilo zodpovědět položené otázky.

V práci jsme označili za aktéry sekuritizace takové účastníky diskurzu, kteří prohlašují daný referenční objekt za ohrožený a snaží se publikum přesvědčit o bezpečnostním charakteru určitého tématu, se kterým se chtějí vypořádat za použití mimořádných opatření.²⁷⁸ Závěry analýzy nám ukázaly, že jazyk vybraných účastníků můžeme interpretovat jako sekuritizační (za předpokladu dodržení gramatiky bezpečnosti).

Témata, která si pro svou sekuritizaci zvolili, vycházela ze dvou konfliktních rovin.

(1) Rovina charakteristická konfliktem mezi *námi, produktivní a slušnou většinou* a *těmi druhými, nepřizpůsobivými*.

(2) Rovina odkazující na konflikt ohrožující *stabilitu* nejenom Šluknovského regionu, ale celé

278 Buzan, Barry - Wæver, Ole - de Wilde, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. 2005, s. 55.

České republiky, a to *nepokoji a rostoucím napětím*.

V souvislosti s tím jsme tak identifikovali následující aktéry sekuritizace (rozčleněné do dvou skupin). První skupinu aktérů reprezentují starostové šluknovských měst a obcí, konkrétně Eva Džumanová (Šluknov), Martin Louka (Varnsdorf), Josef Zoser (Jiřetín pod Jedlovou), Jaroslav Sykáček (Rumburk); hejtmanka Jana Vaňhová a poslanec Jaroslav Foldyna. Jejich argumentace získává dynamiku v označení podstaty referenčního objektu a artikulované hrozby. Po celé zkoumané období, zejména však pro léta 2011 a 2012, představuje pro tyto aktéry referenční objekt *nás všechny Čechy* s identitou založenou na slušnosti, pracovitosti a poklidném životě bez násilí a sousedských sporů. Tento obraz narušují *ti druzí, nepřizpůsobiví* Romové ze sociálně vyloučených lokalit, kteří migrují do regionu z celé republiky a jsou hrozbou *našeho* poklidného života. Aktéři sekuritizace navrhuji konkrétní řešení, která je nutné *okamžitě* přijmout.

Podíváme-li se na hrozbu z pohledu sociálního vyloučení, argumentují aktéři sekuritizace zejména důsledky vyloučení pro většinovou společnost a vyzdvihují negativní jevy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami. Už jenom samotné označení „nepřizpůsobiví“ odkazuje na negativní obraz těchto osob, a tak i celé skupiny (synonymní označení s Romy).

V roce 2012 se argumentace hrozeb proměňuje, neboť ji nepředstavují pouze *nepřizpůsobiví*, ale i nečinnost státu reprezentovaného vládou. Dochází tak k růstu *napětí* mezi obyvateli regionu, hrozí další *nepokoje* a v konečném důsledku i podpora extremistickým skupin. Referenčním objektem se tak stává *politický řád*. Aktéři sekuritizace tímto odkazem umocňují naléhavost hrozby ze strany *nepřizpůsobivých*. Šluknovské události, které v roce 2011 tuto hrozbu dokládají, se později stávají samy strašákem budoucího vývoje, neboť mohou propuknout kdekoliv a kdykoliv.

Za problematické se ukázalo určení publika, ke kterému se aktéři sekuritizace vztahovali, což zproblematizovalo interpretaci záměru aktéra sekuritizace tak, jak jej definuje Kodaňská škola. Narážíme zde na jednu oblast kritiky teorie autorů jako Thierry Balzacq²⁷⁹, Holger Stritzel²⁸⁰ nebo Juha Vuori²⁸¹. Tito autoři samotnou podstatu publika zpochybňují,

279 Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 1-32.; Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. 2011, s. 31-54.

280 Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 357-383.

281 Vuori, Juha: Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 1, s. 65-99; Vuori, Juha: *HOW TO DO SECURITY WITH WORDS, A Grammar of Securitisation in the*

neboť jej není možné přesně definovat, stejně tak jako podle nich není jasné, co reprezentuje úspěšnost sekuritizace. Vuori hovoří o tom, že podle publika se mění záměr sekuritizace. Ta tak může sloužit např. k vznesení tématu do agendy.²⁸²

Vzhledem k analyzovaným vyjádřením aktérů jsme došli k závěru, že jejich deklarovaným záměrem bylo prosazení mimořádných politických opatření, resp. jejich snadná a rychlá implementace v rámci politického procesu. S tím souviselo ovládnutí politicko-bezpečnostního diskurzu argumenty o hrozbě a referenčním objektu (projevující se např. přijetím společných argumentů o migraci, odkazu na nedostatečné pravomoci měst v boji proti „nepřizpůsobivým“). Daná opatření však nechťeli použít mimo standardní politický proces, naopak je chtěli do toho procesu zavést. Na sekuritizaci těchto aktérů, zejména starostů, však můžeme nahlížet i tak, že posloužila k odvrácení pozornosti od jejich vlastní neschopnosti se s artikulovanou hrozbou vypořádat.

Do druhé skupinu aktérů sekuritizace jsme zařadili Agenturu pro sociální začleňování (APSZ) včele s Martinem Šimáčkem a vládní zmocněnkyní pro lidská práva Monikou Šimůnkovou. Tito aktéři se odkazovali ve svých argumentech k druhé rovině konfliktu a zároveň se vymezovali proti první. Shodují se však v odkazu na *napětí*, které mezi obyvateli regionu převládá, a v hrozících *nepokojích*. Není tomu ale z důvodu neřešení hrozby vycházející od *nepřizpůsobivých*, jak ji interpretuje první skupina aktérů, nýbrž z důvodu zhoršené hospodářské situace a neřešení procesů a podmínek, které sociální vyloučení způsobují. Klíč k řešení mají podle těchto aktérů místní politici (starostové), kteří ve spolupráci s navrhovanými agenturními opatřeními mohou toto napětí snižovat a přispět naopak k začleňování vyloučených osob a skupin. Jako referenční objekt se tak jeví politická a společenská stabilita.

Argumenty, které aktéři používají při referování o hrozbě, se v průběhu času mění. V roce 2011 zdůrazňují aktéři sekuritizace jako hrozbu *vzrůstajícího napětí* a související *nepokoje*, které dokládají Šluknovské události, právě z pohledu nepříznivé hospodářské situace regionu. Interpretují tak konflikt sociálně a užívaným jazykem se *napětí* naopak snaží spíše deeskalovat. V tomto případě je tedy sporné, zdali vůbec můžeme hovořit o sekuritizaci, neboť dochází k označení hrozby, jejíž dopady jsou vyvažovány odkazem na spolupráci.

Ke snaze sekuritizovat však podle nás dochází v roce 2012 a dalších letech, kdy se

People's Republic of China. 2011.

282 Vuori, Juha: Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 1, s. 76.

hrozbou stává *populistický* postoj konkrétních politiků, kteří zneužívají *napětí* a vyvolávají protiromské nálady, čímž konflikt proměňují v etnický, a navíc tím přispívají k jeho eskalaci. Místní politici, kteří navrhovaná řešení kritizují, tak mohou stát z pohledu aktéra za opakováním Šluknovských událostí, radikalizací společnosti a v konečném důsledku zvyšující se podporou extremistů ze strany obyvatel.

I v této části jsme se zastavili nad identifikací publika a tedy otázkou, s jakým záměrem se aktér téma sekuritizoval. Vzhledem k tomu, že jsme již u předchozí skupiny aktérů upustili od rigidního pojetí publika, i zde jsme se rozhodli interpretovat záměr aktéra volně. Došli jsme tak k závěru, že tito aktéři použili sekuritizačního jazyka k obhájení vlastní existence (v reakci na jeho kritiku) a jako varování před budoucím vývojem.

Z velké části analýza naše výchozí předpoklady potvrdila, ale současně některé z nich zproblematickovala a ukázala nuance, které otevírají další prostor k výzkumu. Za pomoci teorie sekuritizace jsme označili aktéry sekuritizace (dominantní účastníky diskurzu, kteří naplňovali podmínky určenými Kodaňskou školou), určili jsme specifické vztahy, které se okolo jimi artikulovaných hrozeb utvořily, a interpretovali jsme prezentované argumenty ve spojení s konflikty vycházejícími ze sociální nerovnosti. Vyjádření aktérů odkazující se argumentačně ke Šluknovským událostem jsme tak interpretovali jako sekuritizační krok, neboť došlo k utvoření politicko-bezpečnostního diskurzu. Za problematické se však ukázalo označení publika, a tak došlo ke zpochybnění záměru aktéra téma sekuritizovat tak, jak jej určila Kodaňská škola, tedy určení úspěšnosti sekuritizace. Závěry našeho výzkumu však mohou posloužit jako východisko pro další bádání, jehož cílem může být právě analýza úspěšnosti sekuritizace, zejména z pohledu starostů a jejich požadavků ve vztahu k PSP ČR.

Perspektiva sekuritizace, kterou jsme v naší práci na Šluknovské události pohlíželi, nám odkryla mnoho zajímavých aspektů a souvislostí, nicméně nutně ukázala na řadu jiných, jež zasluhují pozornost dalších badatelů. Takový komplementární výzkum by mohl být věnován problematice vztahu české a romské části obyvatelstva, sociální politice v regionu či integračním a inkluzivním politikám. Naše práce se snažila zachytit Šluknovské události retrospektivně, nicméně je potřeba si uvědomit, že jde o dění stále aktuální, které bude do budoucna nastolovat agendu jak akademikům, tak zejména politikům.

Seznam pramenů a literatury

Odborné publikace

Agius, Christine: Social Constructivism. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 49-68.

Austin, John: *Jak udělat něco slovy*. Praha: Filosofia, 2000.

Balzacq, Thierry: A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Milton Park: Routledge, 2011, s. 1-32.

Balzacq, Thierry: Enquiries into methods: a new framework for securitization analysis. In Balzacq, Thierry (eds.): *Securitization theory: how security problems emerge and dissolve*. Milton Park: Routledge, 2011, s. 31-54.

Buzan, Barry: *People, states and fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*. New York: Harvester Wheatsheaf, 1991.

Buzan, Barry – Kelstrup, Morten – Limaitre, Pierre – Wæver, Ole: *Identity, migration and the new security agenda in Europe*. London: Pinter, 1993.

Buzan, Barry - Wæver, Ole - de WILDE, Jaap: *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu*. Brno: Centrum strategických studií, 2005. [přeložil Ivo Lukáš]

Eichler, Jan: *Mezinárodní bezpečnost v době globalizace*. Praha: Portál, 2009.

Emmers, Ralf: Securitization. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 136-151.

GAC: *Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti*. Praha: MPSV [on-line], 2006. Dostupné z WWW: http://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf?langSEO=documents&parentSEO=nase_prace_vystupy&midSEO=GAC_MAPA_analyza_SVL_aAK_CJ.pdf, [cit. 21. března 2015].

GAC: *Šluknovsko, Dlouhodobý monitoring situace romských lokalit – české lokality*. Praha: Gabal Analysis & Consulting [on-line], 2009. Dostupné z WWW: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/dokumenty/dokumenty-pro-lokalitu-sluknovsko/sluknovsko-dlouhodobý-monitoring-situace-romskych-lokalit-ceske-lok-gac-spol-s-r-o-2009/download>, [cit. 21. března 2015].

Kratochvíl, Petr – Drulák, Petr: *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Praha: Portál, 2009.

Křížková, Martina: *Analýza mediálního zobrazení Romů v českých médiích od začátku července 2011 do konce května 2012*, Praha: Agentura pro sociální začleňování [on-line], 2013. Dostupné z WWW: www.romea.cz/dokumenty/med_an_FINAL.doc, [cit. 21. března 2015].

Machonin, Pavel: Co jsou sociální nerovnosti. In Tuček, Milan et al.: *Dynamika české společnosti a osudy lidí na přelomu tisíciletí*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. s. 205-208.

Mareš, Petr – Horáková, Markéta – Rákoczyová, Miroslava: *Sociální exkluze na lokální úrovni*, Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008.

McSweeney, Bill: *Security, identity, and interests: a sociology of international relations*. Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Mutimer, David: Critical Security Studies: A Schismatic History. In Collins, Alan (eds.): *Contemporary security studies*. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 84-105.

Růžicka, Michal: Wacquant v romském ghettu: poznámky k procesu ghettoizace v českých městech. In Temelová, Jana – Pospíšilová, Lucie – Ouředníček, Martin: *Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 20-45.

Slačálek, Ondřej: *Obrazy nepřátel: paměť, ekonomika a zločin*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014.

Šanderová, Jadwiga: *Sociální stratifikace: problém, vybrané teorie, výzkum*. Praha: Karolinum, 2000.

Šanderová, Jadwiga: Takzvaný kulturní obrat v konceptualizaci nerovností. In Šanderová, Jadwiga – Šmídová, Olga: *Sociální konstrukce nerovností pod kvalitativní lupou*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009, s. 22-46.

Temelová, Jana – Sýkorá, Luděk: Segregace: definice, příčiny, důsledky, řešení. In: *Prevence prostorové segregace*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Centrum pro výzkum měst a regionů a Ministerstvo pro místní rozvoj [on-line], 2005, s. 5-20. Dostupné z WWW: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrrsek/novyurrlab/user/documents/jajinek/Jana/Prevence%20prostorove%20segregace.pdf>, [cit. 24. března 2015].

Vuori, Juha: *HOW TO DO SECURITY WITH WORDS, A Grammar of Securitisation in the People's Republic of China*. Turku: University of Turku, 2011.

Wæver, Ole: Securitization and Desecuritization. In Lipschutz, Ronnie (eds.): *On Security*, New York: Columbia University Press, 1995, s. 46–86.

Wæver, Ole: The EU as a security actor: reflections from a pessimistic constructivist on post-sovereign security orders. In Williams, Michael C. - Kelstrup, Morten (eds.): *International relations theory and the politics of European integration: power, security, and community*. London: Routledge, 2000, s. 250-294.

Články v odborných časopisech

Baldwin, A. David: Security Studies and The End of The Cold War, *World Politics* [on-line], vol. 48 (1995), s. 117-141. Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281995%29%20Security%20Studies%20and%20the%20End%20of%20the%20Cold%20War.pdf>, [cit. 21. ledna 2015].

Baldwin, A. David: The concept of security, *Review of International studies* [on-line], vol. 23 (1997), s. 5-26. Dostupné z WWW: <http://www.princeton.edu/~dbaldwin/selected%20articles/Baldwin%20%281997%29%20The%20Concept%20of%20Security.pdf>, [cit. 21. ledna 2015].

Chifu, Iulian: *Societal Security, An Agenda for the Eastern Europe*. Nedatováno [on-line]. Dostupné z WWW: http://www.cpc-ew.ro/pdfs/societal_security.pdf, [cit. 21. ledna 2015].

Kluknavská, Alena – Zagibová, Lenka: Neprispôsobiví Rómovia a slušná väčšina? Spravodajský diskurz po násilných udalostiach na severe Českej republiky 2011, *Středoevropské politické studie*, Ročník XV (2013), Číslo 4, s. 300–323.

- Mareš, Petr: Chudoba, marginalizace, sociální vyloučení, *Sociologický časopis* [on-line], Vol. 36 (2000), no. 3, s. 285-297. Dostupné z WWW: http://is.muni.cz/el/1423/podzim2010/SOC713/um/8875127/MARES_ChudobaMarginalizaceSocialni_vyloucení.pdf, [cit. 24. dubna 2015].
- Mareš, Petr – Sirovátka, Tomáš: Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začlenování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda, *Sociologický časopis* [on-line], vol. 44 (2008), no. 2, s. 271-294. Dostupné z WWW: http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/Socialni_vyloucení_exkluze_a_sociální_zaclenování_inkluze.pdf, [cit. 23. března 2015].
- McDonald, Matt: Securitization and the Construction of Security, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 4, s. 563-587.
- Rabušic, Ladislav: Koho Češi nechtějí? O symbolické sociální exkluzi v české společnosti. *Sociální studia* [on-line]. č. 5 (2000), s. 63 – 81. Dostupné z WWW: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080404095423.pdf>, [cit. 24. dubna 2015].
- Rothschild, Emma: What is Security, *Daedalus* [on-line], vol. 124 (1995), no. 3, s. 53-98. Dostupné z WWW: http://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/Rothschild_What-is-security.pdf, [cit. 7. května 2015].
- Stritzel, Holger: Securitization, power, intertextuality: Discourse theory and the translations of organized crime, *Security Dialogue*, vol. 43 (2012), no. 6, s. 549–567.
- Stritzel, Holger: Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond, *European Journal of International Relations*, vol. 13 (2007), no. 3, s. 357-383.
- Stritzel, Holger: Security, the translation, *Security Dialogue*, vol. 42 (2011), no. 4-5, s. 343-355.
- Vuori, Juha: Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders, *European Journal of International Relations*, vol. 14 (2008), no. 1, 65-99.
- Waisová, Šárka: Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu, *Mezinárodní vztahy*, vol. 39 (2004), no. 3, s. 66-86.
- Wæver, Ole: Securizing Sectors? Reply to Eriksson, *Cooperation and Conflict*, vol. 34 (1999), no. 34, s. 334-340.

Wæver, Ole: Politics, Security, theory, *Security Dialogue*, vol. 42 (2011), no. 4-5, s. 465-480.

Williams, C. Michael: Words, Images, Enemies: Securitization and International Politics, *International Studies Quarterly*, vol. 47 (2003), no. 4, s. 511-531.

Tiskové zprávy

Ústecký balíček opět odložen, poslance asi nezajímají problémy obyčejných lidí. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 13. 6. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/ustecky-balicek-opet-odlozen-poslance-asi-nezajimaji-problemy-obycejnych-lidi/d-1667763>, [cit. 1. května 2015].

„Ústecký balíček“ legislativních změn čeká na schválení zákonodárci. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 13. 10. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/ustecky-balicek-legislativnich-zmen-ceka-na-schvaleni-zakonodarci/d-1662822>, [cit. 21. března 2015].

Zoser, Josef – Kořínek, Milan: Demonstrace starostů Šluknovska, Tisková zpráva (Šluknovský výběžek; 9. 7. 2012). *Mikulasovice.cz* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.mikulasovice.cz/demonstrace-starostu-sluknovska.html?detail=2>, [cit. 23. dubna 2015].

Zápisy z jednání

Stenografický zápis 32. schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [on-line], 13. 12. 2011. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032156.htm#r10>, [cit. 1. května 2015].

Stenografický zápis 46. schůze. *Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky* [on-line], 25. 9. 2012. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/046schuz/s046187.htm>, [cit. 23. dubna 2015].

Zápis z jednání SPRŠ dne 23. března 2012 v novém sále Restaurace Radnice ve Chřibské. *Sdružení pro rozvoj rozvoj Šluknovska* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://sprs.sluknovsko.cz/zapisy/zapis03-12.htm>, [cit. 23. dubna 2015].

Výzvy

Bártová, Jitka – Fábera, Milan – Džumanová, Eva – Louka, Martin: Výzva starostům 2013.

Smocr.cz [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/socialni-zaclenovani/vyzva-starostum-2013.aspx>, [cit. 23. dubna 2015].

Desatero Šluknovského výběžku. *Sdružení pro rozvoj Šluknovska* [on-line], pdf dokument vytvořen 16. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_2996.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

Zoser, Josef – Louka, Martin – Džumanová, Eva: Sdružení pro rozvoj Šluknovska.. *Hlas Severu*, č. 17 (2011).

Dopis Šluknovska premiérovi ČR Bohuslavu Sobotkovi. *Sdružení pro rozvoj Šluknovska* [on-line], 23. dubna. 2014. Dostupný z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_4752.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

Dopis in Pech, Karel: Řešte problémy na Šluknovsku, vyzývají politici, *decinsky.denik.cz* [on-line], 23. 8. 2011. Dostupné z WWW: http://decinsky.denik.cz/zpravy_region/reste-problemy-na-sluknovsku-vyzyvaji-politici-.html, [cit. 1. dubna 2015].

Ostatní dokumenty

Džumanová, Eva: Bezpečnostní situace ve Šluknovském výběžku a ve Šluknově - informace starostky pro občany města. *Město Šluknov* [on-line]. Dostupné z WWW: http://www.mesto-sluknov.cz/skins/sluknov2/images/clanky_pdf_2986.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

Obecně závazná vyhláška č. 3/2011, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a estetického vzhledu města. *Město Varnsdorf* [on-line]. Dostupné z WWW: http://www.varnsdorf.cz/files/ozv_3_2011.pdf, [cit. 23. dubna 2015].

Obecně závazná vyhláška č. 2/2012, o zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku a estetického vzhledu města. *Město Varnsdorf* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.varnsdorf.cz/files/ozv2-12schvalena.pdf>, [cit. 23. dubna 2015].

Hanáčková, Magdalena: Návrhy změn zákonů. Odpověď pro Janniho Vorlíčka, Ústecký deník, z 25. srpna 2011. *Kr-ustecky.cz* [on-line], 2. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.kr-ustecky.cz/vismo/dokumenty2.asp?id_org=450018&id=1662279&n=navrh-y-zmen-zakonu&query=%C3%Basteck%C3%BD+legislativn%C3%AD+bal%C3%AD%C4%8Dek, [cit. 1. května 2015].

Heinrich, Petr: ...otevřený dopis Vládě ČR..., „Nechceme ve Varnsdorfu vznikající ghetta“ [on-line], 31. 3. 2012. Dostupné z WWW: <https://www.facebook.com/events/187667484680248/>. [cit. 23. dubna 2015]

Petice občanů k situaci ve Varnsdorfu a dalších obcích Šluknovského výběžku 2011, 14. 9. 2011. *Petice.net* [on-line]. Dostupné z WWW: <http://www.petice.net/petice/340/tisk.pdf>, [cit. 23. dubna 2015].

Petice vládě na zvýšení ochrany bezpečí obyvatel v Novém Boru a okolí 2011 [on-line]. In Deník/Šimr, Petr: Novoborští podepisují petici. *Českolipský deník*, 17. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://ceskolipsky.denik.cz/zpravy_region/novoborsti-podepisuji-petici20110916.html, [cit. 23. dubna 2015].

Sněmovní tisk 368, Novela zákona o přestupcích, *psp.cz* [on-line], 10. 5. 2015. Dostupné z WWW: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&T=368>, [cit. 1. dubna 2015].

Stanovisko Rady města Varnsdorf k současným událostem. *Varnsdorf.cz* [on-line], 4. 9. 2011. Dostupné z WWW: http://www.varnsdorf.cz/cz/seznamy_zprav/aktualni_informace/stanovisko-rady-mesta-varnsdorf-k-soucasnym-udalostem.html, [cit. 23. dubna 2015].

Události ve Šluknovském výběžku. *Ministerstvo vnitra* [on-line], 2011. Dostupné z WWW: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Tgj4lUCgDJkJ:www.mvcr.cz/soubor/udalosti-ve-sluknovskem-vybezkou-k-pdf.aspx+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz>, [cit. 21. března 2015].

Citované texty z médií

Co radí vláda, Události, *ČT 1*, 8.10.2011.

Dav v Rumburku dal najevo nespokojenost s chováním nepřizpůsobivých občanů, Krimi zprávy, *Prima TV*, 27.8.2011.

Heinrich, Petr: Pomáhat a chránit naruby? *Hlas Severu*, 21. 9. 2011, s. 4.

Houda, Přemysl: Na sídlišti Máj důvod k protiromským demonstracím neexistuje, *ceskapozice.cz*, 12.7.2013.

Jakubec, Libor: Policisté přijeli zahnat strach, *Blesk*, 25. 8. 2011.

Krepindl, Martin: „Bojím se toho, že hned, jak se oteplí, vzroste počet krádeží“, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 9. 3. 2012, s. 3.

Krepindl, Martin: Romy vzdělání nezajímá, to se musí změnit. Nebude to ale hned, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, s. 3.

Krepindl, Martin: „Vrcholové politici přes luxusní stoly nevidí na venkov“, *Mladá fronta*

DNES, Severní Čechy, 5. 3. 2012, s. 3.

Kudrnovská, Marie: Stát hazarduje se životy statisíců lidí, *Haló noviny*, 12. 3. 2013, s. 3.

Kvůli situaci ve Šluknovském výběžku vznikne speciální policejní jednotka, Stalo se dnes, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 30.8.2011.

Města ve Šluknovském výběžku řeší napětí mezi sociálně slabými a ostatními obyvateli, Rozhovor na aktuální téma, *ČRo Rádio Česko*, 25.8.2011.

Neklidná situace ve Šluknovském výběžku, *Partie, Prima TV*, 4. 9. 2011.

O štěnicích a ghettu, Reportéři ČT, *ČT 1*, 15.9.2014.

O víkendu se už tradičně demonstrovalo ve Šluknově, Studio Česko, *ČRo Rádio Česko*, 17.10.2011.

Otcovský, Karel: Sobotka na Šluknovsku: Změňme zákony, *Právo*, 17. 9. 2011, s. 2.

Otcovský, Karel: Šluknovsko: na zvláštní policejní jednotku nejsou peníze, *Právo*, 24. 3. 2012, s. 9.

Pech, Karel: Řešte problémy na Šluknovsku, vyzývají politici, *decinsky.denik.cz* [on-line], 23. 8. 2011. Dostupné z WWW: http://decinsky.denik.cz/zpravy_region/reste-problemy-na-sluknovsku-vyzyvaji-politici-.html, [cit. 1. dubna 2015].

Pelikán, Aleš: Hrozba zhoršení situace na Šluknovsku je reálná, *Právo*, 2. 1. 2012, s. 12.

Pelikán, Aleš: Kritikou ze Šluknovska jsem nemile překvapená, *Právo*, 28.1.2012, s. 7.

Pelikán, Aleš: Pořádkové jednotky na Šluknovsku až rok, *Právo*, 9. 11. 2011, s. 7.

Pelikán, Aleš: Ve Šluknově dají příležitost nezaměstnaným, *Právo*, 12. 4. 2012, s. 11.

Policejní posily na Šluknovsku, Zprávy – Brno, *ČT 1*, 24. 8. 2011.

Práce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, Dvacet minut Radiožurnálu, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 1.2.2012.

Problémy Šluknovska s nepřízpůsobivými občany, Dvacet minut Radiožurnálu, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 23. 8. 2011.

Protiromské a protipolicejní pochody a shromáždění, Dvacítka Radiožurnálu, *ČRo Radiožurnál*, 26.8.2013.

Radnice přitvrdí, zakáže satelity i vyesdávání na ulici, *Mladá fronta DNES*, 19. 9. 2011.

Řešení problémů ve Šluknovském výběžku, Dvacet minut Radiožurnálu, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 27.9.2011.

Situace na Šluknovsku, Studio Česko, *ČRo Rádio Česko*, 21.9.2011.

Situace na Šluknovsku, Dvacet minut Radiožurnálu, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 12.9.2011.

Situace na Šluknovsku, Rozhovor na aktuální téma, *ČRo Rádio Česko*, 16.9.2011.

Sociální napětí na severu, Dvacet minut Radiožurnálu, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 26.1.2012.

Starostové o napětí ve Šluknovském výběžku, 06:30 Zprávy, *ČT 24*, 17.8.2011.

Starostové ze Šluknovského výběžku volají po řešení potíží s problémovými občany, Informace ze severu Čech, *ČRo Sever*, 11. 7. 2013.

Stav lidských práv v Česku, Stalo se dnes, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 29.6.2012.

Szaban, Oldřich: Naštvaní starostové: Kde je ta slibovaná pomoc, Nečasi a Kubice?, *parlamentnilisty.cz*, 19. 7. 2012.

Ústřední registr přestupků, Máte Slovo, *ČT 1*, 2. 2. 2012.

V nejsevernějším výběžku České republiky tiká nebezpečná sociální bomba, Ozvěny dne, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 19. 8. 2011.

Vaňhová, Jana: Šluknovská bomba stále tiká, *cssd.cz* [on-line], 12. 1. 2012. Dostupné z WWW: www.cssd.cz/aktualne/blogy/sluknovska-bomba-stale-tika, [cit. 21. března 2015].

Vaňhová, Jana: Ministři se chovají jako by Šluknovsko bylo na Jupiteru, *parlamentnilisty.cz*, 25. 2. 2012.

Ve Varnsdorfu se opět demonstrovalo proti nepřizpůsobivým občanům, Stalo se dnes, *ČRo 1 – Radiožurnál*, 9.9.2011.

Ve Varnsdorfu se znovu demonstrovalo, Ozvěny dne, *ČRo 1 - Radiožurnál*, 12.9.2011.

Veselý, Jan: Je tu sociální bomba. Může její roznětku típnout romská elita?, *Mladá fronta DNES*, Severní Čechy, 1.9.2011, s. 3.

Viktora, Antonín: Protest se zvrhl. „Pryč s Cikány,“ křičeli na severu, *Mladá fronta DNES*, 27. 8. 2011.

Vyhrocené problémy na severu Čech, Studio Česko, *ČRo Rádio Česko*, 22.9.2011.

Vyostřená situace na severu Čech, Události, komentáře, *ČT 24*, 26.8.2011.